

## Antep büromuza polis baskını

Gazetemizin Antep bürosuna Terörle Mücadele ekipleri tarafından baskın düzenlendi. Büroda bulunan çok sayıda gazete, dergi ve kitaba el koyan polisler, aynı gün Emegün Bayrağı ve Özgür Ülke bürolarına da baskın yaptı. Polis baskınları Newroz, Medya Güneşi, Mücadele ve Emegün Bayrağı temsilcileri tarafından yapılan ortak bir açıklamayla kınılandı.

Gazetemizin 55. sayısı da DGM tarafından toplatıldı.

## Denize düşen yılanı sarılır!

# Hükümet 'ara seçim' dedi

✓ Çiller hükümetinin ara seçim kararı almasıyla, 16'sı Kürdistan'dan olmak üzere toplam 22 milletvekilliğinin doldurulması için 4 Aralık'ta 13 ilde seçim yapılacak.

✓ Hükümetin ara seçim kararı alması ile gözler HADEP'e çevrildi. HADEP'in nasıl bir tavır alacağı merakle beklenirken, HADEP yetkilileri, henüz, resmi bir görüş belirlemediklerini, gelişmeleri dikkatle izlediklerini belirtiyorlar.

✓ Öte yandan, daha önce yaşanan seçim pratiklerinde yurtseverlerin ortak bir tavır belirleyememiş olmalarının yarattığı olumsuzlukları vurgulayan bazı politikacılar, bu seçimlerde ortak bir tutum belirlenmesinin zorunlu olduğunu vurguluyorlar.

■ Sf. 3

## Diplomatik kısıkaç daralıyor Türkiye-Avrupa ilişkileri askıda

■ Sf. 3



Uluslararası Af Örgütü  
Türkiye Masası eski şefi  
Helmut Oberdiek:

**Türkiye'de bedel  
ödenmeden demokrat  
olunmuyor**

■ Sf. 6

- ❑ Organik Çürüme, Sistemsel Çözülme ..... 4
- ❑ Legal Parti ve Enternasyonalizm ..... 5
- ❑ 12 Eylül 1980-12 Eylül 1994 Değişen ne? ..... 7
- ❑ Mirin bangî min dike Yılmaz Güney ..... 10
- ❑ İrlanda:Devrimci zor barışa yaklaştırdı ..... 11
- ❑ Kuştina mamosteyan û şivantiya Kurdan ..... 12

Hewlêr  
Notları

## Güney'de barış özlemi

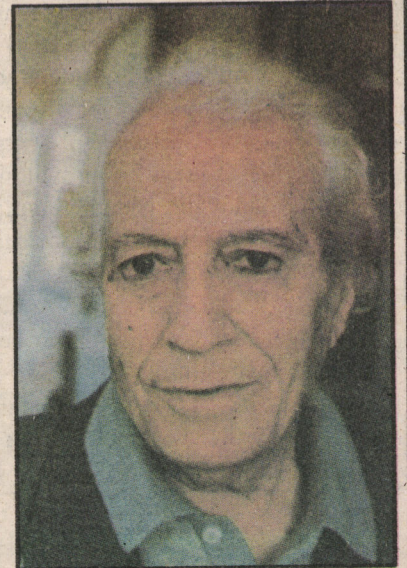
Parlamento, hükümet ve iki büyük örgüt, halkın ekonomik sıkıntılarına, işsizliğe ve yoksulluğa çare bulamadıkları takdirde, halkın güvenini ve desteğini yitirmekle yüzüzedirler. Halk güçlü iki örgütün psikolojik baskısından şimdiden nasibini almış durumda. Pazarda, çarşıda görüştüğümüz manav ve esnaflar bazı sorularımıza korkudan cevap veremeyeceklerini söylediler. Bizim Kürtçe olarak soru sormamızın da halkın kafasında kuşku yarattığı olabileceğini burada hesaba katmamız gerekiyor.

■ Sf. 8-9

Kürt Bilgesi Musa Anter:

**"Kötülerin  
değil kötülüğün  
düşmanı olun"**

■ Sf. 16



# Gariplikler ülkesinde Kürt olmak

*Faşist Türkeş, faşistliği reddederek muhafazakar-milliyetçi-liberal olduğunu iddia ediyor. Bir zamanların "ortanın solcusu" Ecevit, "ulusal solcu"luktan söz ederek, Türkeş'çilerin "Bize faşist diyorlardı, Hitler'in çizgisine gelen Ecevit oldu, Nasyonal Sosyalizm'den sözediyor" biçimindeki ithamlarıyla karşı karşıya kalıyor. Merkez sağcı muhafazakar DYP, genel başkanı Çiller'in ağzından "Sosyal demokrat" olduğunu ileri sürüyor. "Sosyal demokrat"lar, Karayalçın'ın demeçleriyle liberalizme övgüler diziyor. Ruhu bir olanların yüzleri de birbirine benziyor.*

Sokaktaki insanın gündelik yaşamın sıkıntıları ya da karşılaştığı bir terslik karşısında çoğu kez gayri ihtiyari dilinden dökülen bir ifadedir "garip bir ülke şu Türkiye". Ancak filozofik bir ufuk turunun ardından bir entelektüelin söyleyebileceği son söz olarak hayli derinlik içeren, anlamlı ve **süzme** bir Türkiye değerlendirmesi de olabilir. Aziz Nesin'in dervişçe bir kabalıkla dile getirdiği "aptallar ülkesi" yerine daha tercih edilebilir bir ifade üstelik.

Böyle kullanıldığında, "gariplik", anlaşılamanı değil, anlaşılma da hazmedilemeyen, "insanlık hallerinin" en berbatı karşısında, hazzımsızlık içinde sayıklanan "**nasıl oluyor da oluyor**"u ifade ediyor. Gerçekten de, günde ortalama 10-15 kişinin savaş kurbanı olmasının kanıksandığı, polisin dokunulmazlık sahibi milletvekillerini rahatlıkla dövemediği hatta sivil uzantıları aracılığıyla öldürebildiği, parlamento kürsüsünde ifade ettikleri düşüncelerden dolayı milletvekillerinin tutuklandığı, parlamento dışına itilebildiği, her yıl bir-iki siyasal partinin programı veya söylemi nedeniyle kapatılabildiği, 2 yılda 2 bin köyün yıkılıp yıkılarak boşaltıldığı, işkencenin gırla gittiği, 2 yılda 2 bine yakın "faili meçhul" cinayetin işlendiği; buna karşın, vur patlasın çal oynasın çılgınlığı içinde gününü gün eden bir mutlu azınlığın, yolsuzluk, rüşvet ve her türden ahlaksızlıkla beslenen bir safahat içinde, savaş-ölüm ve kandan uzak yaşadığı bir Türkiye. Bu azınlığın halka öğüdü "Toprak, uğruna ölen

varsa vatandır" ile "Bayrağı bayrak yapan üstündeki kandır"dan ibaret kupkuru bir şovenizm iken, kendileri, hanedanları ve bilumum şurekalarıyla disko-barların rengarenk, ışıl ışıl dünyasında neonlarla yazılmış "Savaşma seviş" in "er dem"ine kadeh tokuşturmakta. Gariplik, "memleketin manzarası" bu iken Türk ırkçılığının prim yapmasında, siyasi kirliliğin moral ve sosyal kirlilikte bütünleştiği bir coğrafyada, savaşın kirliliğinin, insanı insan olmaktan çıkararak serüvenin hazineliğinde.

Bu garabet ülkede garipliğin siyasi omurgasını oluşturan ilişkilerden biri de şu olmaktadır: Türkiye, Tanzimatla başlatırsak 150 yıl önce, düşünsel ve politik bir tercih olarak Batı dünyasına benzemeyi hedef olarak benimsemiştir. Cumhuriyet yönetimi, bu hedefe varmada, çoğu biçimsel olmakla birlikte, ilk yıllarda radikal sayılabilecek birtakım girişimlerde bulunmuş ve bu tarihsel tercihi, geriye dönülmesi zor bir ek-sene oturtmayı başarmıştır. Ancak bu siyasal ve felsefi ithalat süreci içinde, özellikle Batıdan aktarılan kurumsal değerlerin topluma benimsetilmesinde düzenli ve sürekli olarak "zor"a başvurulmuş, bu olgu, Cumhuriyet'in kurucu bürokrasisinin askeri karakteri ile birleşince, "zor", giderek bir devlet yönetme üslubu olarak kurumsallaşmıştır. Ordu'nun Türkiye'de siyasal iktidar üzerindeki ağırlığı ve Cumhuriyet tarihinin her kesitindeki belirleyiciliği, birçok siyaset bilimciye "Türkiye'nin en güçlü

siyasal partisi Ordu'dur" saptamasını yaptıracak kadar boyutludur. Gerçi bazı oryantalist bakışlı siyaset bilimciler, orduyu doğu toplumlarının **modernleşmeci** bir gücü, modernleştirici bir dinamiği olarak kabul etmiş, bu yaklaşımın Türkiye'deki "sol" yorumcuları da "**zinde kuvvetler**" olarak adlandırdıkları Ordu'dan bir devrim yapmasını yıllarca beklemişlerdir. İşte Türkiye'de zor tekeli elinde bulunduran bu Ordu Partisi, bu seçilmemiş iktidar, devletin kurucu ilkelerinin bağnaz bir savunucusu olarak dünyada ve Türkiye'nin de içinde bulunduğu coğrafyada meydana gelen değişimleri; bazı değerlerin evrensel ilkeler haline gelmesi sürecini kavramanın uzağına düşerek, bizzat "sahiplik" ettiği düzeni de hedeflerinden ve tarihsel ter-cihinden uzaklaştırmaktadır.

Batılı kurumların Türkiye'ye yönelik tavırları, en son Avrupa Parlamentosu'nun Türkiye'yi karma komisyon çalışmalarından dışlayan ve bir anlamda Türkiye ile ilişkilerini donduran kararı, Avrupa Birliği çerçevesinde 1985 sonlarında gerçekleşmesi öngörülen Gümrük Birliği'ni neredeyse hayal haline getirmiştir. Türkiye bir yandan AB içindeki etkinliğinin de yardımıyla orta vadede AT'a girmenin planlarını yaparken, diğer yandan kendisini bu kurumlara yakınlaştıracak olan ilkeleri benimsemekten kaçınıyor.

Kürt halkına karşı yürütülen savaşın belirgin bir hale getirdiği bu ilişki, iktidar blokunun bugün için en cılız kesimini oluşturan, **hakikaten liberal** burjuvazinin farkında olduğu bir durumdur. Bu nedenle, özellikle son yıllarda sıkça konuşulduğu için neredeyse medyatik bir kavram haline gelen "sivil toplum" konusunda ısrarlı bir çaba içine girildiğini görüyoruz. Cem Boyner ve ekibi ile Aydın Menderes'in Demokrat Partisi, siyasete bu minvalden müdahale etme hevesindedir. "Düzen benim ve ben bu düzenin değişmesini istiyorum" diyerek Kürt sorunu konusunda, "Türkiye sınırları" içinde de olsa ileri-geri konuşan Boyner, postal ve apoletin vatana sahip çıkma şiddeti karşısında, öyle ki, dilini değiştirmek zorunda kaldıysa; gariplik, inanca dönüşmüş bilgiye dayalı siyasi bir iddianın, "**korcu**" ya da korkunun versiyonlarına yenik düş-

mesinde...

Bir dönem direnişçi motifleri bulunan ve Cumhuriyetin kuruluşuna giden yolda önemli katkıları bulunan "Kuvay-ı Milliye ruhu", bugün Türkiye'yi "Avrupa'nın paryası" haline getiren zihniyetin hastalıklı bir nostalji içeren haleti ruhiyesini yansıtmaktadır. Yenilikçi ekipler, "romantik-gerçekçi" siyasal fantazilerinden uyanınca bu ruh halinin ceberrutluğuna teslim olma eğilimine girmektedirler.

Bu ruhtur ki, Türkiyeli siyasetçilerin "sağ"ını, "sol"unu karıştırarak birbirlerine benzemesinde katalizör işlevi görüyor.

Faşist Türkeş, faşistliği reddederek muhafazakar-milliyetçi-liberal olduğunu iddia ediyor. Bir zamanların "ortanın solcusu" Ecevit, "ulusal solcu"luktan söz ederek, Türkeş'çilerin "Bize faşist diyorlardı, Hitler'in çizgisine gelen Ecevit oldu, Nasyonal Sosyalizm'den sözediyor" biçimindeki ithamlarıyla karşı karşıya kalıyor. Merkez sağcı muhafazakar DYP, genel başkanı Çiller'in ağzından "Sosyal demokrat" olduğunu ileri sürüyor. "Sosyal demokrat"lar, Karayalçın'ın demeçleriyle liberalizme övgüler diziyor. Ruhu bir olanların yüzleri de birbirine benziyor. Gariplik, burjuva siyaseti açıkça tek bir yüz haline gelmişken, sosyalistlerin farklarını farkettiler bir çalışma temposu ve düzeni yaratamamalarında.

Türkiye'deki toplumsal yapıyı geçirimsiz bir şal gibi örten ve nefessiz bırakan bu abullabut, bu ilkel ve "şekilsiz" siyasal yapı delinmeye başlamıştır. Fakat gedikler, Türkiyeli toplum ve siyaset dinamiklerinin değil Kürt ulusal özgürlük yürüyüşünün sarsıcı vuruşlarının eseri.

Türkiye'nin tarihsel ve toplumsal dokusundaki kusurlardan ve ideolojik paradigmalardan arınmasında, tarihsel bir cilvedir, Kürd'e kaftan biçilmiş. Kuzeyli Kürtlerin özgürlük mücadelesi, Marks'ın belirlemesinin de ötesinde, Türkiye'de cuntacı devlet yönetme geleneğinin militarist kurum ve aygıtlarını **genişleterek çözüme** ve Türkiye'yi demokratik bir düzene yaklaştırma gibi dışsal bir etkinliğe sahiptir.

## DEP milletvekilleri halâ tutsak



Ankara (Medya Güneşi)- DEP milletvekilleri Hatip Dicle, Ahmet Türk, Leyla Zana, Orhan Doğan, Mahmut Alınak ve Sırrı Sakık hakkında

açılan davaya, 8 Eylül'de Ankara DGM'de görülen duruşmayla devam edildi.

Çok sayıda izleyicinin, aralarında Yaşar Kemal'in de bulunduğu bazı tanınmış yazar ve sanatçıların katıldığı duruşmada, avukatların tahliye talebi reddedilirken, yasadışı yollarla elde edilmiş ve hukuki değeri olmayan delillerin dosyadan çıkarılması istemi de kabul edilmedi.

Duruşmada okunan delillerden, Ahmet Türk ve bazı milletvekillerinin PKK Genel Sekreteri Abdullah Öcalan'la yaptığı iddia edilen telefon konuşmasıyla ilgili bant çözümleri, milletvekilleri tarafından Mardin Emniyet Müdürlüğü ve DGM savcılığının senaryosu olarak nitelenerek, sözkonusu konuşmaların kendilerine ait olduğu iddiası reddedildi.

DEP Genel Başkanı Hatip Dicle'nin, savcılıkta ifade vermeyerek susma hakkını kullandığı ve iddiaları toplu olarak yanıtlayacağını belirttiği duruşmada, Orhan Doğan, Sırrı Sakık ve Leyla Zana da sözalarak haklarındaki iddiaları reddettiler.

Öte yandan, DEP milletvekillerinin duruşmalarda yaptığı savunmaların DEP içinde ve bazı yurtsever çevrelerde rahatsızlık yarattığı öğrenildi. DEP milletvekillerinin duruşmalarda, sürece ve ulusal demokratik mücadele sürecinde büyük bedeller ödenerek gelenekselleştirilen savunma düzeyine denk düşmeyen bir tutum içinde oldukları ileri sürülüyor.

Konu ile ilgili olarak görüşüne başvurduğumuz DEP Parti Meclisi üyesi Enver Karahan, DEP hakkında açılan davanın ve milletvekillerinin tutuklanarak tutukluluk hallerinin ısrarla sürdürülmesinin tamamen hukuk dışı ve bütünüyle siyasi bir tercih olduğunu belirterek, bu durumda milletvekillerinin vekillik statüsünün şeklen ortadan kalkmış olduğunu fakat Kürt halkı nezdinde vekilliklerinin hala meşru bir hak olarak sürdüğünü vurguladıktan sonra şöyle dedi: "Kürt halkının yanı sıra Türkiyeli demokratik çevrelerle dünya demokratik kamuoyu da şu veya bu şekilde mil-

letvekillerine destek sunmuş ve ilgi göstermiştir. Bu ilgi ve destek gerçekte, milletvekillerinin şahsında Kürt halkına ve haklı ulusal demokratik mücadelemize sunulmuş olmaktadır. Duruşmalara birçok ülkeden milletvekilleri, insan hakları savunucusu aydınlar ve humaniter kuruluşların temsilcilerinden oluşan heyetler katılmaktadır. Duruşmalar bir hukukçu ordusu ve kalabalık kitleler tarafından izlenmektedir. Halkımızın gözü ve kulağı bu dava üzerindedir. Tutuklu milletvekillerimiz tüm bu olguları dikkate alarak, sözkonusu ilgi ve desteğe layık olmaya çalışmalı, halkımızın beklentilerine yanıt verebilecek bir pozisyonda olmalıdırlar.

En son, milletvekillerimizi yalnız bırakmamak için Aydın'dan Ankara'ya gelmekte olan DEP heyeti yolda kaza geçirmiş, bir üyemiz yaşamını yitirenken Aydın il başkanımız ve iki arkadaşımız da yaralanmıştır.

Ulusal mücadelemizin direnişi geleceği ile, halkımızın yiğit çocuklarının Sıkıyönetim Mahkemelerinde, jandarma dipçisi altında yarattığı değerlerle ve ta kendikları ulusal tavırla karşılaştırıldığında, milletvekillerinin duruşmalardaki tutumlarının birçok açıdan tartışılmasını ve hatta sorgulanmasını normal karşılıyorum."

Karahan, İstiklal Mahkemeleri'ne benzettiği DGM'lerin açık siyasi tutumlarına karşı, hukuki ve teknik bir çerçevede savunma arayışına girilmesinin talihsiz ve sonucu pek fazla etkilemeyecek bir durum oluşturacağını ve DEP'li milletvekili arkadaşlarının böylesi bir duruma düşebileceklerine inanmak istemediğini belirterek şunları söyledi: "Herşeyden önce, tutuklu arkadaşlarımızın savunma düzeyinden halk rahatsızdır. Açıkça söyleyeyim, görüştüğümüz konuştuğumuz yurttaşlarımız, partililerimiz bu durumdan rahatsızdır. Çok büyük dezavantajların bulunduğu, kimsenin Kürdistan bile diyemediği, açlık, işkence ve ölümle yüzyüze kalındığı zindan koşullarında, üstelik henüz 1960'lı yılların sonlarında '70 başlarında mesela DDKO davalarında yapılan savunmalara bir bakın. Şartlardaki farklılıklar da gözetilirse, en azından bu dönemde yapılan savunmaların gerisine düşünülmemesi gerekir diye düşünüyorum."

## Denize düşen yılanı sarılır! Hükümet "ara seçim" dedi

**Haber Merkezi-** Hükümetin DYP kadını tarafından gündeme getirilen ara seçim tartışmaları, seçimlerin 4 Aralık'ta yapılmasını benimsenmesiyle yeni bir boyut kazandı. DYP grubunun ara seçim ve seçim tarihi konusundaki kararlarına, bir süredir erken seçim talebini yoğunlaştıran ANAP başta olmak üzere muhalefet partileri itiraz etmezken, Başbakan Çiller'in 20 Eylül'e kadar örgütlenmesini tamamlamış bütün partilerin seçime katılabilmesini mümkün kılacak bir yasal düzenleme yapılması yönündeki düşüncesi de diğer partiler tarafından olumlu karşılandı. Bu durumda, DEP'in kapatılarak milletvekillerinin milletvekilliğinin düşürülmesi ile boşalan 13, Mehmet Sincar'ın öldürülmesi ile boşalan 1 ve diğer nedenlerle boşalan 8 milletvekilliği olmak üzere toplam 22 milletvekilliği için 13 ilde seçim yapılacak. Seçim yapılacak iller şunlar: Adana, Adıyaman, Ankara, Batman, Bursa, Diyarbakır, Isparta, İstanbul, Mardin, Muş, Siirt, Şırnak, ve Van.

Seçimlerin 4 Aralık'ta yapılacağını kesine yakın bir netlik kazanması üzerine, başta REFAH ve ANAP olmak üzere düzen partileri, 22 milletvekilliğinden 16'sının seçileceği Kürdistan'a seferler düzenlemeye başladılar.

Öte yandan DYP'nin ara seçim kararı almasındaki hikmeti sorgulayan siyasi gözlemciler, birkaç ay öncesine kadar, ara seçim zorunluluğunu ortadan kaldırmak için Anayasa Mahkemesi'ni markaja alarak bazı DEP'lilerin milletvekilliğinin düşürülmesini önlemeye çalışan hükümetin bugün henüz anayasal zorunluluk oluşmadığı halde seçim kararı almasındaki "ilginç"liğe dikkat çekerken, tavır değişikliğinin nedenleri konusunda değişik yorumlar yapıyorlar.

Bir milletvekilliğinin boşalmasına endekslenmiş ara seçim olasılığının hükümet üzerinde yarattığı baskıdan kurtulma; HADEP'in de katılacağı bir seçimle başta Avrupa Parlamentosu, Avrupa Konseyi ve AGİK organları olmak üzere batılı kurumların demokratikleşme ve Kürt sorunu konusunda giderek artmakta olan baskılarını hafifleterek 1995'te gerçekleşmesi öngörülen Gümrük Birliği'nin gerçekleşme olasılığını artırma; devletin Kürdistan'da askeri ve siyasi üstünlüğü elinde tuttuğu düşünüldüğünden daha önce DEP'in milletvekili çıkardığı bölge insanların bugün devlete ve devlet partilerine destek verdiği görüntüsü oluşurma gibi nedenlerin ara seçim kararına, etki eden faktörler arasında bulunduğu belirtiliyor.

### HADEP seçimi tartışıyor

4 Aralık'ta yapılması beklenen ara seçimlere HADEP katılacak mı? Çiller'in düşündüğü formülün yasallaşması durumunda HADEP'in seçime girmesinin önünde yasal bir engel bulunmayacak. Ancak bazı parti yetkilileri ile milletvekillerinin kamuoyuna yansıyan açıklamalarında, devlet güçlerinin uygulamaları nedeniyle Kürdistan'da seçim koşullarının bulunmadığı vurgusu öne çıkıyor. Örneğin, HADEP Genel Başkan Yardımcısı Şahabettin Özarlaner Kürdistan'da seçim koşullarının bulunmadığını belirtirken, Genel Sekreter Bahattin Günel seçime belirli koşullar altında girilebileceğini, hükümetin amaçlarına hizmet eder bir tutum içine girmemeye dikkat edilmesi gerektiğini söylüyor.

HADEP yetkilileri, seçim konusunda, parti organlarında görüşülüp kararlaştırılmış bir tutumlarının henüz olmadığını, bu konunun, genel başkan Murat Bozlak'ın yurtdışından dönmelerinden sonra yapılacak Parti Meclisi toplantısında ele alınacağını belirtirken, seçim yapılması yerine Anayasa'nın 84. maddesinin değiştirilerek DEP'lilere milletvekilliklerinin iade edilmesi gerektiğinin altını çiziyorlar.

### Seçimlerde ortak tavır

Seçimler konusunda görüşlerine başvurduğumuz politikacıların bir kısmı tarafından dile getirilen, ulusal demokratik güçlerin ortak bir seçim tavrı içinde olması gerektiğine ilişkin yaklaşımın, ulusal demokratik kamuoyunda nasıl bir yankı oluşturacağı oldukça önemli.

Gerek Ekim '91 genel seçimleri ve gerekse Mart '94 yerel seçimlerinde sağlanamayan ulusal konsensusun, 4 Aralık'ta yapılması planlanan ara seçimlerde gerçekleştirilmesi için yurtsever çevrelerin çeşitli düzeylerde temas halinde olmasının önemini vurgulayan yurtsever bir politikacı, Ulusal Cephe Platformu'nun seçim gündemiyle toplanarak konuyu görüşmesi gerektiğini ifade etti.

HADEP PM'nin seçim konusunda aldığı karar öncesinde konuyu enine boyuna tartışması ve "çoğunluk" görüşünün dayatılması yerine, uzlaşma doğrultusunda ortak bir tutum belirlemeyi esas alması, sonuçta hem HADEP'i güçlendirecek, hem de belirlenecek tutumun halka mal edilmesinde bir avantaj oluşturacaktır.

Diplomatik kışkaç daralıyor ...

## Türkiye-Avrupa ilişkileri askıda

**Haber Merkezi-** Türk devletinin Kürt halkına karşı sürdürdüğü savaşı her geçen gün kirleterek yoğunlaştırması, Batılı humaniter kurum ve kuruluşların yanı sıra devletler düzeyinde de tepkilere yolaçmaya devam ediyor.

Avrupa kamuoyu, özellikle DEP milletvekillerine yönelik uygulamaların peşini bırakmıyor. Hatırlanacağı gibi, DEP milletvekillerinin önce dokunulmazlıklarının kaldırılarak

tutuklanmaları, ardından da milletvekilliklerinin düşürülmesi üzerine, Avrupa Parlamentosu ile AGİK Asamblesi başta olmak üzere birçok Batılı kurum ve organ, ardarda Türkiye aleyhine kararlar almıştı.

Bu konuyla ilgili gelişmeleri içeren ve DEP davası sonuçlanıncaya kadar Türkiye ile ilişkilerin askıya alınmasını öneren bir karar tasarısı, 29 Eylül'de Avrupa Parlamentosu tarafından

kabul edildi. 4 Muhalefet oyuna karşılık 254 oyla kabul edilen karar, Avrupa Parlamentosu Karma Parlamento Komisyonu'nun TBMM ile olan ilişkilerini DEP davası sonuçlanıncaya kadar dondurmaya öngörüyor.

Avrupa Parlamentosu'ndaki sağ ve sol grupların ittifakıyla alınan kararda, tutuklu bulunan DEP milletvekillerinin derhal serbest bırakılması istenerek duruşmalara uluslararası gözlemcilerin yanı sıra AB'nin görevlendireceği gözlemcilerin de kabul edilmesi gerektiği vurgulandı.

Avrupa Parlamentosu'nun Türkiye'ye yönelik olarak, ilki 12 Eylül'den sonra alınan ilişkileri

dondurma kararından 14 yıl sonra, ikinci defa benzer bir karar alması, siyasi gözlemciler tarafından durumun ciddiyetine işaret sayılıyor. Bilindiği gibi Avrupa Parlamentosu, 12 Eylül'ü izleyen günlerde Türkiye ile ilişkilerini askıya almış, 1981 yılında da KPK Türk parlamento grubu ile ilişkilerini dondurmıştı.

Öte yandan, Avrupa Parlamentosu'nun karar metninde, Kuzey Irak'a yapılan uluslararası yardımların engellendiği gerekçesiyle Türkiye'yi uyaran ifadelerin yanı sıra, seçimler konusunda demokratik bir seçim ortamının sağlanması yönünde garanti verilmesi talebine de yer verildi.

Rüşvet... yolsuzluk .... skandal ....

... F-16 ... İSKİ ... İLKSAN ... CIVAN EDES ...

# Organik çürüme Sistemsel çözülme

• Kemal Çağlar

Türkiye'deki sömürü sisteminde artık kirlenmeden sözetmek, sorunları açıklamaya yetmiyor. Kirlenmenin de ötesinde bir çürüme ve kokuşma almış başını gidiyor. Çürüme ve ortaya çıkan kokuşma salt ekonomik boyutla sınırlı değildir. Siyasal, askeri, yönetsel vb. hemen hemen yaşamın her alanında bu yaşanıyor.

Son günlerde kamuyonuna yansıyan ve mafya-devlet sermaye ilişkisini somut bir şekilde ortaya seren, Emlak Bankası eski Genel Müdürü Engin Civan'ın silahlı bir saldırıya uğraması ile ortaya çıkan skandal, bu çürümenin ne ilk halkasıydı ne de son. Yolsuzluk ve rüş-

riyor. Engin Civan'ın Turgut Özal'ın "prenslarından", batık kredi ve rüşvet olayının muhatablarından, Selim Edes'in de T. Özal'ın en yakın aile dostu olduğu dikkate alınır, sözünü ettiğimiz çürümenin münferit olmadığı, tüm devlet sisteminin sardığı kolayca görülebilmektedir. Evet, 5 Nisan Kararları'yla ücret zamlarını donduran, hayat pahalılığını ikiye katlayan, emekçi kitleleri canından bezdiren; salt bunlara karşı çıktıkları için işçilere, memurlara, polisi copla saldıran; binlerce işçiyi, memuru işlerinden kapı dışarı eden bugünkü iktidar ve öncülleri olan önceki iktidarlara; yüz milyonlarca dolarlık yolsuzluk ve batık kredileriyle sermaye çevrelerini beslemekte, kitleleri aç, işsiz bıraktıkları yetmiyor gibi, onlardan alınan vergileri de iktidarlarını dayandırdıkları parabalalarına yedirmektedirler.

Türkiye kapitalizminin ekonomik çürümesi yapısaldır; yöneticilerin kişisel tutumları ve arniyetleriyle açıklanamaz. Çünkü Demirel'inden Özal'ına, Çiller'inden, Karayalçın'ına, Erbakan'ına değişik boyut ve kanallarla, tüm devlet yöneticileri, burjuva siyasal güçleri bu çürümenin başını çekmişler, çekmektedirler. Üstelik, devlet tarafından çıkarılan tüm ekonomik, askeri, siyasi vb. yasa ve kararlar, gerçeğe dönük uygulamalar, sermaye çevrelerine trilyonların akmasına, rüşvet ve yolsuzlukların daha kolay bir şekilde yapılmasına uygun bir ortam yaratıyor; devletin varlık nedenlerinden biri de bu oluyor.

Sistemin çürümesi salt ekonomik değildir dedik; siyasal çürüme de had safhadadır. Artık, tekeli kapitalizm, ne SHP ile ANAP arasında, ne DYP ile CHP arasında, ne de MHP ile DSP arasında ciddi bir fark bırakmıştır. RP kimi aykırı tutumlarına rağmen, sistem içi, biraz daha tehlikeli ve güçlü bir "alternatif" olmaktan öte bir nitelik taşımıyor. Nihayetinde Suudi sermayesi ile beslenen bir oluşumdur; elbette ki dinsel gerici boyutu da ciddi bir tehlike olarak gözardı edilmemelidir.

Türkiye'de artık bir yandan "solda birlik" adı altında SHP-CHP-DSP arasında bir tartışma yürütülüyor; bir yandan da, Ecevit'e "solda birlik" çağrısı yapan Karayalçın, aynı zamanda Ecevit'i "faşistlik"le itham edebiliyor. Yani, hem "sol" hem faşist Ecevit, sistem içinde aynı misyonu oynuyor. SHP "kolalisyon ortağı" mudur, DYP'nin bir yan kolu mu, artık seçilemiyor. Türkes, Ecevit'e yetiştirmek için daha fazla "ululuk" zorunda kalyor. Ecevit, Hitler gibi, Mussolini gibi, kendisini "ulusal sol" yani "nasyonal sosyalist" olarak nitelendirmekte hiçbir sakınca görmüyor. Çiller, DYP de sosyal demokratır diyor. Bu komedi bir yana, böylelikle SHP'nin de "sosyal demokrat" bile olmadığı bir kez daha kanıtlanıyor. Mümtaz Soysal dış politikada, Ecevit, Erbakan, Türkes ile birlikte senaryolar hazırlıyor; Demirel, Çiller ve Karayalçın da son rötuşlarla birlikte imza atıyorlar. "En yüce organ" olan "TBMM"; MGK'nin direktifleriyle, Kürt milletvekillerinin milletvekilliklerini düşürüyor; onları cezaevine yolluyor. Yine MGK'nin direktifleriyle "en yüce organ", "düşünce özgürlüğü'nün sınırlarını araştırmakla görevlendiriliyor. Her şey daha bir açık oynanıyor. Kürdistan'da korucular, işbirlikçiler ANAP, RP, DYP ve MHP arasında mekik dokuyorlar; sermaye için hiç fark etmiyor. Yeter ki sömürgeci mekanizmanın çarkına kan versinler. Kürdistan'daki savaşın artık "yasaları" bile yok; herşey "ez ve çözü" endekslenmiş. Devlet tüm kurum ve ku-

ruluşlarıyla şovenizmi en üst noktaya taşımış durumda; Kürt sorunu denilince artık "en demokrati", Türkes oluyor. Sistem öyle bir tıkanma ve çürüme içindedir ki, "barış" isteyen Müjdat Gezen'i bile gözaltına alabiliyor. Tutuklu ve hükümlü gazeteci, yazar, bilim adamı, sendikacıların sayısı artık bilinmiyor. Çürüme tam bir komediye dönüşüyor. Değerli hocamız Beşikçi'yi, Doç. Fikret Başkaya ve Doç. Haluk Gerger'i düşüncelerini dile getirdikleri için hapis ve para cezalarına çarptırıp, tutuklanan hükümetin, devlet bakanı Fikri Sağlar, cezaevine ziyarete gidip, bu iki değerli aydından özür diliyor. Çürüme, siyasal farkları öylesine silmiş ki, SHP-DYP iktidarı Kürdistan'da kendi elleriyle RP ve MHP'yi güçlendiriyor, aşiretleri buralara yöneltiyor; tüm devlet kurumlarında bunlardan oluşan kadrolaşmalara gidiliyor.

Evet, ekonomik çürüme siyasal çürümeye yol açıyor; siyasal çürüme ekonomik çürümeyi besliyor, ikisi birden askeri çürümeyi derinleştiriyor; askeri çürüme ekonomik ve siyasal çürümenin daha bir koku vermesine yol açıyor. Gerçekten de, çürüme ve kokuşmanın askeri boyutu bugün daha bir açıktır. Bugün devletin "karanlık güçleri'nin elinde, "faili meçhul" cinayetle katledilen binlerce insanın kanı bulunmaktadır. Devlet, o kadar aciz ve korkak ve insanlıkdışı bir hal almış ki, Çiller açık bir şekilde, elinde "suçlu" Kürt işadamlarının listesinin olduğunu söylüyor ve hemen ardından bunlar tek tek kaçırılarak öldürülüyor. Başbakan ve yardımcısı "güvenlik nedeniyle" köylerin boşaltıldığını itiraf ediyorlar; ama yakılan-yıkılan köy sayısının 1500'ü aştığı da yine çirkin bir yaklaşımla örtbas edilmeye çalışılıyor. Son 10 yılda, binlerce Kürt insanı, gerillası ve köylüsüyle, işçisi, aydınıyla katledilmiştir. Çürüme öyle bir boyuta varmış ki, Türk generalleri hatta genelkurmay başkanları "buralarda ot bitmeyecektir" diyebiliyor; tüm halkı hedef gösterbiliyorlar. Artık, "terörist" denilerek geceleri öldürülen eşeklerin; telef edilen hayvanların, yakılan ormanların haddi, hesabı bilinmiyor. Ve Türkiye'de hayvanları koruma dernekleri, çevreciler, köpek aşısı olmadığı için devletçe öldürülmek istenen hayvanlar için açlık grevlerine giriyor, eylemler düzenliyor, devlete "geri adım" atıyorlar. Çürümüşlük öylesine boyutludur ki, Kürtlerin eşekleri de, ormanları da "terörist" görülerek öldürülüyor, yakılıyor; kimse ses çıkarmıyor. Devletin Kürdistan'da bombalamadığı dağ, tepe, taş neredeyse kalmadı. Cem Boyner "bir devlet kendi topraklarını nasıl olur da 10 yıldır bombalar" diyor. Ve işte çürüme de tam burda açığa çıkıyor. Bu devlet, Kürdistan'ı

ratacak şekilde sağlanabilirdi. Ve en önemlisi bütün bunların yanısıra çalışma süresi ve koşulları daha insani bir duruma getirilebilirdi; enflasyon da epey düşük düzeylerde tutulabilirdi. Aslında, sözkonusu batık kredi, yolsuzluk ve savaşa giden trilyonların kitlelerin yaşam düzeylerinin biraz daha düşmesine yapacağı katkıları, daha geniş bir yelpazeyi kapsıyor. Ve yolsuzluk, rüşvet ve çürümelerin en aza indirilmesi, savaşın durdurulup Kürt halkına özgürlüğün kapılarının açılması için de sistemin, düzenin tümünden değişimini beklemek gerekiyor. Bugünden de, Kürdistan'daki ulusal demokratik mücadeleyle birlikte Türkiye'de yoğunlaştırılacak örgütlü, yığınsal bir devrimci kitle hareketinin ittifakı ile birçok dönüşüm sağlanabilir. Elbette ki, böylesi düzeniçi müdahaleler, çürümenin kaynağını kurutmaya yetmeyecektir. İtalya'da görüldüğü gibi, sistem birkaç yılda bir, "temiz eller" operasyonlarıyla kendi içindeki kimi çürümeleri ortadan kaldırmaya yöneliyor. Ama sistem hala, sermaye-mafya-devlet üçlemiyile kokuşmaya, çürümeye kendi bünyesinde üretmeye devam ediyor. Aynı sorun Türkiye vb. ülkeler için de geçerlidir. By-pass müdahalesi batak için kurutmayor.

Son, Engin Civan olayı ile birlikte burjuva basının büyük bir telaşa sürüklendiği görülmüyor. Çünkü Kürdistan'daki savaşta tam bir çıkmazı yaşayan devletin tüm kesimlerine uzanabilecek böylesi bir olayın tam aydınlığa kavuşması, sistemin büyük oranda çürümüşlüğüne de kitlelerin gözleri önüne se-recektir. Bu nedenle de burjuva basını hedef şaşırtmaya yöneliyor. Sorun ya basit bir rüşvet, mafya olayı, ya münferit bir uygulama ya da birkaç "kötü niyetli yöneticinin" tutumlarına bağlanmak isteniyor. Oysa ki devletin, özünde sermayenin ekonomik, siyasal ve askeri bir baskı mekanizması olduğu ve bu böyle olduğu sürece de, "temiz eller" operasyonlarının kesin çözüm getiremeyeceği görülmek istenmiyor, ya da gizleniyor. Burjuva basınının, her rüşvet ve yolsuzluk olayından sonra kopardığı fırtınalar, aslında gerçekleri bulandırma amacından öte bir rol ve işlev görmüyor. Her seferinde aynı temcit pilavı ısıtılıp ısıtılıp kitlelerin önüne sunuluyor. Çünkü bu çürümüş pastadan burjuva basınının kendisi de bir sus payı alıyor. Rüşvet ve yolsuzlukların birkaç lokması da onların boğazındadır.

Pratik deneyimler ve kapitalizmin sürekli hastalıkları da gösteriyor ki, üreticilerin yöneten olduğu, işçi sınıfı ve emekçi kitlelerin doğrudan denetimine açık ve giderek sömürü sisteminin temellerini ortadan kaldırabilecek, sermayenin egemenliğinde olmayan bir Emek

**Çürümüşlüğü'nün kokuları bir kez daha gösteriyor ki, Türkiye'nin de gerçek temizliği ve özgürlüğü, sömürünün, eşitsizliğin, soygun, rüşvet ve yolsuzlukların olmadığı, Kürt ulusuna kendi kaderini özgürce tayin etme hakkının tanındığı; sosyalist demokrasinin bir yaşam biçimi haline getirildiği; geçmişte "sosyalizm" adına değişik ülkelerde yapılan tahribat ve çarpıklıklardan çıkarılan derslerle bezenmiş bir sosyalizmdir.**

kendi toprakları olarak görmediğini, tartışmasız bir şekilde ortaya seriyor. Güneşin başlıkla sivanamayacağı bir kez daha netleşiyor. Devlet çürümüşdür; çünkü bir yandan "basın özgürdür", bir yandan da, Olağanüstü Hal Valiliği'nin açıklamaları dışında herhangi bir şey yazmak yasaktır. Basın da buna razı olmuştur. Devlet basınıyla, askeriyle çürümüşdür. Çürüyen devlete asker yetmiyor; askerlik süresi tekrar uzatılıyor. Kürdistan'da binlerce Türkiyelili emekçi aile çocuğu, sömürgeci çıkarlar için savaşa gönderilirken; Çiller'in oğlu da annesinin gözyaşlarıyla "vatan görevini" denizci olarak yapıyor; öyle ya Kürdistan'daki denizlerde (!) "teröristlerle" kim savaşacak (!) Elbette ki aslan yürekli başbakanın kahraman oğlu (!) Elbette ki, Doğan Güreş'in Ayvalık'ta havuz kenarında askerlik yapan oğlu (!)

İşte, çürüme, yüzsüzlük ve kokuşma bu denli açıktır. Siyasal, ekonomik, askeri ve ah-laki çürüme her taraftan koku veriyor.

Peki, devletin yolsuzluklara, batık kredilere ve Kürdistan'daki savaşa aktardığı yüz-milyonlarca dolarla, hemen bugünden neler yapılabilir? Herşeyden önce, işçi ve memur ücretleri-maaşları en az iki katına çıkarılabilir, işsizliği büyük oranda giderecek yatırımlar yapılabilir. Geniş emekçi kitlelere uygun koşullarda krediler, işsizlere işsizlik sigortası sağlanabilir; tüm sağlık hizmetleri ve eğitim giderleri devletçe ücretsiz karşılanabilir; Kürdistan'ın yeniden inşası gerçekleştirilebilir, barınma, yol, su, elektrik vb. gereksinimler asgari insani koşulları ya-

İktidarı yaratılmaksızın, ne talan ve yağmacılar, ne rüşvet ve yolsuzluklar son bulacaktır. Çünkü, Türkiye'de binlerce Yahya Demirel, Ahmet Özal, Ergun Göknal, Engin Civan, Bülent Şemiler vardır. Hem bugünden emekçi kitlelerin devrimci mücadelesiyle, bunların çürümüş, kokuşmuş düzenlerini teşhir edip kimi kazanımlar sağlamak; hem de bunu yoğunlaştıracak bir devrimci-demokratik iktidar mücadelesine tabi kılmak, Türkiye devrim, demokrasi ve sosyalizm güçlerinin önündeki temel görevdir. Bu mücadele Kürdistan'daki ulusal demokratik mücadele ile ittifak halinde yürütülmeli; Kürdistanlı devrimci ulusal güçler de bu sürecin içinde aktif yer almalıdır.

Çürümüşlüğü'nün kokuları bir kez daha gösteriyor ki, Türkiye'nin de gerçek temizliği ve özgürlüğü, sömürünün, eşitsizliğin, soygun, rüşvet ve yolsuzlukların olmadığı, Kürt ulusuna kendi kaderini özgürce tayin etme hakkının tanındığı; sosyalist demokrasinin bir yaşam biçimi haline getirildiği; geçmişte "sosyalizm" adına değişik ülkelerde yapılan tahribat ve çarpıklıklardan çıkarılan derslerle bezenmiş bir sosyalizmdir. Türkiye'de bugünden bunun mücadelesi verilmeli; devrimci demokraik iktidar ile böylesi bir toplumsal sistemin siyasal, yönetsel ve ekonomik altyapısı oluşturulmalıdır. Önce devrim ve devrimci demokrasi; sonra da sosyalizm. Bugünden yapılabilecekler de elbeteki, uzak bir geleceğe ya da devrime havale edilmemelidir. Türkiye'de süreç ve dinamiklerin durumu bunu zorunlu kılmaktadır.



vet, dünden bugüne uzanagelen ve "kişiselliği" tümüyle aşmış, Türkiye kapitalizminin yapısal hastalığıdır. Yahya Demirel'in mobilya yolsuzluğu, 12 Eylül darbecilerinden Tahsin Şahinkaya'nın F-16 uçakları ile ilgili yolsuzluk yaptığı iddiaları, İLKSAN ve İSKİ yolsuzlukları, Başbakan Çiller'in malvarlığı ile ilgili yolsuzluk iddiaları, Başbakan Yardımcısı Murat Karayalçın hakkındaki iddialar ve şimdi de Emlak Bankası'nda ortaya çıkan yolsuzluk, rüşvet ve batık krediler, aslında buzdüğünün su üstündeki kısmının bile ancak küçük bir parçasını oluşturabiliyor. Sadece Engin Civan'ın yaranlanmasıyla birlikte başlatılan soruşturmada, Emlak Bankası'nın devlete en yakın sermaye çevrelerine daha önceleri defalarca usulsüz bir şekilde verdiği, karşılığı bugüne kadar "daha ödenmemiş" yüz milyonlarca dolarlık kredileri ve bununla bağlantılı rüşvetleri ortaya seriyor. Düşünün, bu, sadece bir bankada ve bir-iki genel müdürün yaptıklarının çok küçük bir kısmını oluşturuyor. Peki yüzlerce KİT'de, onlarca irili-ufaklı bankada, yapılan askeri, siyasi, kültürel ve ekonomik tüm yatırımlarda acaba ne kadar yolsuzluk ve rüşvet olayı yaşanmıştır? Açık ki, bunu rakamlara sığdırmak neredeyse mümkün değildir. 12 Eylül darbecilerinin yaptıklarıyla ilgili soruşturma yapılmadığı halde, uzaktan da olsa gelen kokular, yolsuzluk ve rüşvetlerden oluşan üstü örtülü çürümüşlüğü'nün boyutu hakkında önemli ipuçları veriyor. Bunun dışında, 10 yıldır Kürdistan'da halkımıza karşı açık-kirli bir savaş yürütülüyor. Bu savaşın, ekonomik maliyetini artık yüzlerce trilyonla açıklamak yetmiyor. Savaş Türkiye ekonomisinin yüzde 40'ını yutuyor. Peki, acaba bunun yüzde kaçını politikacılar, bürokratlar, generaller, savaş tüccarları vb. devletin "dokunulmaz" kurum ve kişileri yutuyor? Elbette ki orasını "karıştırmak", "vatan hainliği"dir. Kimin haddine!

Geçmişten beri, Demirel'lerin, Özal'ların aile çevresi hakkında yolsuzluk ve rüşvete dair ortaya atılan iddiaların, yapılan kimi soruşturmaların düzeyi bile, sistemdeki bu çürümenin ne denli derinlerde olduğunu açığa se-

# Legal Parti ve Enternasyonalizm

Alan Sarumî

Kürdistanlı siyasal kadro ve örgütlerin önemli bir kısmının legal siyasette Kürt kimliğinin kullanılmasına ilişkin yaklaşımları Türk-Türkiyeli örgüt ve kadroların yaklaşımındaki çarpıklıktan daha az olmamakla birlikte, yazımda Türkiye solunun bu konudaki tutumu ile ilgili birkaç önemli noktaya dikkat çekmek istiyorum. Türk-Türkiye solu, özünde Kürt halkının örgütlenme hakkı olan kimlik sorununa Türkiye sınırları temelinde ve çarpık bir "enternasyonalizm" çerçevesinde yaklaşmaktan kendisini henüz kurtarabilmiş değildir. Bunun olumsuz sonuçlarını hem Kürt halkı ve hem de Türkiye demokrasi mücadelesi yüklenmek durumunda kalmaktadır.

Kürt halkının kendi kimliği ile kendi toprakları üzerinde örgütlenme hakkı her şeyden önce kendi kaderini özgürce belirleyebilme hakkının en asgari düzeyidir. Kendi adına ve kendi coğrafyasında örgütlü olmayan bir halk, "kendi kaderini özgürce belirleyebilme hakkı" nasıl ve hangi güçle kullanabilecektir? Bu basit gerçeği görmezlikten gelen ve yıllardır enternasyonalizm adına Kürdistan ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesinin örgütlü siyasal güçlerini "milliyetçilik", "dargörürlük" vb. kavramlar ile nitelendirmeye çalışanlar ve bununla da kendi ilerici-demokrat karakterlerini "kanıtlayanlar", esasta nesnel olarak Kürt halkının örgütlenme özgürlüğünün önüne, yeni, ikinci bir engeli çıkarmaktadırlar. Bu tartışmada, çok önemli olan ve örgütlenme biçimini direkt etkileyen, Kürdistan'ın parçalanmış uluslararası sömürge statüsünü ve Kürt ulusal kurtuluş hareketinin Kürdistan sathındaki nesnel birlikteliğini bir kenara bırakıyorum. Sadece TC sınırlarını ilgilendirse bile, Kürt halkının kendi kimliği ile örgütlenmesi, kendi kaderini tayin etme hakkının olabilecek en asgari düzeyidir. Bu nedenle de, 60 ve 70'li yılların bağımsız-birlikte örgütlenme tartışmaları ve Kürt ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesinin örgütlü illegal siyasal güçleri ile düşünsel ve pratik olarak aşılmış olan Kürtlerin örgütlenme sorununa, legal planda gösterilen "Türkiye Partisi" yaklaşımları (farklı ideolojik-

politik nedenleri olsa bile) nesnel olarak Kürt halkının kendi kaderini özgürce belirleyebilme hakkının reddi anlamına gelmektedir.

Niçin böyle olduğunu açmak gerekiyor.

Her şeyden önce, Kürt kimliğinin siyasal örgütlenme hakkı ve dolayısıyla da Kürdistan ulusal ve toplumsal kurtuluş hareketinin kendi kimliği ile "bağımsız" örgütlenmesi, Kürt sorununun Türkiye devlet sınırları içinde siyasal çözüm biçimi ile birbirine karıştırılmakta ve bu iki olgu karşı karşıya bırakılmaktadır. Otonomi, kültürel özerklik, federasyon, bağımsız devlet veya daha bulunabilecek başka nitelermeler veya biçimler, bir bütün olarak, Kürdistanlıların kendi kimlikleri ile herşeyden önce kendi coğ-

rekentin kendisi için bir talihsizlik ve Kürdistan halkına da bir haksızlıktır. Türkiye sol hareketi bu kabuğu kırabildiği oranda kendisi için de daha güçlü bir örgütlenme yaratabilir ve bu yolla da Türkiye ve Kürdistan emekçi halk hareketinin çıkarları temelinde mücadele birlikteliğine daha güçlü hizmet sunabilir.

Sorunun, bir diğer önemli pratik politik boyutu vardır. TC devleti, 70 yıldır bir kimliğin inkarı temelinde, "Türkiye Cumhuriyeti'ndeki tüm vatandaşların kanun-anayasa önünde eşitliği" demagojisi ile oturtulmuş sömürgeci bir işgal devletidir. Kürdistan ulusal ve toplumsal kurtuluş hareketinin günümüzdeki boyutları ve Kürt kimliğinin, bu boyutun bir sonucu olarak kazandığı toplumsal meşruiyet,

bulunanlar da bilmektedirler. Ne yazık ki TC devletinin, özellikle de Turgut Özal'ın Kürdistan coğrafyasının boşaltılması temelinde Kürt ulusal ve toplumsal kurtuluş hareketinin siyasal hedeflerini ve örgütlenmesini "üniter devlet" perspektifi ile Türkiye coğrafyasına yaymayı ya da hapsedmeyi sağlamaya yöneliktir. Böyle bir buluşma, nedeni ne olursa olsun Türk-Türkiye demokrasi ve sosyalizm güçleri açısından talihsizliktir. Bu talihsizlik aynı zamanda, yukarıda sözünü ettiğim Kürt kimliğinin hukuksal meşruluk kazanması yönünde kazanılmış mevzilerden geri durmakta. DYP-SHP koalisyonu, "Kürt realitesini tanıma"yı hükümet programına alıyor, HEP, DEP ve şimdi HADEP ısrarla biz "Türkiye Partisi"yiz diye bağırıyolar ama kendilerini temize çıkaramıyor ve devletin hismindan kurtulamıyorlar.

Daha onlarca pratik örneği sıralanabilecek gelişmelere rağmen, "demokrasi mücadelesinin birlikteliği" adına Türk-Türkiye sol demokratik güç ve kadroları, bu konuda "aman, zaten devlet bizi bölmek istiyor" gerekçelerinden kendilerini kurtaramıyorlar.

Kürtlerin, yaşamın her alanında ve her düzeyde kendi adlarına kendi hakları için örgütlü olmaları, birlikte yaşayabilmenin de vazgeçilmez garantisidir. Eşitlik temelinde birliği savunanlar bu noktayı gözden uzak tutmamalıdır. İşte vahim dediğim de bu durumdur. Türkiye Cumhuriyeti devletinde bugün demokrasi sorununun hem muhteva, hem coğrafya, hem de hedefleri açısından Kürt kimliği ve bu kimliğin kendisini ifade etme ve örgütlenme hakkı ile büyük ölçüde bütünleştiği dikkate alındığında, Türk-Türkiye solu ve demokrasi güçlerinin "legal parti" tartışmalarında "Kürt kimliği"ne ve Kürtlerin bu kimlik ile kendi kendisini örgütlenme çabalarına "köstek" olmak yerine destek olmaları gerektiğinin önemi daha anlaşılır olmaktadır. Kürt halkı kendi meşru ulusal demokratik hakları için onyıllardır illegal olarak kendi kimliği ile örgütlenmiştir ve açıktır ki sadece hukuksal meşruluk sağlayacak olan legal örgütlenme alanında da bunu gerçekleştirecektir.

**Kürdistan ulusal ve toplumsal kurtuluş hareketinin günümüzdeki boyutları ve Kürt kimliğinin bu boyutun bir sonucu olarak kazandığı toplumsal meşruiyet, bu kimliğin hayatın her alanında hukuksal bir meşruiyete kavuşturulması görevini, kendisine demokrasi mücadelesi veriyorum diyen herkesin önüne acil bir görev olarak koymuştur. Bu nedenle de legal parti çalışmalarında "Türkiye Partisi" nitelemesini "Kürt kimliği"ne tercih etmek, nesnel olarak demokrasi mücadelesinde günlük pratik politik hedeflerin çarpıtılmasını sonuçlamaktadır.**

rafyalarında örgütlenmelerinin isimleri ya da biçimleridir. Kürt halkı hangi biçimde olursa olsun kendi kaderini özgürce belirleyebilme hakkını kullanmayı, ancak kendisi örgütlü olduğu zaman sağlayabilecektir. Bu durum, hem Kürdistan işçi sınıfı ve emekçi kesimleri için hem de ulusal kurtuluşun yanı sıra diğer toplumsal kesimler için böyledir. Kürt toplumu, hem siyasal düzeyde, hem de diğer ekonomik-demokratik düzeylerde toplumsal yaşamın her alanında örgütlenmeyi sağlamalıdır. Kendisi örgütlü olmayan Kürdistan işçi sınıfı ya da diğer ulusal kurtuluşun yanı sıra toplum kesimleri, birlik-ayrılık veya ulusal hakları ilgilendiren diğer konularda söz sahibi olabilecek bir özne durumuna gelemes. İşçi sınıfı hareketinin birlikteliğini sağlama adına, Kürdistan gerçeğinde, Kürdistan işçi sınıfı ve emekçi halk hareketinin kendi adına örgütlenmesinin karşısına yukarıda belirlenen nitelermeler ile çıkılmamalıdır. Bu, 30 yıldır sosyalizm adına Türkiye sol ha-

bu kimliğin hayatın her alanında hukuksal bir meşruiyete kavuşturulması görevini, kendisine demokrasi mücadelesi veriyorum diyen herkesin önüne acil bir görev olarak koymuştur. Bu nedenle de legal parti çalışmalarında "Türkiye Partisi" nitelemesini "Kürt kimliği"ne tercih etmek nesnel olarak demokrasi mücadelesinde günlük pratik politik hedeflerin çarpıtılmasını sonuçlamaktadır. Hele bunun, "bugün Kürt hareketi, en radikalinden en ilimlisine kadar federasyon hedefini önemsemektedir" vb. iddialar ile gerekçelendirilmesi de eklendiğinde sonuç daha da vahim olmaktadır. Gerçeğin böyle olmadığını, Kürdistan'da birçok siyasal hareketin siyasal program hedefinin "bağımsız demokratik cumhuriyet" biçiminde somutlaştığını, Kürt hareketinin siyasal hedeflerinin de ne PKK sözcülerinin gündelik açıklamaları, ne de PKK-PSK protokolünün siyasal hedeflerine indirgenemeyeceğini, böyle iddialarda

## İstanbul İHD Kurultayı'nda KANAR yine başkan

Haber Merkezi- İHD İstanbul Şube'sinin 5. Olağan Kongresi yapıldı.

18 Eylül'de yapılan Kongre'de, aynı zamanda İHD Genel Sekreterliğini de yürüten Ercan Kanar'ın listesi seçimi kazandı.

Coşkun bir katılımı gerçekleşen 2085 üyeye sahip şubenin kongresinde 428 oy kullanıldı ve 400 oy alan beyaz liste seçimleri büyük bir farkla kazandı. Yeni yönetim kurulu şu isimlerden oluşuyor: Ercan Kanar, Tonguç

Aslan, Kamber Erkoçak, Selahattin Okçuoğlu, Cevriye Aydın, Şeref Turgut, Sevim Akad, Fuat Dünder, Ali Kıran, Mehmet Demircioğlu, Ali Yılmaz, Fatma Kanar ve Suna Aras.

Yönetim Kurulu tarafından başkanlığa Ercan Kanar, Şube Sekreterliğine Zeynep Baran, saymanlığa ise Tonguç Aslan seçildi. Bu arada 29 Ekim'de Ankara'da yapılacak genel kurula katılacak 138 delege de belirlendi.

## "DÜŞÜNCEYE ÖZGÜRLÜK" YÜRÜYÜŞÜ

Haber Merkezi- Düşünceye Özgürlük Komitesi bir program çerçevesinde "Düşünceye Özgürlük Yürüyüşü" düzenledi.

İHD ve Çağdaş Hukukçular Derneği (ÇHD) öncülüğünde düzenlenen "Düşünceye Özgürlük Yürüyüşü"ne çok sayıda tanınmış sanatçı, yazar ve kitle örgütü temsilcileri katıldı.

29 Eylül günü sabah erken saatlerde İHD İstanbul şubesi önünde toplanan yaklaşık 300 kişilik bir kitle polis engellemelerine rağmen Taksim'e kadar yürüdü. Yürüyüşe Yaşar Kemal, A. Başer Kafaçoğlu, Ercan Karakaş, Zuhul Olcay, Halil Ergün, Şanar Yurdatanay, Akın Birdal, Erzincan Milletvekili A. İbrahim Tutu ve

Ercan Kanar'ın da aralarında bulunduğu çok sayıda aydın katıldı.

Yürüyüş İzmit, Düzce üzerinden Ankara'ya yapılacak ve 30 Eylül günü TBMM Başkanlığı ve Adalet Bakanlığı yetkilileri ile görüşülecek.

Yaklaşık 4 ay önce İHD ve ÇHD tarafından oluşturulan "Düşünceye Özgürlük Komitesi" Terörle Mücadele Kanunu'nun düşüncesi suç ve terör düşüncesi suçlu ve terörist sayan başta 8. maddesi olmak üzere, yasalarda yer alan düşünce ve basın özgürlüğünü engelleyen hükümlerin yürürlükten kaldırılması için bir dizi çalışmayı başlatmıştı. Bu amaçla başlatılan imza kampanyasına 9 bin 442 kişi katılmıştı.

## Çözüm

Vildan Tanrıku

### Örgütlü siyasal yaşam siyasal değerleri gerçekleştirmenin güvencesidir -II-

İkincisi ise, politik mücadelenin uzun erimli bir mücadele olduğunun, "söylemde" kabul edilse bile pratikte ne anlama geldiğinin anlaşılmasınıdır. Kendimizi ve yığınları, çok kolay elde edilebilecek, ha dedik mi ulaşılabilir büyük başarılarla ve "güç-iktidar" olmanın nimetlerine hazırlayan kısır bir perspektif ile donatarak, kadroların uzun soluklu olabilmeleri ve dolayısıyla da örgütsel yaşamda süreklilik ve istikrarın teminat altına alınması engellenmiştir. Her yıl "yenilenme", arınarak güçlenme" vb. nitelemeler ile yeni bir ayrılık yaşamakta, siyasal kadrolar ve bunların şahsında deneyim ve birikim erozyonu derinleşmektedir.

Belirttiğim bu nedenlerin ve gerçekliğin en önemli somut ve olumsuz sonuçlarından biri, herşeyden önce siyasal mücadelenin başarısının güvencelerinden biri olarak kadro ve önderliklerde (kişiliklerde değil) süreklilik ve istikrarı; giderek örgütlü siyasal mücadelenin süreklilik ve istikrarın engellemesidir. Etrafımıza baktığımızda, siyasal parti ve örgütlerin kadro ve önderliklerinde son otuz yılda (her hareketin tarihi ve oluşumu ile bağlantılı olarak) meydana gelmiş olan erozyon ve değişiklikleri kolayca gözlemleyebiliriz. Kitlelerde örgütlü siyasal mücadeleye güvensizliğin, mücadelede her zaman gerekli olan deneyim ve siyasal birikim erozyonunun en önemli nedenlerinden birini oluşturan bu durum, bizler için, Kuzey Kürdistan ulusal demokratik hareketi için bir kader olamaz. Bu durum, herşeyden önce, örgütlü siyasal mücadelede siyasal tercihlerin egemen olmadığı koşullardan kaynaklanmaktadır ve bu kaynaklar da ancak bu mücadele içinde olanlarca kurutulabilir.

Siyasal mücadele, düşünsel ve örgütsel süreklilik anlamında bir gelenek yaratma olarak da adlandırılabilir. Bu gerçeğin, ideolojik ayrımlar ile ilgili olmadığı bilinmektedir. Bu nedenle de, yukarıda belirttiğim durum, sonuçta, hareketi tarihsel köklerinden ve toplumsal bileşenlerinden koparmaktadır. Her yeni gelen, herşeyin kendisi ile başladığı saplantısı ile siyasal mücadelenin, bir değerler sisteminin örgütlü bir güç olarak toplumsal yaşamda varlığını hissettiren toplumsal dönüşümün öznesi anlamında tarihsel ve toplumsal istikrarını, sürekliliğini ve bütünselliğini ortadan kaldırmaktadır. Bu sorun, belki de son otuz yıllık siyasal yaşamımızın en önemli yaralarından birisidir. Bu durum, sadece iradi bir olay değildir; Kürdistan toplumunun içinde bulunduğu siyasal, sosyal, ekonomik, kültürel gelişkinlik düzeyiyle de yakın bağları vardır. Ancak, siyasal mücadele, iradi bir çaba olarak, bu çabanın özneleri olan siyasal kadrolar tarafından siyasal değerler temeline oturtulduğu ölçüde, toplumumuzda da bu değerler yerleşecek; sözünü ettiğim yaranın tedavisi kolaylaşacaktır. Bu yaranın tedavisi, siyasal iktidar mücadelemizde, irade birliğinin sarsılmaz gücünü yaratarak ve bu güce süreklilik ve istikrar kazandırarak başarının yolunu kolaylaştıracak ve kısaltacaktır.

Daha önce de belirttiğim ve çok kısa bazı örneklerle somutlaştırmaya çalıştığım gibi, mevcut siyasal örgütlerin programları, tüm yetersizlik ya da belirsizliklerine rağmen bazı temel siyasal değer ve hedeflerde farklılıkları yansıtmaktadır. Gereçekleri ne olursa olsun, bu durum somut bir gerçektir. Var olan veya zorlamalar ile (geri kalmış ya da bırakılmış toplumlarda siyasal yaşamın kaçınılmaz öğelerinden biri olarak) yaratılmış "ayrılıkları" gidermek ve "birlik" yaratmak için elbette çaba göstermek gerekiyor. Ancak, fiilen örgütlü siyasal mücadele içinde bulunmadan bu yöndeki çabalarda başarılı olunamayacağı gibi, zorlama "ayrılıklar"ın bazı kesimlerde varlığı, örgütlü siyasal mücadele içinde olmamanın gerekçesi yapılamaz. Böyle bir tutum geliştirilemediği ve egemen siyasal tutum durumuna getirilemediği ölçüde, ne kadro, deneyim ve siyasal birikim erozyonunun önü alınabilir, ne de halkımızın özgürlük ve bağımsızlık özlemine somutluk kazandırabilecek etkin bir siyasal güç durumuna gelinebilir. Bu durumun aşılmasında da Kürdistanlı tüm yurtsever aydınlara, siyasal kadrolara, cesaretli adım atma yönünde önemli görevler düşmektedir.

Siyasal mücadelede "güç" sorunu, bunun göreceliği ve bu konudaki çarpık anlayışın Kuzey Kürdistan'da bireylerin siyasal tercihinde oynadığı rol konusunu da bu sorun ile bağlantılı olarak tartışmak gerekmektedir.

## Söyleşi

Uluslararası Af Örgütü Türkiye Masası eski şefi Helmut Oberdiek:

# Türkiye'de bedel ödemedenden demokrat olunamaz

1986-1990 yılları arasında Uluslararası Af Örgütü'nün Türkiye Masası sorumluluğunu yürüten, 1990' dan sonra da yaklaşık 1 yıl Ankara'daki İnsan Hakları Vakfı'nda bir dökümantasyon merkezi oluşturma projesi üzerinde çalışan Helmut Oberdiek, İsviçre'de hayır kurumlarının bir üst kuruluşu olan Mülteciler'e Yardım Kuruluşu'nun (SFH) rapörtörü olarak, Kürdistan'dan Türkiye metropollerine göçeden Kürt insanların durumunu araştırmak üzere bir süredir Türkiye'de bulunuyor.

İyi derecede Türkçe bilen Oberdiek'le, henüz kendisinden istenen raporu hazırlamak üzere Çukurova ve Ege'deki incelemelerine çıkmadan önce İstanbul'da görüştüğümüzde, dönüşünde gözlemlerini öğrenmek üzere kendisiyle tekrar görüşmek isteğimizi belirtince hemen kabul etmişti.

Oberdiek, incelemelerini tamamladıktan sonra 20 Eylül günü gazetemizin merkez bürosunu ziyaret ederek konuya ilişkin sorularımızı yanıtladı.

**Medya Güneşi : Kürt mültecilerle ilgili böyle bir çalışmaya neden ihtiyaç duydunuz ?**

**Helmut Oberdiek:** Türkiye'den, yani TC sınırları içerisinde İsviçre'ye gelen insanların büyük bir bölümü Kürt kökenliydi. Almanya'da olduğu gibi İsviçre'de bu konuda yoğun bir ilgi uyanmıştı.

Şimdi İsviçre'ye iltica eden insanların özel nedenleri yok. Gelenler mültecilik statüsünün tanınması için özel nedenler göstermek zorunda. Yani; arıyor, takip var, tutuklama kararı ya da yakalandığında işkence görme tehlikesi gibi nedenlerle yurtdışına kaçanlara ancak mülteci statüsü tanınmıyor. Aksi takdirde ülkesine geri gönderiliyor. Türkiye'de gelen Kürtler için kendi bölgelerinde, memleketlerinde savaş var deniyor. Savaş koşulları nedeniyle, biraz sert olarak ifade edilirse, ölme

ihtimali kuvvetli. Dolayısıyla oraya gönderilmiyor. Ancak hemen ikinci bir adımda şu deniliyor: Tamam bunlar TC vatandaşı kendi memleketinde barınamıyorsa, can güvenlikleri yoksa, yani savaştan kaçmak zorunda kalırlarsa bile gitsinler Türkiye'nin batısında yaşamlarını sürdürsünler. Ki, Türkiye'nin batısında insanlar rahat rahat yaşıyor gibi bir tez var. Acaba bu tez doğru mu, değil mi? Bu konuda bir araştırma yapalım denildi. Ve kuruluş beni konuyla ilgili görevlendirdi.

**Medya: Peki, konuyu araştırırken temaslarınızı nasıl gerçekleştirdiniz?**

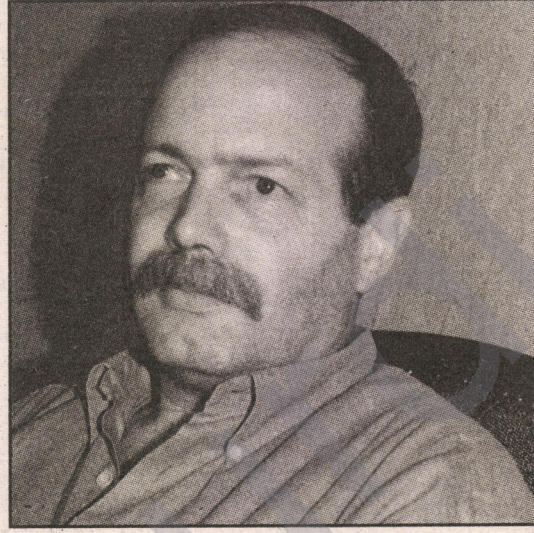
**Oberdiek:** Konuyu araştırırken Türkiye'nin batısına yerleşmiş Kürtler üzerinde değil, metropollere yeni gelen Kürtler üzerinde yoğunlaştım; çoğunlukla savaştan kaçanlardı. Benim daha çok o kesimle temaslarım oldu. İşte köyü yıkılan, gözaltına alınan, çeşitli baskılara maruz kaldıktan sonra artık köyünde kasabasında kalamayıp, batıdaki metropollere, yani Adana, Mersin, İzmir, İstanbul gibi kentlere gelenlerle görüştim. Tabii bunların en büyük dramı kaçıştan önceki yaşanan olaylardı. Fakat benim ilgi odağım onların metropollerdeki yaşam koşullarıydı.

Tabii konuyu araştırırken, elbette ki ekonomik, sosyal birtakım şeyler de içeriyor. Yani; iş bulabiliyor mu? Ev bulabiliyor mu? Çocuklarını okula gönderebiliyor mu? Sağlık durumu

nedir? gibi sorular sıralanabilir. Fakat daha önemlisi devletin bunlara karşı nasıl bir tavır takındığı, bir baskı sözkonusu mu? İşte daha çok bunu araştırdım.

**Medya: Peki, ekonomik, sosyal koşulların yanı sıra ve devletin baskıları konusunda edindiğiniz izlenim ne?**

**Oberdiek:** Şimdi yer yer farklı olabiliyor. Yani Adana, Mersin bölgeye daha yakın olduğu için buralara giden insan sayısı belki daha fazla ol-



duğundan orada sorun biraz daha vahim bir şekilde yaşanıyor. Ama İzmir'de, İstanbul'da da şöyle bir gerçeklikle karşılaşıyoruz. Kaçan insanlar, hem maddi olanaksızlıklar yüzünden hem de tanıdık ve akrabaları, Kürtlerin yoğun yaşadıkları mahallelerde bulunduğu için onlar da ancak onların yanında kiralık bir ev hatta bazen ev değil, inşa halinde olan yapılarda yaşamlarını sürdürmeye çalışıyorlar. Bu da çoğunlukla kenar semtlerde bulunan, elektrik, su, yol gibi hizmetlerin hemen hemen olmadığı yerlerdir ve bu tür mahalleler üzerinde bir de polis

sonra görüşmeyi de pek istemediler. Nedenlerine gelince muhtar önce ATV'de bir takım açıklamalar yapmak zorunda bırakılmıştı. Daha sonra, "bu doğru değil, baskı altında oldu, gerçek aslında böyle değil" şeklinde bir demec verdikten sonra köyüne akrabalarını almaya giderken gözaltına alınmış, iki aydır kayıp. Bütün oradaki insanlar şöyle bir korkuyu yaşıyorlar. Bir kişinin başına böyle bir olay geldiyse benim de yarın başıma gelebilir. Yani bir kişiye bunu uygulamak binlerce kişiye korkutmak anlamına geliyor.

**Medya: Daha çok nereleri dolaştınız? Bu arada herhangi bir baskı, engel veya polis müdahalesiyle karşılaştınız mı?**

**Oberdiek:** Ben zaten baştan üç büyük kenti seçmişim. İstanbul, İzmir, Adana. Adana'dan Ceyhan ve Mersin'e kadar gidebildim. İzmir'de ise, Menemen ilçesine kadar gittim.

Ben şahsen doğrudan herhangi bir engelle karşılaşmadım. Ancak şöyle bir durum yaşadım. İzmir'de benim ilk uğradığım yer İHD idi. Dernekte gayet geniş bir toplantı yapıldı. Yaklaşık 2 saat bir sohbetimiz oldu. Fakat ben dernekte çıktuktan 5 dakika sonra polis gelip derneği mühürlemiş. Tabii gerekçe benim oraya gitmem değildi. Derneğe üye olmayanlar gelmiş, tutuklu yakınları derneğe başvurmuş gibi havadan sudan gerekçelerle kapatılmış.

Adana'da İHD'ye gittiğimde daha yarım saat olmadan Dernekler Masası'ndan görevli polisler oraya baskın yaptılar. Benim haricimde oradaki tüm insanlar kimlik kontrolünden geçirildi ve akabinde hemen oracıkta derneği süresiz kapattılar. Bunun da benim gelişimle ilgili olduğunu sanmıyorum. Sanırım tek kişi olduğum için fazla önemsememiş olabilirler. Ancak, o günlerde İstanbul, İzmir, Adana ve Mersin'de takip edilmediğimi kesin olarak söyleyemem. Belki takip edilmişimdir. Çünkü; İzmir'de ziyaret ettiğim bir aileye polisim gittiğini duydum. Adana'da aynı şekilde. Ancak kesin doğrulattıramadım. Son günlerde yabancıların, hele gazetecilerin yoğun baskılarıyla karşılaştığını ben de biliyorum. En son Konya'da İsviçre televizyon ekibi gözaltına alındıktan sonra Türkiye'den kovuldular.

**Medya: Bütün bu anlattıklarımızdan da anlaşıldığı gibi yaşanan olayları tek tek hak ihlalleriye açıklamak basit kalır. Büyük bir etnik dram yaşıyoruz. Binlerce köyün yakılıp yıkılmış olması gerçeği ortada. Bunun sonucunda milyonlarca insanın yerini yurdunu terkedip göçmek zorunda kaldığı ve göç edenlerin çok ağır ekonomik, sosyal sorunlarla karşılaştıkları biliniyor. Polis baskıları da eksik olmuyor. Özetle manzara bu. Peki Batılı ülkeler penceresinden manzara nasıl görünüyor?**

**Oberdiek:** Bence Türkiye'nin, hükümetin ve aynı zamanda sözsahibi olan çevrelerin Kürt sorununa ilişkin bir politikasızlığıdır yaşananlar. Bir bölgenin, insansızlaştırmaya yönelik yoğun bir bombardımana tutulması, ormanların yakılması, etnik arındırma gibi bir düşünceden; işte bölgeden Kürtleri dağıtıp, asimilasyona uğratma düşüncesinden kaynaklanıyor olabilir. Ancak hangi amaçla yapılırsa yapılsın, bu bir çözüm değil. Çünkü savaşı o şekilde batıya da taşımış olur.

gözetimi yoğunlaşmıştır. Gelen insanlar koruculuğu kabul etmediği için devlet aleyhtarı gözüyle bakılması, hatta yer yer toptan bütün bunların terörist veya terörist yanlısı olduğu kaygılarından dolayı; örneğin Adana'da mahalleler olduğu gibi ablukaya alınıyor. Mahalle içinde dolaşma, yüksek sesli sirenlerle bunun gibi bariz uygulamalarla bir sindirme politikası sözkonusu. Ama yalnız Adana için değil İzmir, İstanbul gibi kentlerde de sadece Kürt kökenli oldukları için insanlar gözaltına alınıyor. Tek gerçekçe Kürt olmaları. Belki her gözaltı hemen yoğun bir işkence gerektirmiyor. Bir günlük beton zeminde yatmak, aç susuz geçirmekle kalınır. Ama bunda bile bir sindirme amacı var.

Bu aslında çok genel anlamda şu demektir: Türkiye'nin batısında yaşayan Kürtler pek o kadar rahat değildirler. Kürtlerin çoğunluğuna potansiyel suçlu gözüyle bakıldığı için her an gözaltına alınma tehlikesiyle karşı karşıyadırlar. Hatta korku anlamında, korku çok daha fazla. Örneğin Topçular toplama kampından kurtulan birtakım insanlar vardı. Adana'da bunlarla görüştim. Daha

# 12 Eylül 1980- 12 Eylül 1994 Değişen ne ?

## • Sertaç Hevedanlı

12 Eylül 1980 askeri faşist darbesinin üzerinden tam 14 yıl geçti. Burjuva basınında yayımlanan bazı değerlendirmelerde 12 Eylül'ün toplumda açtığı yaralara işaret ediliyor. Aslında buna hiç gerek yok. 12 Eylül darbesi 1980'lerde olup biten ve bugün için anlamı sadece tarihi öneminde yatan bir olay değildir. 12 Eylül'ün, zaten demokrasi fukarası olan Türkiye'den koparıp götürdükleri yerine konulmadığı gibi günümüze dek pek çok şey daha yitirildi. 12 Eylül Anayasası hala yürürlükte. YÖK, olduğu gibi duruyor. Sendikal haklar, düşünce ve örgütlenme özgürlüğü, birkaç defa yapılan "düzenleme"lere rağmen 12 Eylül 1980 öncesinin gerisinde. Hapishaneler hala siyasi tutsaklarla dolu. Düşüncelerini dile getirdiklerinden veya kaleme aldıklarından dolayı yüzlerce yazar, gazeteci, bilimadamı ve sendikacı aydın tutuklu. Adalet mekanizması MGK'nin kararları doğrultusunda işliyor. Günümüzde işkence, sokak ve ev infazlarında öldürülenlerin sayısı 12 Eylül'ün karanlık günlerinde katledilenlerden daha fazla Kürdistan'da hala olağanüstü hal var. 12 Eylül'ün idare ve yürütme organları ismen ve şeklen değişmişse de mekanizma hala yürürlükte.

Bazı olaylar, toplumsal gelişmeye, hukuk sistemine ve yaşanan politik sü-

ilan ediliyordu.

12 Eylül günü, radyo ve TV'lerden okunan Milli Güvenlik Konseyi bildirisini, askeri bir darbeyi haber verirken, aynı gün tüm siyasi ve sendikal faaliyetlerle demokratik kitle örgütleri yasaklandı. Varolan hukuk mekanizmasının yerini MGK'nin kararlarını uygulayan sıkıyönetim mahkemeleri aldı. İnsan Hakları derneğince hazırlanan ve kamuoyuna açıklanan 12 Eylül bilançosu fazla söze yer bırakmıyor.

12 Eylül darbesi döneminde 650 bin kişi gözaltına alındı. 1 milyon 683 bin kişi fişlendi. Açılan davalarda 6 bin 353 sanığın idamı istendi. 517 kişiye idam cezası verildi, 49 kişinin cezası infaz edildi. 388 bin kişiye pasaport verilmedi. 14 bin kişi TC vatandaşlığından çıkarıldı. 30 bin kişi siyasi mülteci olarak yurtdışına gitti. 300 kişi kuşkuyla bir şekilde öldü; 171 kişinin işkenceden öldüğü İHD'ce belgelerle kanıtlandı. Cezaevlerindeki koşulları ve yönetim uygulamalarını protesto etmek için düzenlenen eylem ve açlık grevlerinde 14 kişi yaşamını yitirdi.

Tüm siyasi partiler kapatıldı. Kimi parti, kooperatif ve dernekler hakkında soruşturma açıldı. 23 bin 677 dernek kapatıldı.

30 bin kişi "sakıncalı" olduğu için işten atıldı. 18 bin memur, 2 bin yargıcı ve savcı, 4 bin polis, 2 bin subay ve ast-subay ile 5 bin öğretim üyesi ve 47 hakim işine son verildi. 7 bin 233 devlet

değiştirme vaadlerine rağmen hala yürürlükte. Bu Anayasaya, geçici maddelerle, 12 Eylül darbesini yapanlara ömür boyu dokunulmazlık tanıyor. Her ne kadar seçimle oluşan bir meclis varsa da önemli yasa değişikliklerini MGK'nin "tavsiyeleri" olmadan her ne hikmetse yapamıyor. Milli Güvenlik Konseyi'nin işlevini asker ağırlıklı Milli Güvenlik Kurulu yürütüyor. Sıkıyönetim Mahkemeleri'nin yerini Devlet Güvenlik Mahkemeleri almıştır. Tüm siyasi ve önemli davalar DGM'lerce yürütülüyor. DGM'ler MGK toplantılarında esen havayı tenefüs ederek tavır belirliyor. Eğitim ve öğretimde en önemli yeri tutan üniversiteler, 12 Eylül'ün icadı YÖK sistemiyle yönetilmeye devam ediyor. Basın yayın araçları hala Denetleme Kurulu adı altında sansür teşkilatının gözetiminde faaliyetlerini sürdürüyor.

TCK'nın 141 ve 142. maddelerinin yerine konulan "Terörle Mücadele Yasası" ile düşünceyi suç olarak görme mentalitesi sürdü. Bu yasaya dayanılarak birçok gazeteci yazar, çevirmen ve yayıncıya binlerce yıl ceza verildi. Yayıncılar toplandı, milyarlarca liralık cezalar verildi. Bugün cezaevlerinde yatan birçok aydın, düşünceyi suç sayan bu yasanın kurbanıdır.

## Vahşet büyüyor

Son 3-4 yılda devletin özellikle Kürdistan'da sürdürdüğü terör, 12 Eylül'ün en karanlık dönemlerini gölgede bırakıyor. Kürdistan'da yakılıp yıkılarak boşaltılan, yerle bir edilen köylerin sayısı 1800'ün üzerindedir. Kulp, Silvan, Nusaybin, Cizre, Şırnak, Hani, Lice, Dargeçit gibi yerleşim birimleri, büyük ve uzun bir savaşı yaşayan bir görüntü vermektedir. Sokaklarda yalnızca çocuk ve yaşlılar var. Yargısız infazlar ve faili meçhul cinayetler hergün onlarca can almakta. İnsan Hakları Vakfı'nın hazırladığı İnsan Hakları Raporu'na göre sadece 1993 yılında yargısız infazlar, işkence, suikast ve faili "meçhul" cinayetler sonucu öldürülen insan sayısı 3 bin 492'dir. Genelkurmay başkanlığı, 1993'te Adalet Bakanlığı kanalıyla savcılıklara basınla ilgili 217 suç duyurusunda bulundu, gazeteci ve yazarlara toplam 165 yıl 3 ay 10 gün hapis, toplam 32 milyar 267 milyon lira para cezası verildi; 116 gazeteci ve yazar ceza aldı. 7 gazeteci uğradığı saldırılar sonucu öldürüldü. 13 kişi gözaltına alındıktan sonra "kayboldu".

Vahşet bugün tüm acımasızlığıyla ve artarak sürüyor. İHD'nin verilerine göre son 7 aylık bilanço şöyle: Gözaltında işkence sonucu ölüm ve yargısız infaz sayısı 180, gözaltında "kayıplar" 171, basılan sendika ve dernek sayısı 105, faili "meçhul" cinayetler 209, yakılan, yıkılan köy ve mezra sayısı 1233, toplatılan yayın 258, verilen hapis ve para cezaları 224 yıl, 54 milyar, istenen hapis ve para cezaları 463.5 yıl 330 milyar. Cezaevlerinde bulunan gazeteci, yayıncı, yazar, bilimadamı, sanatçı ve sendikacı sayısı 109.

Türkiye İnsan Hakları Vakfı Dökümantasyon Merkezi'nce hazırlanan 12 Eylül 1980-1994 dönemine ilişkin işkence dosyası, baskı ve zulmün bugünlere nasıl uzandığını göstermektedir. 12 Eylül 1980'den beri 420 kişi işkenceden öldürüldü; 188'i askeri yönetim, 162'si 8 yıllık Anavatan dö-

JI BASINÉ

EVREN: EZ TIRKÎYEK  
BÊDENG JI TIRKÎYEK BİDENG  
TERCİHTIR DİKİM.



**12 Eylül 1980 darbesiyle yapılandırılan devlet organizasyonu, kimi isim ve şekil değişiklikleriyle hala yürürlükte.**

**Milli Güvenlik Konseyi'nin işlevini asker ağırlıklı Milli Güvenlik Kurulu yürütüyor. Sıkıyönetim Mahkemeleri'nin yerini Devlet Güvenlik Mahkemeleri almıştır.**

rece, doğal akışı ve seyri dışında, kaba kuvvetle müdahale ediyor. Belli bir tarihsel dilimde toplumsal gelişimi engelleyip hukuksal statüyü sarsabiliyor ve en önemlisi de politik süreci değiştirebiliyor. Bu müdahale doğal gelişime ters düştüğünden toplumsal gelişime set çekiyor, toplumun bağrından yaralar açıyor. Bu tür müdahaleler tarihsel gelişim seyrini derinden sarstığından dolayı önemli tarihsel olaylardır. 12 Eylül 1980 askeri darbesi de Türkiye ve Kürdistan halkları açısından böylesi bir olaydır.

## 12 Eylül bilançosu

12 Eylül darbesinden bir hatta iki yıl öncesinden başlayarak Türk tekeli burjuvazisi ve diğer gerici kesimler Türkiye ve Kuzey Kürdistan'daki gelişmelerden ürkmü, gelişen ulusal ve toplumsal hareketi durdurma arayışlarını yoğunlaştırmıştı. İşçi eylemlerinin, toplumsal karakterli olayların ve Kürt ulusal uyanışının şahlandığı, dalga dalga sömürgeci Türk burjuvazisinin yönetim aparatlarını vurduğu, özgürlük, demokrasi, eşitlik çığlıklarının yankı bulunduğu bir dönemde 12 Eylül'e giden köprüler döşeniyordu. Baskıcı ve yasa dışı hükümlerdeki kararnameleler arka arkaya çıkıyor, provakasyonlarla buğulu bir hava oluşturuluyordu. Son olarak Türkiye'nin birkaç ilinin yanı sıra Kürdistan'ın birçok ilinde de sıkıyönetim

görevlisi sürgün edildi. 1402 sayılı yasaya dayanılarak 9 bin 400 kişi kamu görevinden atıldı ya da sürüldü.

937 film yasaklandı. Sadece Bilim ve Sosyalizm Yayınları'nın 113 bin 607 kitabı yakıldı. 39 ton kitap, dergi ve gazete imha edildi. 5.5 yıl içinde 2 bin 972 yazar, çevirmen ve gazeteci yargılandı. 458 yayın için toplatma kararı verildi. 13 büyük gazete için 303 dava, yerel basın da dahil öbür gazeteler için toplam 1428 dava açıldı. Gazetecilere toplam 3 bin 315 yıl 6 ay hapis cezası verildi. 3 gazeteci öldürüldü.

## 12 Eylül sürüyor

MGK, 1983 Kasım ayına dek resmen ve fiilen yasaklama, yürütme ve yargı işlevlerini tek elde toplayarak yürüttü. Yasamayı daha sonra oluşturduğu (23 Ekim 1981) 160 kişilik Danışma Meclisi'yle, yargıyı askerlerden oluşan Sıkıyönetim Mahkemeleri'yle, yürütmeyi de bizzat kendilerinin oluşturduğu Bakanlar Kurulu'yla yürüttü. Bugün de yürürlükte olan Anayasa, 1982 yılında cuntacıların ısmarlamasıyla Danışma Meclisi'nce oluşturuldu.

12 Eylül 1980 darbesiyle yapılandırılan devlet organizasyonu, kimi isim ve şekil değişiklikleriyle hala yürürlükte. Askeri darbecilerin mentalitesiyle oluşturulan 12 Eylül Anayasası, her seçim öncesi konulan

neminde, 70'i ise son 3 yıl içinde DYP-SHP koalisyonu döneminde olmak üzere.

## 12 Eylül yargılanmadı

12 Eylül 1980 askeri darbesinin üzerinden 14 yıl geçti. Bu süre içinde 12 Eylül'ün yargılanması ve gaspedilen hakların geri alınması için örgütlü ve güçlü bir direniş gerçekleştirilememiştir. 12 Eylül'de büyük darbe yiyen sosyalistler her ne kadar sert bir tutum almışsa da dağınıklık ve örgütsüzlük nedeniyle 12 Eylül'e karşı etkili bir muhalefet geliştirememiştir. 12 Eylül'ün karanlık dönemlerinde sus-pus kesilen Eylülde burjuva partileri ise ANAP iktidarı döneminde seslerini yükseltmeye başlayarak kendi özgürlükleri için kıyametler koparmışlardır. Bu dönemde demokrasi havarisi kesilen Demirel "Konuşan Türkiye", "Şefaf Demokrasi" şiarlarıyla ortaya çıktı. Daha sonra siyaset yapma yasağı kaldırılınca "Konuşan Türkiye"den, Türkiye halkları adına kendisinin konuşmasını kastettiği anlaşıldı. O dönemlerde kabına sığmayan Demirel, 12 Eylül'ün 14. yıldönümünde şöyle dedi: "Bugün 12 Eylül 1994 itibarıyla söylenecek şey şudur: Geçmiş geçmiştir. Geçmiş; bölmek, parçalamak, dedikodu üretmek için değil, ders almak için lazımdır. Geçmişe ders almak için sarılmamız lazım. 12 Eylül 1994 günü Türkiye'nin menfaati geçmişe takılmak değil, geleceğe güvenle bakmaktır."

12 Eylül'ün ekonomik politikasında da '80 ile '94 arasında büyük bir benzerlik var. Kenan Evren'in deyişyle "müdahale olmasaydı 24 Ocak Kararları uygulanamazdı". Ama bugün müdahaleyi yapan mantık işbaşında olduğu için 24 Ocak kararlarını aratmayan yeni kararlar (5 Nisan Kararları) alınırken Eylülvari bir müdahaleye gerek duyulmadı, çünkü zaten, ruhuyla ve lafıyla 12 Eylül yaşıyor.

**HEWLÊR-** İsveç'te yayınlanan **Armanc** gazetesinin geçen yıl yayınladığı bir ilanda şöyle deniliyordu:

"Avrupadaki Kürt yurttaşlar!

Tatilinizi özgür Kürdistan'da geçirin. Buraya bırakacağınız her doların ülke kalkınmasına büyük bir katkısı olacak; çocuklara okul, işsizlere iş, evsizlere ev imkanı sağlayacaktır."

Ben de bu ilanım etkisinde kalarak bu yılki tatilimi özgür Kürdistan'da geçirdim ve bazı önemli siyasal olaylara tanık oldum. Hewlêr'deki gelişmeleri notlar halinde tuttum.

Süleymaniye yöresinde ve İran sınırındaki savaş, Kürt halkını bıktırmış, Hewlêr hükümetini işlevsiz duruma sokmuş durumda. 15 Ağustos'ta yeniden toplanan parlamento, acıları dindiremedi; PDK, İslami Hareket ve Yekiti arasındaki savaşın durdurulmasına "gücü" yetmedi ve yet-

kişiler, parlamento başkanı Cevher Namık ve hükümet başkanı Kosret Resul'un Mayıs çatışmalarında askeri elbiselerini giyerek cepheye gittiklerini söylediler. Daha sonra görüştüğümüz Başbakan Kosret Resul, söylenenlerin gerçek dışı olduğunu belirtti.

Üç ay süren çatışmalarda parlamento ve hükümet, başlangıçta gereken tutumu takınmamıştı; daha sonra ise kendi aralarında anlaşarak ne yapıp edip bu çatışmaları durdurmaya çalıştılar. Bunun için 22 Ağustos'ta parlamento başkanı ve hükümet başkanının imzalarını taşıyan bir çağrı yayımlandı. Bu çağrı savaşan iki örgütün liderlerine ve polit bürolarına, Irak Kürdistan Cephesi'ne, İslami Hareket ve INC'ye gönderilerek bu örgütler 24 Ağustos'ta olağanüstü toplantıya çağrıldı. Bu çağrı kamuoyunda önemli bir yankı uyandırdı. Kak

## HEWLÊR NOTLARI

• Halim Can

anlaşıyordu.

Saat 16.00 sıralarında parlamentoya döndüğümüzde bir hareketlilik göze çarpıyordu. Güvenlik güçleri parlamento binasını sarmış ve olağanüstü toplantı için olağanüstü tedbir almıştı. Saat 16.00'da başlaması gereken toplantı Mam Celal'ın geç gelmesiyle ancak 17.20'de başlayabildi.

Hükümet adına konuşmayı Eğitim Bakanı Dr. Nasih Gafur yaptı. Gafur, son 3-4 yıllık gelişmelerin Kürtler ve Kürdistan için önemini ve anlamını belirten bir konuşma yaptıktan sonra 16 maddelik hükümet önerisini parlamentoya ve iki örgütün liderine sundu. Hükümetin sunduğu metin savaşın hemen sona erdirilmesi, iki örgütün ve diğer örgütlerin askeri güçlerinin şehir dışına çıkarılması, parlamento ve hükümetin kararlarına uyulması, Paris Antlaşması'nın uygulanması gibi öneriler içeriyordu.

Parlamentodaki oturum oldukça demokratikti. Konuşmacı milletvekilleri isim yazdırarak ve belirlenen sürede konuşmalarını bitiriyorlardı.

Parlamentoda konuşmacılar lehine veya aleyhine ne bir tezahürat ne de bir alkış vardı. Parlamenterler açık ve net bir şekilde görüşlerini dile getiriyorlardı. Çoğu parlamenter doğrudan Mam Celal ve Kak Mesud'u hedef alan konuşmalar yapıyor ve kardeş kavgasının sebebini onlara yüklüyordu. Yine, çoğu parlamenter savaşın sebebini bilmediklerini belirtiyor ve iki liderden bunun nedenini soruyordu. Bazı parlamenterler ise iki büyük gücün savaşla birbirlerini bitiremeyeceklerini ve bunun için de akıllıca düşünmelerini istiyorlardı iki liderden.

Mam Celal'in pek de yerinde olmayan bir iki şaka dışında ve iki üç kez kısa aralıklarla elektriğin kesilmesi haricinde olağanüstü toplantıda olağanüstü bir görünüm mevcut değildi.

**İki örgütü simgeleyen renkler hayatın her alanına girmiş durumda. PDK'nin güçlü olduğu yerlerde işyerlerini sarı renge boyayanların sayısı az değil. Aynı şekilde Yekiti'nin hakim olduğu yerlerde yeşil renk geçerli. Soranca bilmeyen bir kimse kolaylıkla iki örgütü bu şekilde birbirinden ayırabiliyor. Gerek sarı manşetli "Birayeti" gazetesi gerekse de yeşil logolu "Kurdistanî Niwe" gazetesi zaman zaman renklerinin "faydalarını" öven yazılara yer veriyor.**

Milletvekilleri söyleyeceklerini söylemiş, sıra çarpışan iki örgütün liderine gelmişti. Her zaman olduğu gibi yine Mam Celal bilinen üslubuyla ve gür sesiyle konuşmasına başladı. Mam Celal, 15 Ağustos'tan 25 Ağustos'a kadar savaş patlak veren yerlerde kimin savaşı başlattığının araştırılması için bir araştırma komisyonu oluşturulmasını öneriyordu.

Kak Mesud'un ise, mikrofon olduğu halde sesi fazla duyulmuyordu. Duyduğum kadarıyla insani, ahlaki ve vicdani olarak rahat olduğunu belirtiyor ve çatışmaların durması, kardeş kavgasının sona ermesi için her şeye hazır olduğunu söylüyordu.

Kak Mesud konuşmasını sür-

# Güney'de

dürürken, Mam Celal alelacele bir ateşkes metni hazırlayarak ve imzasını da atarak, metni Kak Mesud'a uzatıyordu. Metinde 25'i 26 Ağustos'a bağlayan gecenin 22.00'sinde başlamaya üzere sürekli ve kalıcı ateşkes ilan ediliyor, bu metin aynı gece partilerin TV'lerinden pëşmergelere ve halka duyuruluyordu. Gelen haberlere göre silahlar susmuş, çatışmalar sona ermişti.

Parlamento çatışmaları sona erdirmekte ve kalıcı bir barışın sağlanmasında kararlıydı. Oturum bitmeden önce aldığı bir kararla, parlamentonun üç gün üst üste çalışması kararlaştırıldı.

Ateşkes ile ilgili parlamentoda bulunan değişik görüşlü insanlarla küçük bir anket yapmayı ihmal etmedik. Çoğunun görüşlerinin ortak paydasında, kaygılı bir umut vardı.

Anlaşılan kitlesel eylemlere en çok önem veren komünistlerdi. 25 Ağustos'ta gün boyu radyolardan yapılan anonslar, halkı ikna etmeye yetmişti. Parlamento oturumunun bitiminde, Kürt liderler ve parlamenterler dışarıdaki kitlenin gösterisiyle karşılaştılar. Bin 500 kişiye yakın bir kitle "barış, "barış" diye haykırıyor ve yetkililerden bunun teminatını istiyordu.

Kitlenin bu isteği yerine getirildi. Parlamento Başkanı Cevher Namık ve Başbakan Kosret Resul kitleye ateşkesin imzalandığını söyledilerse de bu onları ikna etmeye yetmedi. Kitle, Mam Celal ve Kak Mesud'un barış güvencesi vermesini istiyordu. Bunun üzerine iki lider parlamentonun balkonuna çıkarak kitleyi selamladılar. İki lider adına konuşmayı Mam Celal yaptı. Anlaşılan Mam Celal'ın konuşması kitleyi ikna etmişti ve kitle kendiliğinden dağıldı.

26 Ağustos toplantısında, milletvekilleri iki liderin önerileri doğ-



mesi de beklenmemeli. Çünkü parlamento ve hükümet dışında kalmış iki ezeli rakip, savaşın ipelerini ellerinde tutuyorlar; bunlardan birisi mülayim görünüşlü **Kak Mesud**, diğeri de kabına sığmayan **Mam Celal**.

Hewlêr'de parlamentoda görüştüğümüz ve adının açıklanmamasını bizden isteyen PDK'li bir Bakan, Kak Mesud'u parti içinde farklı biçimde yorumladıklarını ve savaşa karşı tutumunu eleştirdiklerini söylüyordu. Bir kesim onu Hz. İsa'ya, bir kesim Hz. Eyyüb'e, bir kesim de Gandi'ye benzetiyormuş. Hz. İsa'ya benzetenler onun şamar yedikten sonra kendine geldiğini, Hz. Eyyüb'e benzetenler Hz. Eyyüb kadar sabırlı olduğunu ve Gandi'ye benzetenler de olaylara Gandi mantığıyla yaklaştığını belirtiyorlar.

Sanırım Bakan'ın dediğinde gerçeklik payı vardı. 25 Ağustos günü parlamentodaki davranış ve tutumları, konuşmasını yaparken dahi utangaç davranması, konuşmasının içeriği, kitlelere verdiği mesaj, Mam Celal'in ateşkes ile ilgili yazıp imzaladıktan sonra ona uzattığı metni onun da itirazsız imzalaması ve benzeri tutumları, onun Qelediz ve diğer yörelerde patlak veren savaşın bir tarafı olarak savaştan yana olmadığını gösteriyordu.

Gerek Mayıs ayı başlarında ve gerekse de Ağustos'ta Qelediz ve İran sınırı boylarında meydana gelen çatışmalarda, yerel parlamento ve yerel hükümet etkin bir tavır takınmamıştı. Hatta Hewlêr'de görüştüğümüz bazı

Mesud hemen çağrıyı kabul etti ve toplantıda hazır bulunacağını belirtti. Mam Celal'dan bir ses çıkmadı. Barış umutlarının yeniden suya düşme korkusu halka egemen olmaya başladı.

24 Ağustos günü yerel parlamento başkanı Cevher Namık Salim bizi evinde uğurladı. İlk defa onu böyle öfkeli ve kızgın görüyordum. Böyle olmaz diyor ve ekliyordu: "Ya tam savaş, ya tam barış olmalı." Onun anlattığına göre Hewlêr'de parlamento işlevsiz kalmış, Avrupa'dan gelen ziyaretçileri ağırlayamaz duruma düşmüştü. Onun parlamento başkanı rolü lafta idi, o da bunu gurur meselesi yapmış gibi bir izlenim bıraktı bizde. Ama kararlı görünüyordu. O sıra aldığı bir telefonun sonucunu bize aktarıyordu. Telefon Mam Celal'dan geliyor ve 25 Ağustos'ta parlamentoya gelebileceğini, toplantının o gün yapılmasını öneriyor. Bu haber biraz da olsa onu sevindirmişti, ama her şey bir sonraki gün belli olacaktı. Ya parlamento ve hükümetin dedikleri geçerli olacak ya da halkın oylarıyla seçilen vekiller istifa edecek ve evlerine oturacaklardı.

25 Ağustos sabahı kulağımız radyodan ayrılmadı. Radyolarda sık sık **Hizbi Şui (Komünist Parti)**'nin anonsu yapılıyordu. Anonsta, iki örgüt arasındaki çatışmaların durdurulması için Hewlêr halkı mitingine davet ediliyor ve saat 16.00'da parlamentoya yürüyüş yapılacağı duyuruluyordu. Anlaşılan halk bütün tehlikeleri göze almıştı. 20.30'da parlamentodan çıktığımız sırada orada toplanan kalabalıktan öyle

rultusunda, çatışmaların olduğu yörelerde, çatışmaların neden ve sonuçlarını yerinde görmek ve incelemek üzere parlamento üyelerinden oluşan üç ayrı komisyon oluşturular.

27 Ağustos'ta Amerikan Dışişleri Bakanı **Warren Cristoper**, Mam Celal ve Kak Mesud'a bir uyarı mektubu göndererek onları uyarmıştı.

Parlamentonun yeniden açılışının üçüncü gününde iki taraf tam anlaşmışlardı. Parlamento başkanı, hükümet başkanı, iki lider ve iki örgütün polit büroları biraraya gelerek varılan antlaşmayı onayladılar. Onların bu davranışları halkı sevindirmişti, ama halk buruktu.



# Barış özlemi

Parlamentoda görüşmeler sürerken, Kerkük civarında yine iki güç arasında çatışmalar çıktı ve PDK'den 7 kişi öldürüldü.

Artık Parlamento'da taraflar anlaşmış, Parlamento dışı güçlerle bir komite kurma kararı alınmıştı. **Lijnê Tatbihê Asayî** (Yüksek Yürütme Komitesi) adı verilen bu organ PDK, YNK, Kurdistani Cephe, INC, İslami Hareket, parlamento başkanı ve başbakanından oluşuyordu.

Sıra artık "Lijnê Tatbihê Asayî"nin pratikteki çalışmalarına gelmişti ve şehirlerdeki pëşmergelerin şehir dışına çıkarılarak huzurun yeniden yerleştirilmesi yoluna gidilmişti. Alınan kararlara göre, tarafların büyük şehirlerde en çok 6 meqar (askeri üs), kasabalarda ise en çok 3 meqar açma hakları vardı.

## Çatışmalarla ilgili bazı değinmeler

'92 seçimleri sonucunda, oluşan parlamento aritmetiği Hewlêr'deki parlamentonun çalışmasını tıkamıştı. Fifti-fifti sistemi nedeniyle Parlamento'dan bir karar çıkamıyor, çıksa da uygulanamıyordu. Parlamento üzerinde iki liderin gölgesi doluyor, onlarsız ve onların onayı olmadan bir

tarıldı. Eğer seçim yapılırsa ve Mam Celal eski oylarını alamazsa bu onun için büyük bir onur meselesi olacak. Bu ve buna benzer bir sürü neden de üst üste binince Qelediz'de bir toprak meselesi şeklinde ortaya çıkan olayın bütün Kürdistan'a yayılmasına yol açmış. Sonuç olarak özgür Kürdistan toprakları içinde üç, hatta dört ayrı yönetim oluşmuş, bazılarında göre Kürt emiratları şeklinde fiilen parçalanmış durumda. PDK, Bahdinan'da Yekiti'nin parti örgütüne dahi izin vermiyor, bütün kontrol onun elinde. Soran bölgesinde ise çoğunluk Yekiti'nin kontrolünde ama PDK'nin de nüfuzu az değil. PDK içinde hatta yönetiminde hayli kabarık sayıda soran var.

Mayıs ayının başında başlayan savaş Behdinan bölgesini kısa bir süre zarfında PDK'nin egemenliğine sokarken, Soran bölgesinde henüz tam anlamıyla kozlar paylaşılmış değil. Qelediz ve yöresinde son üç aydır zaman zaman çatışmaların dozunda bir hafifleme görülse de, çatışmalar hiç durmamış, Ağustos ayının ikinci yarısından itibaren savaşın dozu artarak Qelediz dışına da taşmış. Hewlêr'deyken çatışmaların Hacı Omran, Seyid Sadık ve hatta Rewanduz'a dahi sıçradığı haberleri geliyordu. Halepçe'de Yekiti'nin ağır ka-

ise kontrolü Yekiti sağlıyor.

Özgür Kürdistan toprakları üzerinde her ne kadar kontrolü farklı partilerin pëşmerge ve askerleri sağlıyorsa da, farklı isimler altında İran ve özellikle Türkiye istihbaratının ülkede cirit attığını ve muhtelif olaylara katıldıklarını ilgili ve yetkili çevreler de söylüyor.

Son olarak 25 Ağustos'ta parlamentonun olağanüstü toplantısı sürerken parlamentonun 3-4 km. uzağında bir arabada patlayan 70 kilo TNT, 1 kişinin ölmesine ve 14 kişinin de yaralanmasına neden olmuştu. Bu olay ve daha birçok gelişme yabancı istihbaratların ülkede cirit attığının kanıtı oluyor.

İki örgütü simgeleyen renkler hayatın her alanına girmiş durumda.

**Parlamento, hükümet ve iki büyük örgüt, halkın ekonomik sıkıntılarına, işsizliğe ve yoksulluğa çare bulamadıkları takdirde, halkın güvenini ve desteğini yitirmekle yüzyüzedirler. Halk güçlü iki örgütün psikolojik baskısından şimdiden nasibini almış durumda. Pazarda, çarşıda görüştüğümüz manav ve esnaflar bazı sorularımıza korkudan cevap veremeyeceklerini söylediler. Bizim Kürtçe olarak soru sormamızın da halkın kafasında kuşklar yaratmış olabileceğini burada hesaba katmamız gerekiyor.**

PDK'nin güçlü olduğu yerlerde iş yerlerini sarı renge boyayanların sayısı az değil. Aynı şekilde Yekiti'nin hakim olduğu yerlerde yeşil renk geçerli. Soranca bilmeyen bir kimse kolaylıkla iki örgütü bu şekilde birbirinden ayırabiliyor. Gerek sarı manşetli "Birayeti" gazetesi gerekse de yeşil logolu "Kurdistanî Niwe" gazetesi zaman zaman renklerinin "faydalarını" öven yazılara yer veriyor.

## İşsizlik ve yoksulluk artıyor

Seçimlerin yapılması ve hükümetin oluşmasının üzerinden iki yıldan fazla bir zaman geçmesine rağmen, halkın durumunda iyileşme görünmüyor. Parlamentoda çıkarılan kanunlar, hükümet tarafından yürürlüğe sokulmuyor. Parlamento Başkanı Cevher Namık Salim'in dediğine göre şimdiye kadar 53 kanun Parlamento'dan çıkmış, ama yalnızca 4-5 tanesi yürürlüğe girmiş. Cevher Namık bunun sebebinin kaynak sorunu olduğunu belirtiyor ve bunun yanında hükümetin yetersizliğinin ve beceriksizliğinin rolü olduğunu da altını çiziyor. Bazen hiddetlenerek, "onların diplomaları olabilir, ama çoğu yapacağı işin farkında bile değil" diyor.

İşsizlik ve yoksulluğun başlıca sebebi kuşkusuz dört tarafın kapalı olması ve uygulanan ekonomik ambargodur. Ülkenin kaynakları, ülkede yapılan sınırlı miktardaki üretim ile dışardan gelen yardımlardan oluşuyor. Bu iki kaynağın aslan payı iki büyük örgüte gidiyor. Geriye kalan yardımlar da eşit bir şekilde dağılmıyor, üretime yönelik alanlara ayrılmıyor, işsizliği ve yoksulluğu azaltmaya yönelik yerlere harcanamıyor.

İki yıl öncesine nazaran piyasada her çeşit tüketim malı mevcut. Ama halkın alım gücü alabildiğine düştüğü ve fiyatlar 8-10 kat yükseldiği için yoksul kesim ihtiyacının az bir kısmını ancak karşılayabiliyor. Bir memurun maaşının 300 dinar, 1 kilo etin 90 dinar olduğu bir ülkede, yoksul in-

sanların ayda kaç kez et yediğini varın siz düşünün.

Dihok, Hewlêr ve Zaxo'da tank olduğu başka bir olay da, dilenen, avuç açan kara çarşafli kadınların ve küçük yaştaki çocukların sayısındaki fazlalıktı. Ağustos sonunda açılan Habur sınır kapısı ülke ekonomisine az da olsa canlılık kazandırdı. Fiyatlarda düşüş, dolarda inme görüldü. 70 dinara yükselmiş olan 1 dolar, Habur sınır kapısının açılmasıyla 40 dinara düştü.

Parti yöneticilerinin konutları ülkenin en modern yapılarındandı. Dihok'ta bir PDK MK üyesinin konutu kelimenin tam anlamıyla köşktü. Karşılaştığım birkaç eski pëşmerge dahi bu gidişattan memnun olmadıklarını belirtiyor ve aç karnına özgürlük olmaz diyorlardı. Aynı kişiler, di-

şardan gelen yardımların partilerin kasasına girdiğini ve onlarla silah alıp, Yekiti'nin PDK'ye, PDK'nin de Yekiti'ye karşı kullandığını ve kardeş savaşında mermilere harcanan paraların Dihok elektrik şebekesini onaracak ve Hewlêr'den Dihok'a elektrik aktarılmasını sağlayacak miktarda olduğunu sık sık belirtiyorlardı.

İki örgüt arasındaki güvensizlik ve kargaşanın bir yansıması da karşılıklı talan ve soygunda kendisini gösteriyor. Hewlêr'de örgütlerden biri diğer örgüte ait zengin ve varlıklı kişilerin evlerini yağmalayıp soyuyor ve bunu tank ve toplarla geceleri yapıyor. Hewlêr'de PDK yanlısı ve ismini açıklamaktan çekinen eski bir pëşmerge, olanları doğruluyor. Hewlêr Beyrutlaşmış durumda.

Hewlêr'de görüştüğüm Yekitiya Lawên Demokrat a Kurdistan'ın Yürütme Kurulu üyesi Kamuran'a ülkede en çok hangi malın pahalı olduğunu soruyorum, elektronik mallar ve beyaz eşyaların pahalı mallar listesinin başında geldiğini belirtiyor. Kamuran en ucuz şeyin ise insan yaşamı olduğunu belirtmeden edemiyor. İnsanı öldürmek için, insana sıkılan kurşunun dahi insan değerinden pahalı olduğuna değiniyor.

Parlamento, hükümet ve iki büyük örgüt, halkın ekonomik sıkıntılarına, işsizliğe ve yoksulluğa çare bulamadıkları takdirde, halkın güvenini ve desteğini yitirmekle yüzyüzedirler. Halk güçlü iki örgütün psikolojik baskısından şimdiden nasibini almış durumda. Pazarda, çarşıda görüştüğümüz manav ve esnaflar bazı sorularımıza korkudan cevap veremeyeceklerini söylediler. Bizim Kürtçe olarak soru sormamızın da halkın kafasında kuşklar yaratmış olabileceğini burada hesaba katmamız gerekiyor.

Notlarımızı tutarken daha çok olumsuzluklar üzerinde durdum, olumsuzlukları yazmaktansa, nesnel olarak yaşanan sorunlara ilişkin gözlemlerimi yazmayı daha uygun buldum. Okurun 'Hewlêr Notları'nı değerlendirirken bu yaklaşımı dikkate alması gerekir.



şey yürümüyordu.

Seçim sonrasında siyasal arenada da belli gelişmeler yaşanmış, Sosyalist Parti'nin ezici çoğunluğu PDK ile birleşmiş, seçim sırasında Yekiti'nin PDK oylarını bölmek için önyak olduğu İslami Hareket de, İran'ın desteğini alarak Halepçe yöresinde hakimiyet sağlamıştı. Daha sonra PDK'nin İslami Hareketi desteklemesi Yekiti'yi kızdırmış, Soran bölgesinde belli yerlerde kontrolün kendisinden çıkacağı endişesi yaratmıştı. Yekiti'nin parlamento grubu tarafından da onaylanan '3 yılda bir seçim yapılması' kararına pratikte Yekiti'nin itirazı vardı ve bu nedenle seçim koşullarını ortadan kaldırmaya yönelik bir politika izlemeye başladığı ileri sürülüyordu. Bu görüşler birkaç tarafsız gözlemci tarafından bize ak-

yıpları vardı ve Yekiti buraya sürekli asker sevk ediyordu.

Yekiti'nin güçlü olduğu Şaklaw'a'da, PDK Şaklaw'a'yı ele geçiriyor. Fakat Mesut Barzani iyi niyet göstergesi olarak tekrar Şaklaw'a'yı Yekiti'ye bırakıyor. Bugün bu güzel ve şirin kasabada çatışan iki güç eşit şekilde 120'şer pëşmergeyle konumlanmış durumda.

Üç ay süren savaşın bilançosu büyük. Başbakan Kosret Resul Ali, bu sayının 1000 olduğunu belirtirken, Parlamento Başkanı Namık Cevher Salim, baklayı ağzından çıkarıyor ve öfkeli bir şekilde 2-3 bin ölüden bahsediyordu.

İbrahim Xelil'den Husro köyüne kadar olan bölge PDK denetiminde. Bu noktadan sonra Dukan'a kadar INC (Irak Ulusal Konseyi) kontrolü sağlıyor. Soran bölgesinin diğer kesiminde

# Mirin bangî min dike



Li ser hunermendi, sinema, nivîskarî û kesayetiya siyasî ya Yilmaz Güney di çapemeniya Kurdî û Tirkî de gelek gotar, hevpeyvn û her wiha jî pirtûk hatin nivîsandin.

Lê li ser kurdayetiyê wî, pirtûka Mahmud Baksî ya bi navê "Bi Çavê Kurdekî Yilmaz Güney" ne tede, tu berhem û lêkolînen herbiçav hete niha belav nebûn e. Raya giştî di vî warî de kêmtir dîzane. Hin dikarin bêtir kurdayetiyê wî ket ber siya mezinayîta hunerê wî. Pêya vî jî heye lê, sedem ne tenê ev e. Rejîma faşîst a Tirkî, çî kar û xebata li ser navê kurdayetiyê hebûna êrişî ser dikir. Dema rejim li Güney haydar bu ku doza nasnameya xwe ya netewî dike, ajanên xwe seferberkirin da ku wê cahda wî sabote

bike, provoke bike û wî wek mah-kumekî adî nîşanî rayagîştî bide. Gava ku hunermendekî navnetewî, wek Yilmaz Güney bigota ez Kurdîm, wê rejîma faşîst a ku heta niha înkara hebûna Kurdan dikir dê çî-bikira.

Lê "Dilê tirsonek singên gewr nabîne." Güney hemû plan û provakasyonên rejîma faşîst û hevalbendên wê puçkir, derket derve û got ez Kurdîm û doza Kurdîstaneke serbixwe, sosyalîst, demokratîk û yekgirtî dikim.

Me jî, sebarek bi bîranîna salvegera koça dawîn ya hunermendê mezîn û heja kurteçirokek wî jî Tirkî wergerand Kurdî û pêşkêşî xwendevanên xwe dikin.

Azad Şatehî

Te çima ez kuştim G  
Ji bo heskirina te  
Dixwazim bijîm

Yilmaz Güney

Ji limêjde ez li ser vî axa ku bêhna kaya şewitî jê tî û jê hesdikim ketime nav xem û xeyalan û mame. Ez dixwawe derim; an xewnê dibênim. Nizanîm... Siyek hênîk. Li ser serê min xirîna bitirs a Bussîngên 12 tonî. Dixwazim hin tiştan raman bikim. Qet nema karim du tiştan bi ser hevde bînim. Ramanên min her difirin. Yek din jî firiya çû. Di guliyekî pel weşiyayî û hişkde asêbû û ma. Min dar hejand, hejand. Min nikaribû ew bikra xwarê. Paşê ramana min bu cêr û ket xwarê. Şikest. Keçek jê derket. Porekî wê yê wek gulika simbilê garis sor birusî û nerm hebû. Ma çavên wê hêşîn an kesk bûn? Rengê çavên wê dikim nakim nayê bîra min. Porekî keçîkê şil bû. Ez dibêmin qey ji hêşirên çavê min bû. Rabû ser piya û got: "Ma tu ji min çî dixwazî?" Min handa ku bikemim. Min xwest devê xwe tev bivim bînim. Devê min qufilî bû. Guhên min dilivîyan. Mêşekê xwe li ser pozê min danî. Paşê çû hundirê firnikên min. Sefetê min çû. Keça li xeyala min, got "Min berde ezê herim". "Sibê hejmartin heye". Min li

çavên keçîkê yên ku min rengên wan nizanibû nêrî. Min got "here". "Here. Xwene kesî bi dest û milên te negirtiye". Keçîk çû. Min ji paşde lê nêrî. Çî porekî keçîkê yê xweşik hebû. Paşê, li cêr, li perçeyên wî yên ku her yek bi derekê de çûbû dinêrim. Ez dixwazim wan perçên şikestî bidim ser hev bikim wek berê. Perçekî mezîn kêmtir e. Ez tişteki dewsa wî bigre nabînim...

Dengên pir tevlihev dibîzîm. Yek, sînga xwe rêdide, dibêje: "Di vir re ketiyê, di vir re derketiyê". Gelo çiyê ev tiştê ku ketiyê û derketiyê? Ma li welêt trafik tune? Nizanîm. Yekî din, got "Kezêba wî perçe perçe kiriye". Wize wîzek bi ber guhê min ket. Yekî guhên min jêdikir... Guhên min girt xist berîka xwe. Got "Ji bo bîranîne!" Mêrik tam tiştê ku dibû bîranîn hilbijart. Ji wan çî dibîhîze tê ji min re dibêje... Yekî din li porê min nêrî: Got "Porê wî jî hew dibe". Îjar ku mêrik çermsor be. Wê hema porê min ji kokêde rake û bibe bi çadira xwe dake. Hema ku qereçiyek jî derkeve û bêje: "Çermê wî jî ezê bibim, defek baş tê heye." Dixwazim rabim. Tu dibê qey ez bi singan bi erde ve hatime kutan. Otomobîleke boyax sipî hat. Li ser hin tişt nivîsandî bûn. Dixwazim nivîsan bixwênim. Lê nikarim bixwênim. Min xwendin jî ji

bîra kiribû. Halbikî min lîse, wê jî min qedandibû. Singên kû ez pê bi erde ve hatibûm kutan rakirin û ez li otomobîla boyax sipî siwar kirim... Virînekê der û dor hejand. Çî bi min hatibû ku ez li vî otomobîlê siwar kiribûm. Nizanîm.

Li gor ku pencere, derî, banê wê heye evder ode ye. Li vir jî xeyalên min pîve her tiştî sipî ye. Tiştê xistin devê min. Nizanîm çî bû. Bes yekî got "daqurtand jî...". Awirên xwe min bera banî dan. Ronahiyek vêket. Der û dor bi ronahiyek zer tije bû. Awirên min banê xênî qulkirin. Dê... li ezman li bin guhê stêrkekê ket. Stêrk rijîya (xurîcî). Li duv xwe tu şop nehişt. Yê din hîn vîdikevî û vedimîrin...

Tam li gundê li binya stêrkê, mîrîkekî, jî jinîkekê re, bi tirkî bi devoka Anatolyayê digot: "Binêre Haçça." "Stêrk rijîya." Haçça li stêrka rijîyayî nêrî. Serê xwe hejand. Got "Çima nabêjî yek mir."

Stêrka rijîyayî ez bûm... Çî başê ku însan stêrka xwe nasbike... Wê Telîm lê binêre. Rojekê ku stêrka wê jî birjê wê bêje: "Hey wax, ez mirim" û wê bikeve bimre... Stêrka min ket ser banê ciyê ku lê bûm.

Bi carekê re derî vebû. Dayika min ket hundur, xwe bi ser min de avêt. Dagirî, dagirî... Got "lawo," tişteki din ne got, dilê wê lê çû. Çî bi min hat. Yekî biberçavk, çavên min girt.

Di duvre çiqas wext derbas bû nizanîm. Tişteki sipî li min pêçabûn. Paşê ez xistim hundurê sendoqekê. Sendoq baş asêkirin. Ez kenîyam. Min got, "Metirse ez narevim." Piştî demek kurt ez li otomobîlek reş siwarkirim. Karê min jî hema ters dere ha. Hîn berî bîhnekê bû çibû, em li ya sipî siwar bûn, niha jî li ya reş... Ma wiha dibe? Him ez Fenerbahçe (\*)yî me. Niha bûm Beşiktaş (\*\*). Ji vî yekê re eşkere ayîn(dîn) guhertin tê gotin...

Em tebabekî çûn. Paşê rastwestiyân. Derî vebû. Bi carekêre, dadan sendoqê. Di nava koma însanên çav bi hêşir re derbaskirim. Min avêtin bîreke berê kolayî. Destpêkirin ax avêtin ser min. Çawa jî zanin ku ez ji axê hesdikim... Na... na... ewçend jî nabe, paşê dê ni-

karibim bîhna xwe bidim û bistînim... Tiştê min digot nedibîhîst. Destên xwe ber bi hewa vekirin bu kurepista wan tiştne gotin. Min got qey ji bo baranê dia dikin. Paşê dan duv hev û çûn. Hê... hûn bikude derin? Hûn kerrin? Hûn min nabihîzin ma? Ma min ji were negot wê bîhna min biçike... Li duv wan min bankir, kir qîrî û hawar, lê dengê min nedîçû wan. Min xwe xweşkir ku rabim û bi duv wan kevim... Serê min got req li tişteki hişk ket. Min got "Ha..." "Ê mirî ez im." Ne pencere û ne jî ciyêki meriv tere dora xwe bibîne hebû li vir. Ciyên ku ez lê jiyabûm ne wek vir bûn. Yek hat ba min." Got "Tu bixêr hatî." "Bîstek din wê karê hatina te tamam bibe." Di vî navê de li ber serê min keçek xuya bû. Çavên wê jî girt werimî bûn bubûn wek kîsik. Hîn jî didagirî... Min li çavên keçîkê yên şil nêrî. Min jê re got "Bes bîdegirî." "Tu zanî ez ji kesên didingirî qet hesnakim. Him tê ji bo çî bidîgirî. Mirin e... Tu bidîgirî jî ez venagerim êdî. Ez bixwazim bêm jî, min ji vir bernadin. Karê hatina min dikin. Tu jî here. Wek hemû însanên ku min ji wan hesdikir, tu jî here. Kes ji mirîyan hesnake. Li dût mirîyan tenê durik tîn gotin. Ê min tişteki min ê gotinê jî tuneye... Bese dirêj meke here. Min bi tenê bîhêle... Tenê ricak min ji te heye. Çavên min bi G. re man. Jê re bêje bera çavên min bişêne. Êdî here..."

\* Fenerbahçe: Tîpekî topa pê ye Stembolê ye û rengên wê; zer û lacîwerd in.

\*\* Beşiktaş: Tîpekî din ê Stembolê ye û rengên wê; reş û spî ne.

Yenî Ufuklar, Gulan 1956

## Korucu olmayan köye öğretmen de yok

Derik (Medya Güneşi)- Mardin'in Derik ilçesine bağlı köylere koruculuğu kabul etmedikleri için, öğretmen ataması yapılmıyor.

Edindiğimiz bilgiye göre, Mardin'in Derik ilçesine bağlı birçok köyler koruculuğu kabul etmedikleri için, öğretmenlerin can güvenliğinin sağlanamayacağı gerekçesiyle öğretmen ataması yapılmıyor. Köy muhtarlarının tüm girişimlerine rağmen, koruculuğu kabul etmeyen köy okulları kapalı tutuluyor. Köy ko-

ruculuğunu kabul eden köylerin okulları açık bulunuyor. Açık olan bu okullarda da, devlet güçleri, korucuları sınıflara alarak, öğretmenlerin can güvenliğini sağlıyor. Öğretmen ataması yapılmayan köylerin yurtsever sakinleri, devletin bu alanda da kendilerine karşı ayırıcı davrandığını ve çocuklarını, zaten pek sağlıklı olmasa da, okumaz yazma imkanından mahrum bıraktığını belirterek, uygulamaya tepki gösteriyorlar.

## Devlet güçleri, Sultan Şêxmus'ta bağış paralarını gaspetti

Mardin (Medya Güneşi)- Ağustos ayı sonlarında Mardin'e bağlı Sultan Şêxmus (Şexan) köyüne devlet güçlerince yapılan baskında, yöre halkının kutsal bir ziyaret mekanı olarak kabul ettiği Sultan Şêxmus türbesine halk tarafından yapılan yaklaşık 5 milyon liralık bağışa, devlet güçlerince el konuldu.

Edinilen bilgiye göre, Mardin'e bağlı Sultan Şêxmus (Şexan) köyüne, devlet güvenlik güçlerince baskın düzenlendi. Yapılan baskın sırasında, askerler, halk tarafından Sultan Şêxmus

ziyaretine yapılan bağışların kendilerine verilmesini istediler. Bunun üzerine parayı vermemekte direnen Sultan Şêxmus ziyareti bekçilerini döven askerlerin, köylülerin ifadesine göre burada bulunan herkesi tehdit ederek "Biz sizi burada teröristlerden koruyoruz, bize bunun karşılığını vermelisiniz. Bu parayı vermediğiniz takdirde, hepimizi öldürür, ziyaretinizi de başınıza yıkarız" dedikleri öğrenildi. Devlet güvenlik güçleri, daha sonra Sultan Şêxmus ziyaretine halk tarafından yapılan yaklaşık 5 milyon liralık bağışa el koydular.

## DÜNYA TURU

## Haiti işgali sürüyor

ABD'nin Haiti darbecilerinin de desteği ile gerçekleştirdiği işgal operasyonu sürüyor. Darbeci başkan Aristide'nin işgal öncesindeki karşı söyleminin işbirliğine dönüşmesi ile gerçekleşen kanlı operasyon tarihte ilginç işgal özelliği ile yerini alacağı benziyor. Haiti'de birlikte operasyon düzenleyen ABD askerleri ile Haiti polisi, şu sıralar parlamentodan darbecileri "affetme" ve darbecilerle birlikte davrananları aklama kararları çıkarma peşinde. Öte yandan darbecilerin insan hakları ihlalleri de sürüyor.

## Clinton-Yeltsin zirvesi

Clinton ve Yeltsin'in ABD'deki görüşmeleri uluslararası siyasi sorunların görüşülmesi ile sona erdi. İki ülke, Bosna ile ilgili uluslararası bir konferans yapılması görüşünü tartıştılar. Bilindiği gibi ABD, Boşnaklar üzerindeki silah ambargosunun kaldırılmasını ve askerlerin Bosna-Hersek'ten çekilmesini Yeltsin ise ambargosunun sürmesini savunuyor. Öte yandan Yeltsin'in, Rusya'nın eski SSCB sınırları içinde bulunan ülkeler üzerindeki politik etkinliğini ABD'ye onaylatmaya çalıştığı siyasi çevrelerce belirtiliyor. ABD ile Rusya'nın ikinci bir "Yalta" görüşmesi gerçekleştirdikleri de yapılan yorumlar arasında.

## ABD Somali'den çekiliyor.

ABD Somali'deki askerlerini geri çekmek istiyor. ABD, 1995 Mart'ında çekmek istediği askerlerini '94 sonunda çekebileceğini açıkladı. Bilindiği gibi Somali'ye "düzen sağlamak" için gönderilen askerlerin düzeni sağlamada başarısız oldukları, Somali'de çatışan güçleri bir araya getiremedikleri ve operasyonun başarısız olduğu ABD kaynaklarına açıklanmıştı.

## Afganistan

1992'de gerçekleşen iktidar değişiminden bu yana süren iç savaşta ölenlerin sayısı 11.500'e ulaştı. Başkent Kabil'i roketlerle harabeye çeviren muhalif gruplar pazartesi günü 40 kişiyi öldürdüler.

## Ruanda hala kanyor.

BM'nin uluslararası insan hakları soruşturma grubu lideri Karen Kanny görevinden istifa etti. Karen Kanny yaptığı açıklamada BM'nin, 1 milyon insanın ölümüne yol açan Ruanda içsavaşından utandırıcı ölçüde sorumlu olduğunu söyledi. Öte yandan iktidarı elinde tutan Ruanda Yurtsever Cephesi'nin insan hakları soruşturma gruplarına kolaylık sağlamadığını, halen Hutulara yönelik öç alma eylemlerinin sürdüğünü açıklayan Karen Kanny, ülkenin güney batısındaki Hutu ağırlıklı BM denetimindeki bölgede de Fransızların halen Hutulara destek sunduğunu, onları örgütlemeye çalıştığını iddia etti.

## Kırgızistan'da komünistlerden seçim boykotu

Kırgızistan hükümeti parlamento çalışmalarını sağlıklı yürütemediği gerekçesiyle istifa etti. Devlet başkanı Askar Akayev yıl sonunda seçimlere gidileceğini açıkladı. Meclisteki komünist milletvekilleri yeni parlamentoyu boykot edeceklerini açıkladılar. Kırgız parlamentosu 1990'da, SSCB'nin çökmesinden 1 yıl önce oluşturuldu. Kırgızistan parlamentosu halen Yüksek Sovyet adı ile tanınıyor. Birçok üyesi eski Komünist Partisi kökenli 4.2 milyon nüfuslu Kırgızistan parlamentosunda 350 üye bulunuyor. Yeni seçimlerde üye sayısının 105'e indirilmesi bekleniyor. Nüfusun yüzde 56'sı Kırgız, yüzde 21'i ise Rumlardan oluşuyor.

## İRLANDA

## Devrimci zor barışa yaklaştırdı

## ● Seyda Alpsen

16. yy'da I. Elizabeth'in, İrlanda'daki bağımsızlık mücadelesini bastırmak için fiilen İrlanda'yı işgal etmesi ile başlayan İrlanda sorunu, tarihinin önemli süreçlerinden birini yaşıyor.

31 Ağustos'ta ateşkes ilan eden IRA'nın, uluslararası kamuoyu nezdinde ve bölgede politik dengeler bakımından avantajı eline geçirdiği söylenebilir.

25 yıl önce İngiliz askerinin protestanların Kuzey İrlandalı Katoliklere saldırısı ile yeniden silahlı savaşı örgütleyen IRA, ile İngiliz hükümeti ve Protestan Unionistler (birlikçiler) arasında süren savaşta 3170 kişi hayatını kaybetti, 36.680 kişi de yaralandı.

Birleşik İrlanda Cumhuriyeti için savaşım yürüten IRA, İrlanda tarihinde birincisi 1921'deki ayaklanma döneminde olmak üzere ikinci defa tüm İrlandalı politik hareketlerle geniş ulusal birlik sağlayan inisiyatifi geliştirmeyi başardı.

Marks'ın "Bir halkı ezen halk özgür olamaz" belirlemesinin düşünsel kaynağını oluşturan İrlanda sorunu, aynı zamanda yıllarca marksist teorik bilgi alışverişlerinin tartışma alanlarından biriydi. Marks İngiltere'de yaşarken önceleri İngiliz proletaryasının yapacağı bir devrim ile İrlanda'nın kurtulacağı tespitini yapmış daha sonra İngiltere'den devrim çıkmayacağını görünce "İrlanda'nın kurtuluşu olmadan İngiltere'nin kurtuluşu olmayacaktır" belirlemesini yapmıştı.

Kuzey İrlanda, İngiltere'nin fiili askeri işgalini sürdürdüğü alanlardan biri olmaya devam ediyor. IRA'nın temel savaşım nedenlerinden en önemlisi "İngiliz ordusunun adadan çekilmesi" talebidir. Siyasi gözlemciler ateşkesin ve taraflar arasındaki ilişkinin normal seyrinde yürümesi durumunda 1996'ya kadar İngiliz askerlerinin İrlanda'dan çekileceğini belirtiyorlar.

Ateşkes sonrasında en önemli problemini, 16. yy.'dan itibaren adaya yerleştirilen ve daha sonra da sürdürülen bir politika ile İngiliz merkezi hükümetinin İrlanda'daki sacayağı durumuna gelen protestanlar oluşturuyor. İrlanda adasının kuzeyine yerleştirilen protestanlar aynı zamanda Kuzey İrlanda'da yaşayan katoliklerden daha fazla nüfusa sahipler. Bu durum Kuzey İrlanda'nın doğal toplumsal dokusunu tahrip ettiği gibi, ileride Kuzey İrlanda'nın Güney ile birleşmesi konusunda da ciddi bir sorun oluşturacaktır. Toplumsal dokunun tarihsel haksızlıkla tahrip edilmesinin getirdiği bir sonuç olarak, ateşkesin ilan edilmesiyle birlikte iç savaşın daha şiddetli bir şekilde sürebileceğinin ipuçları şimdiden ortaya çıkmış durumda. Ancak ABD ve İngiltere'nin ekonomik, politik yaptırımları özellikle İngiliz hükümetinin protestanlardan desteğini çekmesi ve bunu tutarlı biçimde ifade etmesi, koşulları olumlu yönde etkileyebilir.

Katoliklere yönelik "faili meç-

**Ateşkes sonrasında en önemli problemini, 16. yy.'dan itibaren adaya yerleştirilen ve daha sonra da sürdürülen bir politika ile İngiliz merkezi hükümetinin İrlanda'daki sacayağı durumuna gelen protestanlar oluşturuyor. İrlanda adasının kuzeyine yerleştirilen protestanlar aynı zamanda Kuzey İrlanda'da yaşayan katoliklerden daha fazla nüfusa sahipler. Bu durum Kuzey İrlanda'nın doğal toplumsal dokusunu tahrip ettiği gibi, ileride Kuzey İrlanda'nın Güney ile birleşmesi konusunda da ciddi bir sorun oluşturacaktır.**

hul" kontrgerilla faaliyetlerinin İngiliz hükümetinin desteğiyle protestanlar kanalıyla yürütülmesi başta olmak üzere, yılların ideolojik, politik propagandalarla kin ve nefrete dönüştürülmüş ilişkilerinden, yumuşak ve esnek ilişkilere geçilmesinin bir hayli zor olacağı söylenebilir. Ayrıca protestanların, İngiltere ile birlikte olmayı ve İngiliz işgalini savunan ve bunda çıkarları olan kesimlerinin provakasyonlarına katoliklerin daha ne kadar dayanabilecekleri de tartışma konularından biri. Ateşkesin açıklandığı ertesi günü bir katolığın öldürülmesi, 6 Eylül'de Sinn Fein'in Belfast'taki merkezine bomba konulması sürecin zorlu gelişmelere sahne olacağını gösteriyor.

Yine izleyebildiğimiz kadarıyla İngiliz hükümeti ateşkesin sürdürülmesini ve sorunun çözülmesini istiyor. Özellikle 1992'den sonra IRA'nın İngiltere'de ekonomik hedeflere yönelmesi ve büyük zararlar verdirmesi İngiliz ekonomisini günlük yaşamı sarsacak boyutlarda etkilemeye başladı. İrlanda'daki zaten gerilemeye başlayan İngiliz yatırımlarını zarar eder duruma düşürdü, sermayenin geri çekilmesine yol açtı. Artık 25 yıllık savaş daha fazla sürdürmek lüks olmaya başlamıştı.

## İrlanda tarihinden başlıklar

\* 16. yy'da I. Elizabeth işgalci ordu gönderiyor. Bağımsızlık talepli hareket bastırılıyor. Bölgeye İskoç ve İngiliz protestanlar yerleştiriliyor.

\* 1840'da tarım alanında yaşanan üretim krizinin yolaçtığı kıtlık nedeniyle yüzbinlerce insan açlık ve hastalıktan ölüyor.

\* 1840'dan sonra ABD ve Kanada'ya büyük göç yaşanıyor.

\* 1920'de ulusal boyutta ayaklanma sonucu güneye otonomi hakkı tanınıyor.

\* Kuzey'de güneyle birleşme için savaşım başlatılıyor.

\* 1949'da Güney İrlanda'da bağımsız cumhuriyet ilan ediyor.

\* 1968, Kuzeydeki katolik İrlandalılar üzerindeki baskılar artırılıyor.

\* 1969'da sivil direnme ve gösteriler yaygınlaşıyor. Bu gösterilere protestanların saldırıları oluyor.

\* 1971'de sivil halkı koruma adı altında Kuzey İrlanda'ya İngiliz askeri birlikleri gönderiliyor.

\* 30 Ocak 1972'de Kanlı Pazar

denilen, sivil gösterilere yapılan saldırıda 13 kişi hayatını kaybediyor.

\* 1972'de IRA silahlı direnişini yükseltiyor.

\* 1981, IRA'yı hedef alan anti-terör yasası çıkartılıyor.

\* 1988 'de Sinn Fein üye, yönetici ve destekçilerine kamu iletişim araçları yasağı konuluyor.

\* 1990, ABD'deki güçlü İrlandalı lobi, ABD yönetimini zorluyor. ABD'deki İrlandalılar aynı zamanda IRA'nın önemli ekonomik kaynağını oluşturuyor.

\* 1992'den başlayarak IRA ekonomik kaynaklara saldırılarını yoğunlaştırıyor.

\* 1994, İrlanda Cumhuriyeti ile İngiliz hükümeti, Kuzey İrlanda'nın kendi geleceğini belirleme hakkının tanınması doğrultusundaki çalışmaların sürdürülmesi kararını açıklıyorlar.

\* 31 Ağustos 1994'te IRA ateşkes ilan ediyor.

## Ateşkes konusunda

## ekonomik değerlendirmeler

\* 75 bin kişiye yeni iş alanı açılacağı, inşaat sektörünün ikiye katlanacağı varsayılıyor.

\* Savaşın ürettiği sektörlerde ve iş alanlarında 20 bin kişinin işsiz kalacağı, piyasadan 300 milyon sterlinin eksileceği varsayılıyor.

\* Turizm gelirlerinin, 1993'teki rakamlarla 1967 yılındaki gelirin yüzde 83 altına düştüğü, ateşkesin istikrarlı olması halinde 1967'nin üstüne çıkacağı belirtiliyor. Turistlerin (ziyaretçilerin) yüzde 58'nin İngiliz, yüzde 28'nin Güney İrlanda, yüzde 14'nün diğer ülkelerden olduğu, bu rakamların "diğer ülkeler" doğrultusunda değiştirildiği tahmin ediliyor.

\* 1973 ile 1990 arasında yabancı yatırımların olduğu işletmelerde 46 bin kişilik işçi azalması olduğu bunun güneyde işe girmeyi yüzde 27 oranında artırdığı tespit edildi.

\* Kuzeyden 9.2 trilyon sterlinin dışarıya çıktığı, bunun bir kısmının dönebileceği varsayılıyor.

\* Kuzey İrlanda'daki yabancı işletmelerin dağılımı (Bu oranların ABD ve AT lehine değişeceği varsayılıyor) şöyle: İngiltere yüzde 56, ABD yüzde 23, İrlanda Cum. yüzde 7, AT yüzde 8, AT dışı ülkeler yüzde 8.

## Siterka Geş

Felat Dilgeş

### Rastiya me û sosyalîzm

Gotinek Thomas Hobbes (1588-1679) heye ku di felsefa wî de rikneke girîng e. Hobbes weha dibêje, "Homo hominî Lûpûs" (Mirov gurên mirov in). Li gor dîtina wî mirov di tebîeta xwe de dexes, xêrnexwaz û çavnebar in, ev yek di tebîeta mirov de heye. Di dema jiyana tabîî de mirov herdem bi hevdu re di şer de bûne.. Lê Rousseau (1712-1776) bi tûndî li dijî van dîtinên Hobbes derdikeve û vê nêrîna wî çewt dibîne. Li gor Rousseau, di dema jiyana tabîî de mirov azad, wekhev û dilgeş bûne. Jiyana civakî azadiya mirov ji wan sitandiye û ew kirine kole. Ji ber vê yekê ye ku Rousseau di felsefa xwe de bi giranî li ser mafên şexsî radiweste û li hember civatê, mafên ferdî diparêze.

Çiqas gava ku pirsên sosyalîzmê tên rojevê û li ser sosyalîzmê munaqêşe tên kirin, hema pê re gotina Hobbes a "Homo hominî Lûpûs" tê bîra min. Wê gavê, ez bêhemdê xwe li ser rastiya mirov disekim û difikirim. Ez di dilê xwe de dibêjim, "Herê baş e; herê xweş e; lê gelo emê xêrnexwazî, dilreşî û çavnebariya mirov bi çî awayî ji holê rabikin? Ma sosyalîzm dikare ji vê yekê re bibe çare?" Erê ev û hîn gelek tiştên bi vê yekê re girêdayî di serê min re derbas dibin. Ez bala xwe didim teoriya sosyalîzmê û sosyalîzma rastîn; lê dîsa jî ez rêyeke esasî nabînim. Berî her tiştî tecrûba sosyalîzmê hêviya min qels dike. Salên dawî yên sosyalîzmê tên bîra min; li dijî qirkirina gelê Kurd bédengmayina welatên sosyalîst û ji alî Sovyeta kevn veparastina Saddam tê bîra min û ev yek bêtir min dikesirîne. Ez dev ji salên dawî yên sosyalîzmê berdidim, ber bi dema Brejnev, Stalîn û Lenîn ve biçim; lê dîrok di vê pirsê de, bersîven ku bi ilmê sosyalîzmê re naçin berhev, dide min. Ji niha ve hun xwendevan dikarin bipirsin, "Ma tu sosyalîzmê û şexsan çima têkilî hevdu dikî; çewtî û kêmasiyên kesian dikî yên sosyalîzmê û dihelî?" Ya rast ez bi xwe vê pirsê pir di çî de nabînim. Ji ber ku her sazûman mirovên xwe diafirîne. Îcar ne bi tenê tecrûba dewletekê, tecrûba bi bîstan welat, li pêş çavan e.

Azadî, serbestî, aşî û wekhevî îdealên mirov û mirovatîyê ne; lê belê hîn mirovatî li serê vê rêyê ye. Sed-sala bîstan gelên dinê û sosyalîzmê bi hevdu dan nas-kirin; ramana sosyalîzmê deriyên rizgarbûnê li gelên mezî û biçûkên dinê yê bîndest vekir; hin welat di vê rîyê di xweş meşyan, çî heyf e ku tu kes negihîşt armançê.

Niha em bixwazin newxazin, di serî de gelên dewletên sosyalîst, îro tevê dinê li hember sosyalîzmê ne. Xuya ye burjûwazîyê ku ji burokrasiya dewletên sosyalîst çêbûye, bi tu awayî ji burjûwazîyên dewletên kapitalîst ne kêmtir e. Her tiş li aliyeckî, kapitalîzma hov a ku di kitêban de cih disitand jî, wekî ku dihat salixdan nemaye, li hin dewletên dinê yê emperyalîst, nemaze ji bo gelên xwe guhartin çêkirîye. Wan ji sosyalîzmê sûd girtiye û îro li dewletên Ewropa û Îskandinavyayê modelek gelek balkêş afirandiye. Karkerên van welatan, bi miaşên xwe dikarin bibin xwedî xanî, tirêmbêl û ji salê carekê herin tafîlê jî. Di gel viya sermiyan jî sînor ji holê rakirin; welatên peşvemaî û bîndest ji burjûwazîyên dinê re bûye bazara erzan û bêxwedî. Li ser piştta welatên çihana sêwemîna dewlemendbûn Ev yek qet şik tune ye ku bi kêrî gelên van welatan jî tê. Ew jî bi dewletên xwe re dewlemend dibin û rewşa wan diguhure; ji xwe mirov nikare rewşa karkerek Ewropî ku ji salê carekê dikare derve derveyî welatê xwe û tafîl dike, bi karkerek Kurd, Tirk an jî Faris re bide berhev.

Diviyabû ku welatên sosyalîst rîya pirdengî û pîrrengiyê negirtana. Karkerên ku kincên wan û pêlavên wan yek bûn, tu car di xebata xwe de mîna hevdu durust nebûn. Hinek xebîtn, hinek vezeliyan û hinek razan; lê hemûyan bi qasî hevdu xwarin û bi vî awayî serê sosyalîzmê jî xwarin. Piştî ewqas sal û xebat; xwîn û ked, gelên welatên sosyalîst, benîşt, gore û derpiyên xwe jî ji welatên wekî Tirkiyê dikirin. Ev Tirkiya ku bi salan bû ji sosyalîzmê re neyartî dikir, niha bi perê wan û bi çekên wan gelê Kurd di qirkirinan re derbas dike. Dîsa em aligir û parastvanên sosyalîzmê, ew neyar û dijminê wê ne.

Ecêba giran ew e ku dewleta Tirk, di qada navnetewî de, me bi sosyalîstbûn û Stalînîstbûnê mehkum dike û bi vî awayî piştîgir û aligirên xwe zêde dike. Dinya ku ji doza me ya netewî haydar e û bi mafdariya me dizane, ji ber daxwazên me yê sosyalîst ji dûr ve li me temaşe dike û di bin re dewletên dagirker diparêze.

Di rewşek weha de, divê armanca me ya sereke rizgarbûna gelê Kurd be; heta ku em ji hovîtiya Tirk, Faris û Ereban rizgar nebîn, emê çawa sosyalîzmê bînin!

# Kuştina mamosteyan û şivantiya Kurdan

Arjen Ronahî

Hevalekî behs dikir. Dema ku PKK'ê li Diyarbekirê hemû dibistan qedexe krîbû, rojekê heval û yekî nasê xwe bi tirimbêla xwe diçin Nexweşxana Unîversîte ya Dîclêyê. di vegeerê de, dibînin ku du xort çenteyê wan di destê wan de ye û li kêleka rê sekinîne; li benda mînbusekê ne. Heval jî yê kêleka xwe re dibêje "bisekine emê wan xwendevanan, li cem xwe siwarkin, heta nava bajêr li gel xwe bibin". Tirimbêlê disekinînin, ji wan re dibêjin, "Siwartin em di karin we bibin heta nav bajêr". Herdu xort siwar dibin. Piştî "merheba" yekê, tédighên ku herdu jî jî aliyê Wanê ne û Kurdin. Çendekî dipeyivin, paşê hewal ji wan dipirse; "Xêre çenteyên we di destên we de ne, hûn diçin kuderê?" Yek ji xortan, bi awayekî gelek ciddî, dibêje "Em diçin şivantiyê". Heval û yê li kêleka wî şaş dibin, ewilî li hevdu dinêrin, paşê li wî xortî... û dipirse, "çawa, min fêm nekir, hûnê herin şivantiya çî?" Xort dest pê dike û bersiv dide: "Keko, em Kurd in di beşa bijîşkiyê (Tibê) de dixwînin. Lê belê, PKK'ê biryar derxistîye ku, hemû dibistan divê bînin girtin. Wêga, dibîstana ewilî (seretayî), ya nawendî, lîse û unîversîte hemû hatine qedexekirin. Li gor belavoka ERNK'ê, hemû dibistan bûne kozikên kontrayan. Tu feyda wan ji şoreşê re nemaye. Ji ber vê yekê jî divê bîne girtin. Ger bîne girtin, helbet ku, divê emê jî herin malên xwe. Qey xwedê şivantiyê kirîye para Kurdan. Kurd û xwendin? Ma emê bixwînin çî bikin? Em hemû, divê bibin şivan!"

Ev numûneya, bi serê xwe gelek tiştan derdixe holê, nişanî meriv dide. Bi rastî jî, ew biryara ku PKK'ê di derheqê qedexekirina dibîstanan de derxistibû biryareke gelek xelet û xeter bû. Ji ber ku weha bû, demek derbas bû, PKK

dibîstanan de derxistibû biryareke gelek xelet û xeter bû. Ji ber ku weha bû, demek derbas bû, PKK mecbûr ma ku vê biryara xwe bi xwe rake. Çunkî, ji xwendevanan heta mamosteyan, ji gel heta ro-nekbîran hemû kes li dijî vê biryarê bû. Eşkereye ku, heta Kurd nikaribin alternatîfa dibîstanên îro deynin, nikaribin bi zimanê xwe, perwerdekirina demokratîk, neteweyî, azad û însanî pêk bînin; mecbûrin ku di van dibîstanên îro hene de, perweederkirina xwe bidomînin. Divê ku li aliyeckî, ji bo ku ew perwerdekirina di dibîstanan de tê dayîn baştir bibe û divê tekoşî jî bê dandin; ji aliyeckî din jî divê ji hinek imkanên ku ew dibîstan pêşkêşî meriv dikin, fêyde bikin. Bi tawayî ji holê rakirina van dibîstanan, red kirina vê perwerdekirîne, ancax piştî Kurdistan rizgar bibe, di welatekî azad de dikare pêk bê.

Çî mixabin ev rastî ji aliyeckî PKK'ê ve nayê dîtîn. Sala çuyî, berî qedexekirina dibîstanan, PKK'ê hinek mamoste kuştin. Sebeben van kuştinan jî cihê cihe hate diyarkirin. Lê belê, di hemûyan de tişteki hevbeş hebû, ew jî ew bu ku digotin; "ev kontrà ne, xizmeta asîmîlasyonê dikin û hwd." Kuştina mamosteyan bu sedema reaksiyonek gelek negatîf li dijî gelê Kurd. Gelek ro-nekbîr û rêxistinane nerazibûna xwe ya bi heq nişan dan. Piştî şûnde sitendina biryara qedexekirina dibîstanan, kuştina mamosteyan jî sekinî; heta ku îsal dibîstan carek din nevin.

Roja ewilî ya ku dest pêka perwerdekirina sala nû bû, PKK'ê li Dêrsimê 6 mamoste kuşt. Paşê li Bişêriyê 3 mamoste hatin rewanî, ji vana du kes hatin kuştin. ARGK'ê beyan kir ku, ew şeşên li Dêrsimê hatine kuştin "Kontra bûn, ji ber vê yekê me wan ceza kir". Piştî kuştina wan bi çend rojan, eşkere bû ku, ji vana du kes merivên welatparêz û pêşverû bûn; meriv ji

Piştî kuştina wan bi çend rojan, eşkere bû ku, ji vana du kes merivên welatparêz û pêşverû bûn; meriv ji "Konrabûna" vanên din jî bi şik e.

Helbet mesele ne ev e. PKK bi van helwest û kiryarên xwe dixwaze mamosteyên li Kurdistanê, dest ji dibîstanan berdin, dibîstanên li welêt bîne girtin û bi wî awayî jî "otorîteya dewletê bê hejandin". Sedema kuştina mamosteyan ew e û tişteki gelek xelet e.

Jiyane bê guman eşkere kir ku, qedexekirina dibîstanan, di şertên îroyîn de hîn xelet e, him gel qebul nake, him ne mumkin e, him jî zararê digihîne gel û tekoşîne. Bi xwe li gel van hemû tiştan, kuştina mamosteyan tişteki hîna xirabtir e. Bi wî awayî "otorîteya dewletê" na heje. Lê wê kêfya dewletê bê; ne xema wê ye ku Kurd bê dibîstan û bê perwerdekirina bîmînin, heta bi dilê wê ye jî. Çunkî hewceye ku, Kurd bixvînin, zanyariyê fêr bibin, dinyê, der û dora xwe nasbikin, zana bin; belê nexwînin, di nav ce-haletê de bijî, dewletê vê yekê dixwaze.

Kuştina mamosteyan, ji aliyeckî muhura "terorîstîyê" li eniya gelê Kurd dix, ji aliyeckî jî dostên me kêm, dijminên me zêde dike. Li aliyeckî din yê dinyê, me ji hêz û kesên pêşverû, humanîter, demokratîk bi dur dixe, li aliyeckî jî pişgîrên me yen li Tirkiyê û dinyê dixe rewşek gelek zor. Kuştina mamosteyan wê gelek zereerê bigihîje gelê me. Yê ku bê dibîstan û perwerdekirin bîmînîni ji wê em bin; yê bîne ta-wanbarkirin jî û bi wan xelatiyên weha ve, wê dewlet, ew niyet û rûyê xwe yê bi qirêj, bi hêsanî karibe veşêre.

PKK divê, êdî vê yekê bibine; ev xeletî û şaşî yê weha, gelê me nezikî azadî û serxwebûne nakin, berevajiya wê me ji rizgariyê hîn durtir dixe.

Divê em dijminên xwe kêfxweş nekin.

## Eleştirilerimiz ölçülü olmalıdır

Çeto Ömeri

Haftalık olarak Kürtçe yayınlanan WELAT gazetesinin 111. sayısında, Armanc'da yayınlanan bir yazısı dolayısıyla Hasan Mizgin ve ARMANC gazetesi üzerine, Vahap Serin imzalı, çirkin suçlamalar içeren bir yazı yayımlandı. Vahap Serin, yazısında açıkça Hasan MIZGİN'i, ARMANC gazetesini ve bir Kürt partisini, PKK karşıtı ve TC yanlısı olarak nitelendirmektedir. Yazarının yansız ve çirkin suçlamalara yer vermesi düşündürücüdür.

Sayın Hasan Mizgin'in sözkonusu yazısında dile getirdiği görüşlerin bir çoğuna ben de katılmıyorum, ama Hasan Mizgin'i İsviçre'de yaşamakta olan Kürtlerin çoğunluğu tanımaktadır. Ben de Hasan Mizgin'i yurtseverliğiyle, mücadelesi ve de soylu uğraşlarıyla tanımaktayım. Onun savunduğu bazı düşünceleri paylaşıyor olsam da görüşlerine saygı duyduğum olur.

Vahap Serin, Hasan Mizgin için "Xurifiye" (bunamış) demektedir. Bana kalırsa Serin'in kendisi "xurifi" olmuş da başkalarını suçluyorsa bu durumu örtbas etmek

istemektedir. Çünkü Serin gerçekten de siyasi bir kişiliğe sahip olsaydı Hasan Mizgin'in şahsında ARMANC gazetesini ve bir siyasi çevreyi karalamaya çalışmazdı. ARMANC gazetesi Kürtler için uzun yıllardan beridir hizmet veren ve de Kürt dilinin gelişimine büyük katkılarda bulunmuş değerli bir yayın organıdır. Bunu ne Vahap Serin'in ne de başkalarının yapacağı çirkin suçlamalar değiştiremez. Sözkonusu siyasi çevreye gelince, çirkin suçlamalar, bu hareketi kirletemez. Ancak suçlama sahibi için durum ciddidir, patolojik bir görüntü vermektedir. Çünkü benim bildiğim kadarıyla Vahap'ın kendisi o çatı altında mücadele veren birçok değerli insanla bir dönem aynı saflarda mücadele vermiş bir kişidir. Yıllar sonra görüş ayrılığı olduğu ve bugün değişik bir yerde bulunduğu için eski mücadele arkadaşlarını TC yanlısı olarak suçlaması ne yurtseverliğe, ne devrimciliğe ve ne de örgütlü kişiliğe yaraşır bir tavırdır. Vahap Serin'in içinde yer aldığı çevrenin birçok yayın organında da buna benzer suçlamalar sık sık yayınlanmaktadır. Herhangi bir parti veya örgütten ayrılıp da bir başkasına katılan birçok insan, yararlanılmak için eski örgütünü veya yol arkadaşlarını karalamak yoluna başvurmakta ki bu durum biraz

da psikologları ve psikiyatristleri ilgilendiren bir kişilik problemi olmaktadır.

Vahap Serin, 1986'larda gazetelere verdiği demeçlerini, yazılarını ve de o zamanki görüşlerini hatırlarsa, yeni baştan gözden geçirip muhasebesini yaparsa, bugünkü söz ve davranışlarının düzeysizliğini, Hasan Mizgin, Armanc gazetesi ve de ilgili siyasi çevreye karşı yapmış olduğu çirkin suçlamaların haksızlığını farkedebilir. Tabii ki Kürtler birbirlerini eleştirebilmelidir. Bu herkesin en doğal hakkıdır. Ama eleştiri tarzları siyasi bir çerçevede, yurtseverlik sınırlarını aşmayacak bir biçimde olmalıdır. Elbetteki birilerinin TC yanlısı demesiyle ne Hasan Mizgin, ne ARMANC gazetesi ve ne de başkaları TC yanlısı olmayacaktır. Ama içinde bulunduğumuz süreçte, yıllar sonra Kürt hareketleri arasında yakınlaşma, sıcak diyalog ve birlikte mücadele etmenin koşulları aranıp önemle üzerinde durulurken ve diğer yandan da Ulusal Cephe çalışmaları sürerken Vahap Serin'in yaptığı türden suçlamaların bu tür gelişmelere bir şey kazandırmayacağı açıktır. Tersine sürmekte olan diyalog ve işbirliği ortamına gölge düşürmekte, zarar vermektedir.

# TC. Avrupa'ya kandıramaz

**Aydoğdu Özpırınç**

TC'nin kokuşmuş rejimi halen bazı şeylerde ısrar edilmemesi gerektiğini öğrenemedi. Taşlaşmış kafalar günümüz dünya koşullarına ayak uydurmasını öğrenmelidir. Ama unutmamalıdır ki bunların okulu yok! Her şeyden önce, hem Avrupalı olmak isteyecek ve durmadan Avrupalıların kapısını aşındıracağız, diğer taraftan Avrupalı olmanın gereklerinin tam tersini Türkiye'de ve Kürdistan'da pratikte sergileyeceksiniz. Avrupalı olmanın ilk ve en önemli koşulu, demokrasidir: tık kurullarla yönetiliyor olmasıdır (askeri kurullarla değil). Örnek verecek olursak yeryüzünde TC yöneticileri kadar demokrasiden sözeden ve işlediğinden dem vuran başka başka ülkeye rastlamak mümkün değil. Ama ne hikmetse TC kadar da demokrasiyi çiğneyen, onun tam tersi bir yaşamı insanlara dayatan, başka bir ülke gösteremezsiniz. TC'nin Dışişleri Bakanı gınaşırı Avrupa kapılarında insan haklarına ne kadar saygılı, demokrasiye ne kadar bağlı olduklarından söz ederken, herhalde Avrupa basını ve yayın organlarının Avrupa ve dünyaya aktardığı, Türkiye ve Kürdistan'da TC militarist güçlerinin uyguladığı işkence ve vahşet görüntüleri ile haberlerinden haberi olmasa gerek ki,

Türkiye'ye döndüğü gün de hiç utanıp sıkılmadan halkın gözlerinin içine baka baka yalan söylüyor. Avrupa'daki başarılarından söz ediyor. Birilerinin TC'ye hatırlatması gerekiyor. Ne kadar da deve kuşuna benziyorlar.

Mesela DEP'e yapılanlara bir bakalım. TC yöneticileri bir taraftan 2000'li yıllara ülkelerini hazırlamaya çalışıyor görünmek isteseler bile 2000'ler dünyası koşullarının neleceğe bağlandıktan habersizdirler herhalde. Günümüzde TC'nin Kürdistan'da çizdiği görüntüler, onların düşüncelerinde ne kadar samimiyetsiz, tutarsız, gerçeklerden uzak olduklarını ve böylece gülünç duruma düştüklerini gösteriyor. TC 2000'li yıllarda dünyadaki gelişmiş ulusların entegrasyonuna tam olarak katılacak denirken, diğer taraftan Kürdistan'da insanlık adına ne varsa yok ediyor. Örnek mi istiyorsunuz. 1993'ün başından günümüze kadar yaklaşık 2 bin Kürt köyü haritadan silindi. İçinde yaşayan insanlar ya öldürüldü, ya da sürgün edildi. Bu yapılanlar hakkında tek satır yazan ve çizen vakit kaybetmeden zindanlara dolduruldu. Bu yaptıklarıyla da "demokrasi çerçevesinde terörü yoketmek" olarak Avrupa'ya yutturmaya çalışıyorlar. Ardından ekliyorlar: "Biz bunları yaparken Avrupa sesini çıkarmasın, dünya bize karışmasın, bunlar

bizim iç meselemiz". İşte burda adama dur derler. Hani dünyayla bütünleşmek istiyordun? Dünyayla bütünleşmek istediğin için bunlar senin iç mesele sayılmıyor artık. Çünkü dünya küçüldü. Hani ya senin atalarının bir lafı vardır. Kişinin işi aynası, lafa bakılmaz. TC'nin işsiz parlamentosu, insanlık değerlerini savunmaktan başka hiçbir suçu olmayan altı DEP milletvekilini, sonuç alınmayacak, dahası kendisinin de içinden çıkarılamayacağı ve TC dünyada bu kadar küçük düşmüşken onu daha da alçaltacak bir mahkeme açmış durumda. Hal böyle iken TC kendi yargılandığının farkında bile değil herhalde.

Sonuç olarak; Ağustos'un üçünden beri devam eden ve ne Türkiye'deki halka ne de Kürdistan sorununa hiçbir yarar sağlamayacak (çözumsuzlükten başka) DEP'lilerin mahkemesinde özellikle Avrupa ve dünyanın gözleri ve kulakları DEP'li milletvekillerinde. Aynı üçünden beri DEP milletvekilleri ile ilgili itirafçılara dayalı iddianameler ve buna karşılık DEP milletvekillerinin savunmaları günü gününe Avrupa basınına yayılıyor. Aynı zamanda TC'nin hazırladığı senaryo iddialar onu yer yüzünde gittikçe daha da yalnızlığa itiyor. Bu kadar vurdumduymazlık hiç şüphesiz TC'nin sonunu daha da hızlandıracaktır.

## Köy boşaltma ve işkence

**VİRANŞEHİR-** Urfa'nın Viranşehir ilçesine bağlı Karacadağ muntkasına operasyon düzenleyen devlet güçleri, Çerka ve Persor köylerini zorla boşaltırken Seferye, Keseb ve Kiran adlı köylerde oturanlara ise köylerini boşaltmaları için 3 gün süre tanıdı. Konuyla ilgili olarak görüştüğümüz Çerka ve Persor köylüleri, operasyon sırasında devlet güçlerinin kendilerini 3 gün köyün dışında, aç

ve susuz olarak güneşte beklettiklerini, kadın, çocuk ve yaşlı ayrımı yapmadan işkence yaptıklarını belirttiler. Köylüler, askerlerin, köyü boşaltmadıkları takdirde hayvanlarla birlikte yakacakları tehdidi üzerine, köylerini boşaltarak civar il ve ilçelerdeki akrabalarının yanına yerleştiklerini dile getirirken, demokratik ve yurtsever kamuoyunun bu sorunla yeterince ilgilenmediğini de sözlerine eklediler.



## Hamit Gezginci

Kontrgerilla cellatlarının silahlı saldırıları sonucunda şehit düşen yoldaşımız Hamit Gezginci'yi ölümünün 1. yılında saygıyla anıyoruz. Devrim şehitlerinin anıları mücadelemize ışık tutsun.

Cezaevlerindeki RNK/KUK siyasi tutsakları İ. GÖRÖZ, D. HENAR, H. YİĞİT, M.C. AZBAY

## Jîyana Nû

Haftalık devrimci-sosyalist gazete ÇIKIYOR!

Ali Davut Laşer, Ali Biçer (PEN Üyesi), Dr. Ali Kılıç, Abdal Ali, Dr. Arif Hito (Şair), Ahmet Zirek, Ahmet Önal, Aynur Özügür, Bedri Şen, Bilal Kızarıcı, Bawer Zirek, Berfin Jel, Celal Avcı, Celal Mustafa, Duzali Yıldırım, Celil Seydo, Ertan İldan, Dr. Fadil Ömer (Dilbilimci), Fatih Kanat, Ferzende Baran, Faik Bulut, Günay Arslan, Dr. Golmorad Moradi, Hüseyin Arif, H. Eren Çelik, Hatice Yaşar, H. Hüseyin Yıldırım, Hüseyin Can, Hüseyin Yolcu, Hasan Asgar, Hasan Silêvani (Dihok Yazarlar Birliği Sekreteri), Heci Cafer, Jiyana Ardeşir, Prof. Dr. İzzettin Mustafa Resul (Yazarlar Birliği Başkanı, Milletvekili, Selaheddin Üniversitesi Öğretim Görevlisi), İdo Babuşeyh (Milletvekili), İbrahim İncesu, İ. Halil Akyol, Kemal Artuç, Mehmet Uzun (PEN Üyesi), Metin İncesu, Miro Hoçvanlı, Mehmet Müfit, Mustafa Salih Kerim, Muhammed Nuri Tefik (Kürdistan Nwê'nin Genel Yayın Yönetmeni), Münire Ebubekir Muhammed (G. Kürdistan Kadınlar Birliği Yönetim Kurulu Üyesi), Murat Mutlu, Mehdi Zana, Munzur Zilan, Mehmet Şen, Muhammed Salih Zebari (Tarihçi), Nezani Muhammed Reşit (Süleymaniye Üniversitesi Öğretim Üyesi - G. Kürdistan Kadınlar Birliği Yönetim Kurulu Üyesi), Nesimi Kesen, Recep Maraşi (Komal-Stërka Rızgarî Genel Yayın Yönetmeni), Osman Aytar (araştırmacı-yazar), Rauf Begert, Sitar Ali, Dr. Sevgen Xelil Hidayet, Selman Kabili (Şair), Serhat Elıxan Zerşatî, Süleyman Yeşil, Sait Çiya, Şerko Bekes (Güney Kürdistan Eski Kültür Bakanı), Z. Abidin Kızılyaprak, Zerdest Aryan Surici ve isimini yazmadığımız çok sayıda güçlü yazar kadrosuyla;

- \* Medya terörüne, kirli ve psikolojik savaşa karşı devrimci alternatif!
- \* Emperyalizme, sömürgecilığe, ve her tür gericiliğe karşı, ulusal kurtuluş, halk demokrasisi ve sosyalizm mücadelesinde devrimci yorum!
- \* Kürt, Türk, Arap, Fars tüm Ortadoğu ve dünya halkları için enternasyonal kardeşliğin sesi!
- \* Munzur, Zagros, Agri'den Piremerd'e; Kerkük, Mehabad'tan Amed'e; ulusal birlik ve demokrasi mücadelesinin savunucusu.
- \* Ülkemiz sosyalistlerinin birliği için tartışma platformu
- \* Ulusal, sınıfsal ve cinsel baskı altındaki kadınların eşitlik mücadelesinin sesi!
- \* Gençliğin sorunlarına devrimci tarzda mücadeleci yaklaşım!
- \* Ülkemizde yaşayan tüm azınlıkların demokratik, kültürel hakları mücadelesinin mevzisi!
- \* Devrimci-ulusal sanat ve kültürümüzü evrensel yorumla insanlığın hizmetine sunan yayıncılık!
- \* Halk içindeki çelişmeleri barışçıl yöntemlerle çözmeye çalışan, sol içi şiddeti ve kardeş kavgasını lanetleyen tavır!



Mîrza Bextiyar

## Fêrbûna du zimanan

Di netewebûyîna Kurdî de rola ziman ji hemû faktorên din girantir e. Li hember jenosît, asimilasyona ku li Kurda dibe, parastina zimanê Kurdî yek ji hîmên esasî yê berxwedana tevgera netewî ya gelê Kurd e. Li ser axaftin, xwendin û nivîsandina Kurdî gelek gotar hatine nivîsandin. Ez dixwazim di vê gotarê de mesela axaftina Kurdî bi zarokan re li ser hin baweriyên xelet ku firo di nav Kurda de (mebest Kurdistanana Bakur e) gelek belav in, rawestim.

Di pîrsa axaftin, xwendin û nivîsandina Kurdî de Kurdistanana Bakur jî hemû perçeyên din paşdetir maye. Zimanê Kurdî li ser axa Kurdistanana Bakur tu carî atmosferê azad nediye. Li Tirkiyê û perçeyê axa welatê me ku di bin destê wê de ye zimanê resmî Tirkî ye. Bêyî zor û pêşilêgirtinên dewletê, tu cazîbeya Kurdî jî tune. Ji bo Kurdek tevî jiyana kar, polîtîk û kulturî bibe mecbûr e Tirkî zanibe. Ji ber vê mecbûriyetê ye ku sedî 90'ê Kurdan pîr-hindik bi Tirkî dizanin û Kurdî nizanin, ji hejmara Kurdên ku bi Tirkî nizanin çend qat bêtir e.

Ziman wek hacetêke têkilî û komînkasyonê bi çar rêyan dewra xwe dilîze; yek axaftin, dudu guhdarîkirin, sisê nivîsandin, çar xwendin e. Li Kurdistanana Bakur bêyî dema mîrîtiya, çi bigre di hemû wextan de nivîsandin û xwendina Kurdî qedexebûye. Bi hindikayî di 71 salên Cumhûriyetê de ev yek weha bûye. Axaftin û guhdarîkirin jî, ji ber ku ji alî dewleta merkezî ve nîkarîbû bihatana kontrolkirin, di gel hemû astengan her dihat axaftin. Lê di vê dema ku elektrîk gihîştîye hemû gundên Kurdistanê û bi dehan kanalê televizyonê heye û zimanê resmî Tirkiye, axaftina Kurdî çiqaş diçe kê mîdibe.

Kurdên Kurdistanana Bakur mecbûr in du zimana fêr bibin. Lê dema dê û bav li ser zarokên xwe bi-sekinin, fêrbûna du zimana ji bo wan ne barginaniyek e. Zarok bi rehetî dikarin du ziman, heta sê zimanan bi hev re fêr bibin. Bi pêşveçûna teknolojiyê û komînkasyonê hudûden nav dewletan qelsdibin, pêwistiya fêrbûna du-sê zimanan zêde dibe. Li Ewrûpayê pedegok, zimannas li ser îmkanên fêrbûna çend zimanan gelek lêkolîn çekirine. Li gor lêkolînên ilmî bi hêsani zarok dikare du-sê zimanan bi hev re fêr bibe.

Zarokên Kurdên Swêdê ji vê yekê re mînakek in. Civata Kurd li Swêdê li malê, li komel û civîna de her bi Kurdî dipeyivin. Zarokên Kurd him Swêdî û him jî bi Kurdî fêr dibin. Heta hin zarok sê zimanan bi carekê re fêr dibin. Dema bav Kurd, dê Latîn Amerikanî be, zarok bi bavê xwe re Kurdî, bi diya xwe re İspanyolî li derva, li kreşê jî Swêdî dipeyive. Li Swêdê gelek zarokên Kurd hene ku Kurdî, Swêdî û Tirkî fêrbûne.

Lê li welat rewş ne weha ye. Li gelek malên Kurd li Stenbolê ez bûme şahid bi zarokên xwe re bi Tirkî peyivî ne. Dema ev yek bûye mijara munaqesê jî gotine ji bo li mektebê Tirkiya wan xurt be ji hevalên xwe kê mînin em bi wan re Tirkî dipeyivin. Ew zarokên ku li malê dê û bav bi wan re Tirkî dipeyivin, îmkanê ku Kurdî fêrbibin ji wan re namîne. Here-were dema dê û bavê wan dipeyive guhê wan tîjî dibe yan jî bapîrên wan tevî wan be, şansê wanê fêrbûna Kurdî hinek zêdetir dibe. Li gelek bajarên mezin yê Kurdistanê jî rewş bi vî hawayî ye.

Wazîfa netewî ya dê û bavê Kurd ya sereke ew e ku Kurdî fêrî zarokên xwe bikin. Fêrbûna Kurdî îmkanê fêrbûna Tirkî kê nake. Lê dema zarokên me Kurdî fêr nebin wê ji şexsiyeta xwe ya netewî gelek tîşt wunda bikin. Em nîkarin pêşî li fêrbûna Tirkî bigrin û ev ne pêwîst e jî. Heta statuya welatê me weha be zarokên me mecbûr in Tirkî fêr bibin. Ji bo em wunda nebin û şexsiyeta xwe ya netewî biparêzin em jî mecbûrin zarokê xwe fêrî Kurdî bikin.

# Beşyüz yılda değil, bin yılda ne değişti!

M. Ali Yıldırım

Geçenlerde, İsveç'te Kürtçe olarak yayınlanan Arman gazetesi son sayısında Murad Ciwan imzalı "Beş yüz yılda ne değişti" başlıklı köşe yazısını okudum. Çok etkilendim, oldukça öğreticiydi.

Murad Ciwan, sözkonusu yazıda Güney Kürdistan'da KDP ve YNK arasında süren çatışmalara değiniyor ve buna benzer nedenlerden dolayı Kürtlerin kaçtığı tarihsel fırsatları örnekliyerek yazının bir yerinde özetle şöyle diyor: Kürt beylikleri İran İmparatoru Şah İsmail'in barbarlığına ve haksızlığına karşı kendilerini korumak için, 1514 yılında İdrisi Bitlisi'nin önderliğinde bir araya gelerek Şah İsmail barbarlığına ve haksızlığına karşı savaşma kararına varıyorlar. Ama Beylerbeyinin kim olacağı konusunda kendi aralarında bir türlü anlaşamıyorlar. Bunun üzerine en yaşlıları İdrisi Bitlisi, hepsinin adına o dönemin Osmanlı sultanı Yavuz Selim'e bir mektup gönderiyor. Ve mektupta, bizler 25 Kürt beyi olarak Şah İsmail'e karşı savaşma kararına vardık, ama içimizde bizi yönetecek bir beylerbeyini bir türlü seçemedik. Daha doğrusu birbirimizi kabullenemedik. Onun için sizden bizi yönetecek bir beylerbeyi göndermenizi atamanızı istiyoruz anlamına gelen ifadeler var. Bunun üzerine Yavuz Sultan Selim hemen Bıyıklı Mahmut Paşa'yı beylerbeyi atıyor ve o günden itibaren Kürdistan'a beylerbeyi atanması gelenek haline geliyor.

Bu yazıyı okuduktan bir hafta sonra Almanya'da Yılmaz Güney'in ölümünün 10. yılı münasebetiyle anma etkinlikleri düzenleniyordu. Bunlardan biri de 26 Ağustos'ta Hamburg'da tertiplenen bir geceydi. Bu geceye ben de gitmişim. Geçedeki durumu görünce keşke geceye gitmeseydim diye düşündüm. Yılmaz Güney gibi uluslararası üne sahip bir Kürt sanatçısına Kürtler ne kadar sahip çıkıyorlar? Bu kadar Kürt örgütü vardır, hiçbir tanesi böyle bir etkinliği düzenlemeyi düşünemedi. Gittiğimiz geceyi Partizan Bolşevik düzenliyordu ve Yılmaz Güney'i Kürt kimliğinden ve siyasal kişiliğinden ayırarak Mao'nun sadık düşünceleriyle pekişmiş en-

ternasyonal bir komünist olarak hep lanse etmeye çalıştılar. Tek bir kelime onun Kürtlüğünden söz etmediler. Ama bizim Kürt örgütlerinin tümü YEKBÜN'dan PKK, PSK ve Kawa'ya kadar hepsi geceye katılmışlardı. Bir düşündüm ki, yahu bizim Kürt örgütlerinden biri gece düzenlediğinde diğer Kürt örgütlerinin hiçbiri gitmez hatta bazıları boycot edercesine kendi üye ve sempatanlarının bile gitmesine ambargo koyarlar. Ama ne alametse bazı Türk sol gruplarının düzenlediği etkinliklere bütün Kürt örgütleri katılıyor. Kürt gecelerinde, kimi gruplar da geceyi sabote etmek için kendi örgüt sloganlarını atarlar. Bu gecede herkes kuzu kuzu oturmuş, geceyi seyrediyordu.

Yanımda oturan bazı Kürt aydınlarıyla bu konuyu konuşurken şöyle dedim: "Arkadaşlar biz Kürtler öyle bir milletiz ki, hayatta adam olmayız. Şimdiye kadar çıkan tüm Türk ozanlar alkışlandı, ama şimdi Kürtçe söyleyecek olan Kürt ozanı Şivan Perwer'e yuh çecekler." Gerçekten de Şivan sahneye çıktığı anda sloganlar birbirini izledi. Şivan'ın iki türküsü söylemesine bile izin vermediler. Kendi kendime söyledim: "İşte bizler böyle bir milletiz, bu zihniyet değişmedikçe de kurtulmamız mümkün değildir". İdrisi Bitlisi ve 25 beyin hikayesini anımsadım.

Biz Kürtler bugün de birbirimizi çekemiyoruz. Başkalarının bizi yönetmesine alışmışız. Biz birbirimizi kuyusunu kazmakla meşgulüz. Düşman da her defasında bizim bu zayıf noktamızdan faydalanarak bizi birbirimize düşürüyor. Böyle giderse onunda silindir gibi, hepimizi ezer geçer. Ama bizler, her defasında ders çıkarmamız gerekirken, tam tersine hala aynı mantıklı tarihi tekrarı ediyoruz. 500 yıl önceki beylerimizin zaafını bugün sözümona modern örgütlerimiz taşımakta. Ulusal kurtuluş mücadelesini her alanda yürütmeli ve yeni bir insan tipi yaratmalıyız. Güçlünün ve korkulunun şakşaklığı ve trşıkçılığında ziyade doğru ve yanlış birbirinden ayırt edebilecek, ulusal çıkarları her şeyin üstünde tutan bir insan tipi ve toplum yaratılmazsa, bugünkü halimizle kurtuluşu ulaştığımız oldukça zordur.

# İsveç parlamentosunda bir Kürt kızı



İsveç (Medya Güneşi)- 18 Eylül günü yapılan İsveç genel ve yerel seçimleri solun zaferiyle sonuçlandı. Sosyal demokrat İşçi Partisi oy oranını yüzde 7.7 artırarak yüzde 45.5'e yükseltti ve 349 kişilik parlamentoya 162 üye sokmayı başardı. Sol Parti (Vensepartiet) son 50 yılda ilk kez oylarını yüzde 6.2 yükselterek 22 parlamenter çıkarttı ve Çevre Partisi de 4 yıl sonra tekrar 18 parlamenter ile Meclise girmeyi başardı.

Sosyal demokrat İşçi Partisi'nin 162 üyesinin 77'si bayan ve bayanlar arasında bir de Kürt kızı var: Nalin Baksı.

Avrupa'da ilk kez bir Kürt kızı parlamenter oluyor. Kuşkusuz bugün Avrupa'da 1 milyona yakın Kürdün yaşadığı düşünülürse Baksı'nın başarısının Avrupa'daki Kürtler arasında da yankı ve sevinç yaratması anlaşılabilir oluyor.

Siyasi nedenlerle uzun süre Avrupa'da yaşayan Kürtler bir türlü kısır döngüyü kıramadılar ve yahmız Avrupa'da yaşayan Kürtleri örgütlemeye koyuldular ama bir türlü yaşadıkları ülkede O ülkenin bir yurttaş olamadılar, onların siyasal ve toplumsal mücadelelerinde yerlerini alamadılar. Bugün Avrupa'da yaşayan birinci ve ikinci kuşak Kürtler de ailelerinden aldıkları eski alışkanlığı üzerlerinde atamadılar. İşte Nalin Baksı'nın parlamenter seçilmesiyle birinci ve ikinci kuşak Kürtlere yeni ufuklar açılıyor.

Nalin Baksı, 12 Eylül'ün karanlık günlerinde ailesiyle zorunlu olarak yurtdışına çıktığı zaman sadece 12 yaşındadır. Batman doğumludur. Yurtsever bir ailedendir. Babası Lütfü Baksı yıllarca Kürt ulusal hareketi safalarında mücadeleye vermiş bir yurtsever, amcası ise yazar Mahmut Baksı'dır.

Nalin Baksı, küçük yaşta İsveç'e gelmiş olmasının avantajını iyi kullanıyor. Öğrenimini sürdürken İsveç'ini geliştiriyor. İsveç'eyi o kadar iyi konuşuyor ki siyah saçlı ve kara gözlü olmasa kimse onun yabancı olduğunu çıkaramaz. Nalin Baksı hem okuluna gidiyor hem de İsveç Sosyal Demokrat İşçi Partisi'nin gençlik örgütü olan SSU'de çalışmalarını sürdürüyor. Mütevazı ve girişkendir. Sevimli ve sadedir. Politikayı İsveçlilerden öğrendiği için rahattır, sorulara somut cevaplar vermektedir. Kendisi hemşire olduğu için eğitim ve sağlık konularında uzmandır. Gerek seçim döneminde gerekse de

## bedel ödemedemeden demokrat olunamaz

■ baştarafı sf. 6'da

Çünkü savaşı o şekilde batıya da taşımış olur. Şimdi Adana ve Mersin'de dolaşan emniyet güçleri özel timlerden oluşuyor. Özel timler savaşı için yetiştirilmiş. Onlar güya dağlarda gerilla ile savaşıyorlar. Şimdi kentlerde dolaşan terör havası estiriyorlar. Sorunu batıya taşımakla beraber sosyal, ekonomik birçok problemleri beraberinde getiriyor. Yol, su, elektrik gibi hizmetleri en azından vermek gerekiyor. Belki bugün için devlet bunu pek düşünmüyor. Hatta gebereseler ne olacak gibi bir tutum için de olabilir. Ama er-geç buna eğilmek zorundadır. Burada büyük bir kitle yoksulluk içinde bırakılmamaz. Hatta olanak bulamaz Avrupa'ya da kaçabilir. Hatta Avrupa da bu sorunla karşı karşıya kalabilir. O zaman bu işin bir çözümünün olması gerekliliği ortaya çıkacak.

Aslında temel sorun, savaşın bir an önce bitmesi. İnsanlar yurtlarında gayet rahatlar. Ekonomik sıkıntılarında bahsedilen hiçbir kişiyi görmem. Gelenler, birçok hayvanlarının olduğundan, bol tarla, bol üründen söz ediyorlardı. Örneğin soruyordum: Buraya geldikten sonra kaç kez et yiyebildiniz? Şaşıyorlardı. Yok... Ama memleketlerinde, köylerinde bol bol et yiyorlardı. Kendilerine göre çok varlıklı bir durumdan çok yoksul bir duruma düşmüşler. Bu da gösteriyor ki, bu devlet kendi kendine sorunlar yaratıyor. Bu sorunları bugün değil de yarın mutlaka çözmek zorunda kalacak. Bu sorunlardan dolayı batı ülkelerinin de eleştirilerine hedef olacak. Dolayısıyla savaşla bu şekilde Kürt sorununun çözülme yeceği ortada.

**Medya:** Özellikle Kürdistan'da genel olarak da Türkiye'de yaşanan yıkım, göç ve savaş olaylarına ilişkin Türk basınının tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz? Türk basınına yakından takip eden birisiniz.

**Oberdiek:** Ben Türk basınına Diyarbakır bazında ele alırsam, orada Hürriyet, Milliyet, Cumhuriyet ve benzer gazetelerin bürolarında

çalışanları da tanıyorum. Uzun zamandan beri şu şekilde şikayetleri var: "Biz haber yapıp veriyoruz. Ya haber çıkmıyor ya da çarpıtılarak veriliyor. Hatta son zamanlarda bürolarından bile çıkmıyorlar, ancak Olağanüstü Hal Bölge Valiliği bir açıklama yapacak olursa o şekilde haber olarak veriliyor. Türk basınının bölgeye ilişkin tarafsız bilgi toplama gibi bir sorunu yok; sanki ayrı iki dünya yaşıyor ve bölgede yaşanan gerçekleri Türk basını görmek istemiyor. Her gazete gidip geçmeden insanların dramını yazabilir ama yapmıyorlar. Ancak mafya arası ilişkiler eğiliyor. Belki topu topu beş insanı ilgilendiriyor. Ortada 5 milyon dolar davası var., Türk basını bunu her gün büyük manşetlerle veriyor. Sanki devletin temeli sarsılıyor. Öbür tarafta her gün savaş nedeniyle ölen-öldürülen onlarca insan var. Yerinden yurdundan edilen binlerce insan var. Yani ortada milyonlarca insanın yaşadığı bir dram söz konusu. Ve tüm bunlar Türk basını için bir haber değeri taşıyor. Bu da Türk basınının göven tutumundan kaynaklanıyor.

Bir de devletin baskısı var. Sorunların çözümü için fikir üreten aydın, gazeteci, yazar, sendikacı hapse atılıyor. Ayrıca TRT programcısı Ertürk Yöndem, Hürriyet gazetesi yazarı Emin Çölaşan, bunlar devletin tavırla sürekli demokrat insanların üzerine gidiyorlar. Türkiye'de demokrat olmanın bedeli var, ancak bu bedel ödenecek demokrat olunur.

**Medya:** Peki, bu konuda batılı devletlerin, kıscası Birleşmiş Milletler'in Türkiye'ye karşı etkin bir tutum alması gerekiyor mu?

**Oberdiek:** Tabii gerekiyor. Örneğin bir NATO olgusunu ele alalım. Tüm NATO devletleri ile AGİK içinde bulunan devletlerin Türkiye'ye karşı daha sert bir tavır alması gerekiyor. Yer yer işte ABD biraz yardım kesecek, Türkiye'nin Avrupa Parlamentosu Karma Komisyonu çalışması askıya alınacak. Buna benzer bazı işaretleler var ama, bu Türk hükümetini çok fazla et-

kilemiyor. Deniliyor ki bugün ufak tefek şeyler değiştirilirse, şimdiki "düşünce özgürlüğü komisyonu" gibi, belki yarın DEP milletvekillerini serbest bırakılır. Yani bazı göstermelik hareketlerle Batı'yı susturma politikası izlenilir. Köklü bir çözüme gidilmiyor, mesele orada. BM çerçevesinde çok ciddi ilkeler oluşmadı. Son yıllarda gittikçe yoğunlaşan müdahaleler söz konusu, yani Irak, Yugoslavya, Somali, en son Haiti örneği. Bir ülkede ne olmalı ki dış müdahale gerektirsin. Haiti'nin durumunu ben pek yakından bilmiyorum. Ancak gerekçe diktatörlük var deniliyor. Diktatörlük bir tek Haiti'de mi var? Bir Somali sorunu, işte Somali'de iç savaş var, haydi müdahale edelim dendi. Şimdi burada da bir savaş var. Bunca insan ölüyor, yerinden yurdundan ediliyor. İç savaş mı deniliyor, müdahale gerekiyor mu gerekmiyor mu, bu hiç tartışılmıyor bile.

**Medya:** Siz savaşı nasıl değerlendiriyorsunuz?  
**Oberdiek:** Aslında iç savaş anlamında demiyorum, savaştır. Bir taraf gerilla savaşı yürütüyor. Öbür taraf bölgeye karşı, bölgedeki sivil insanlara karşı savaşıyor sanki. Bazılarını almış yanına korucu diye, gerisini ya öldürüyor, ya yerinden yurdundan ediyor. Böylesine bir insansızlaştırma politikası var. Salt askeri yönüyle de bakılırsa böylesi bir yöntemle çözüme ulaşmak mümkün değil. Madem diyorsun bir karış toprağı kimseye veremeyeceğiz. O zaman savaşın bittiğini varsayarak yaratılan tahribatı kim onaracak. Savaşın bütün yükünü, mağduriyetini oradaki sivil insanlar taşıyor. Anlattılar, pek o kadar inanmadım. 130 yaşında sakallı bir dede, adam hayatında köyünden dışarıya çıkmamış. Ama o da Adana'ya kadar gelmişti. Böyle bir dramın, böyle bir savaşın hangi terime uygun olduğu benim için pek önemli değil. Ancak böylesi bir savaşın yarattığı sonuçlar ortadan kaldırılmak isteniyorsa, bir dış müdahale de düşünülebilir. Madem başka yerlere müdahale ediliyor. Bir barış gücü gönderilir. Taraflar ateşkeske zorlanır. Hemen askeri müdahale anlamında bir şey olmayabilir.

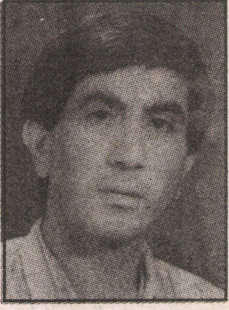
**Medya:** Peki, sizin bu araştırmayla ilgili hazırlayacağınız raporun konuya ilişkin ne gibi bir

etkisi olabilir? Çeşitli hümaniter çevreler, yani Uluslararası Af Örgütü vb. kuruluşlar Batılı ülkelerin politikaları üzerinde ne kadar etkili olabiliriyor?

**Oberdiek:** Elbette yazılan raporlar BM, AGİK gibi oluşumların üzerinde bir etki yapıyor. Ancak onlar çok nadir toplantılar; mekanizmaları da çok bürokratik olduğu için her bir şeyin çok fazla etkili olduğu da söylenemez. Örneğin Aralık 1992'de Avrupa İşkence Önleme Komitesi ilk kez bir ülke hakkında rapor yayınladı. Bunu yapmaları için çok önemli bir neden olması lazım. Çünkü bunların işi devletleri uyarmak vs. şeylerdir. Rapor yayınlamak ancak hiç söz dinlemeyen bir devlet olursa yapılır. Türkiye'de işkencenin ne kadar vahim bir durumda olduğunun göstergesidir bu rapor. Ancak, birkaç gazete haberiyle geçiştirildi.

Şimdi bu çevrelerin yaptırım gücü vardır. Tabii, Türkiye için derhal bir müdahale sözkonusu olmayabilir. Ancak bu arada Kızıllık ve bazı insan kuruluşları devreye girebilir. Bunların çalışmalarını araştırmak lazım. Örneğin toplama kampları yeni bir olgu. Belki Olağanüstü Hal Bölgesi'ne ulaşmak biraz zor olabilir. Fakat Olağanüstü Hal Bölgesi'nden kaçan insanların yerlerini tespit etmek o kadar zor değil. Madem Türk devleti bir önlem almıyor, bir yardımda bulunmuyor, hizmet götürmüyor. Bu geçeden insanların her türlü ihtiyaçları var, battaniyeden giysiye kadar. Ayrıca kış yaklaşıyor onların yakacak vs yardımları da ihtiyaçları var. Böylesi bir yardım programı geliştirilebilir. Belki doğrudan savaş bölgesi içinde bunu gerçekleştirilmeli. Böylesi bir program başladığında dünya kamuoyu da duyacak, Türkiye'de böylesi bir sorun var. Bunun için Sınır Tanımayan Doktorlar, Kızıllık gibi kuruluşlar da devreye girerse, bir çalışma başlatılabilir. Benim yazacağım rapor da aslında bir bakış açısı değildir. Ama ister istemez raporda yapacağım belirlemelerden böyle bir sonuç çıkarılabilir. Bu Türkiye'yi de yakın gelecekte harekete geçirebilir.

## M. Alî Parilti (Brûsk)



Înanê hêja, şoreşgerê  
bêwestan  
tu dê tim di hişê me û di  
têkoşîna  
gelê me de bijî.

**Komîta YEKBÛN'ê ya Avrupa**

### Okur köşesi

## Medya yolumuzu aydınlatıyor

Halkımızın ve Medya'nın gerçeklerini dile getiren, aydınlığıyla bize ışık tutup yolumuzu aydınlatan **Medya Güneşi** gazetemize ve tüm çalışanlarına mücadelelerinde üstün başarılar dileriz.

16-31 Haziran 1994 tarihli 51. sayıda "bölücülük" yapıldığı gerekçesiyle tutuklanan gazetemiz sahibi ve yazarları **Murat Yeşilirmak** ile 1-15 Temmuz 1994 tarihli 52. sayıda aynı gerekçeler gösterilerek, yeni yazarları **Vedat Aydın**'ın tutuklanmalarını şiddetle kınıyoruz.

İstanbul Emniyet Mü-

dürü Necdet Menzir'in bir dediğini iki etmeyen bağımsız (!) DGM'lerin sonuç vermesi imkansız olan bir çaba içinde olduğunu bir kez daha vurgulamak isteriz.

Kürt halkının en doğal hakkı olan demokratik haklarının verilmesi konusunda bugüne kadar hiçbir adım atmayan Genelkurmay hükümeti ve devletin bu konuda adım atmak zorunda olduğunu bir kez daha hatırlatırız. Tutuklayıp hapishanelere atma, bölme, yakma, yıkma, göç ettirme vs. uygulamaların artık hiçbir işe yaramadığını, Türkiye ve Kürdistan halklarını bir

gerektirmeyeceğini, tam tersine bu politikaların sahiplerini sonu olmayan bir batkılığa sürüklediğini görüyoruz. Bu ve buna benzer uygulamaların bizi yolumuzdan alıkoymayacağını hatırlatıyoruz.

Ezilen mazlum halkımızın ve onun gerçeklerini dile getiren özgür basın her zaman yanında olduğumuzu bir kez daha belirtme gereği duyuyoruz.

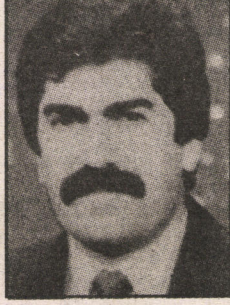
**Almanya'dan bir grup Medya Güneşi okuru adına; Mualla Bülbül, Mehmet Er**



### Metin Özdemir

ve  
Mardin Milletvekili

### Mehmet Sincar



Mehmet Sincar

Metin Özdemir

Alçakça katledilişlerinin birinci yıl dönümünde saygıyla anıyoruz.

**Batman, Siirt, Beşiri, Kozluk, Kurtalan, Erüh, Mardin, Kızıltepe, Şırnak, Silopi YEKBÛN taraftarları**

Kürditan ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesinin öncü neferlerinden biri olan **M. Ali Parilti (Brûsk)**, 20 Ağustos'ta karanlık güçler tarafından kallesçe katledildi.

Anısı mücadelemizde sonsuza kadar yaşayacaktır.

**Diyarbakır, Mardin, Nusaybin, Kızıltepe, Cizre, Midyat, Şırnak, Dêrik, Mazıdağ, İstanbul, Bursa YEKBÛN taraftarları**



Mustafa BUDAK



Medeni BUDAK



M. İhsan BUDAK

Em sê bira bûn, sê bira.

Di tekoşîna gelê xve de, bûn çira.

Bila serê gelê me sax be!

**Dr. Zeki BUDAK**

## Xaçepirs

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1										
2										
3										
4										
5										
6										
7										
8										
9										
10										

### Çeperast:

1 a)-Jina ku li kar û barê malê dinêre. b)-Ne roj. 2 a)-Berhem. b)-Devoka hêla Botan. 3 a)-Aleteke kdlanê (bervajî). b)-Heywanek biçûk. 4-Li Kurdistanê Bakur golek ku bi navê bajarekî tê binavkirin.

5 a)-Mîz. b)-Paşpirtikek. c)-Li Misira kevn ji Xwedayê rojê re digotin. 6 a)-Hê, deha, hîna. b)-Nebat. 7 a)-Meth, li hin ciyan "têhnî" jî

taybetî ji serê zarokên nûzayî radibin. 9 a)-Di Kurdî de ji Adem re dibêjin. b)-Kera mê. 10 a)-Gava ku jin zarokên xwe dikin xew dibêjin. b)-Sebzeyek ku bi bîhna xwe navdar e.

### Serejêr:

1 a)-Keroşk, kev-roşk, kîroşk. b)-Mêrê pîr. 2 a)-Kûçik (bervajî) b)-Babetek kurmedirêjên ku ji pîsiyê çêdibin û di zikê mirovan de dijîn. c)-Ne îro ne sibê. 3 a)-Li Almanyayê ba-

jarek. b)-Rêz, ref. 4 a) Li hin herêman ji ard re tê gotin. b)-Ne sar. 5 a)-Zamîrê şexsî yê sêyemîn, b) ne sar. 6-Di devoka

tê gotin. 7- Ayîne, Eyne, eynik, awêne, mirik. 8 a)-Navê ji bo keçikan (bervajî). b)-Şexs. 9 a) Li hin herêman di şûna "hekê", "abla" û li hin herêman jî di şûna "dayê" an jî "xaltî" de tê bi kar anîn. b)-Bi Dimilî jê re dibêjin "rîş, erîş, erdîş". 10 a)Xwarina êvarê (bervajî). b)-Hênan, înan, ûnan.

### Bersîva hejmarê çuyî

Bersîva hejmarê çuyî Çeperast: 1) Êbabalam. 2-a) Lok. b)Tenê. 3-a) Ot. b) Tirs. 4- a) Kolan. b)Êvar. 5- a)Baxçe. b)Ari 6- a)Sol. b)Raw. 7- a) Es. b) Kor. 8- a)Pola b) Dey. 9-a)Atî b)îş c)Fe 10- a)Bulbul b)Pot Serejêr: 1-a)Elok b)Serab 2-a)Otobos b)Tu 3-a)Êk b)Lal c)Pîl 4-a)Tax b)Ko 5-a)Alinç b)Ol 6)Ezraîl 7)Atsê 8-a)Le b)Varid 9- a)Ankara b)Efo 10-a)Mê b)Rîwayet

## MEDYA

GÜNEŞİ

ÇARÇIRA Basın ve Yayıncılık Ltd. Şti. adına  
• Sahibi: **Murat Yeşilirmak** • Yazışmaları Müdürü: **Vedat Aydın** • Genel Yayın Yönetmeni: **Mahmut Metin** • Ortadoğu Temsilcisi: **Ahmet Cemal** • Güney Kürdistan Temsilcisi: **Azad Şatehî** • Avrupa Temsilcisi: **Halim Can** • Mu-

habirler: • **Bavê Azad (Krefeld)** • **Mahmudê Malazgirtî (Hamburg)** • **Sinan Alabay (Köln)** • **Ali Karaaslan (Giessen)** • **Cumali Gökalp (Hollanda)** • **Bavê Zerdest (Danimarka)** • **Seyda Alpşen (İngiltere)** • **Halis Kınalı (İsviçre)** • **A. Kadir Bozyl (Norveç)** • **Seyid Şahin (Fransa)** • **Rojen Adar (Rusya)** • **Baran Jıyan (Yunanistan)** • **Genco Hasanani (Bulgaristan)** • **Yönetim Yeri:** İnebey Mah. Valide Camii Sok. No: 50, Kat:4 Aksaray-İstanbul / Tel: 530 68 31 Fax: 586 22 31 • **Diyarbakır Bürosu:** Şair Sırrı Hanım Sk. Maruf Apt. Kat:1 Ofis-Diyarbakır/Tel-fax:(412) 221 80 74 • **Antep Bürosu:** Karagöz Cad. Gören İşhanı Kat 4 No: 45 Tel.: (342) 234 59 31 • **İzmir Bürosu:** 859. Sk. Saray İşhanı Kat:2 No:3/203 B. Blok Konak/

Tel: (232) 445 46 50 • **Adana Bürosu:** Ali Münif Cad. Büyük Adana İşhanı Kat:4/30 /Tel-Fax: (322)359 94 92 • **Mersin Bürosu:** İstiklal Cad. Camii Şerif Mah. 29. Sok. No: 5/6 /Tel:(324)2370477 • **Avrupa İlişki Adresleri:** H. Can Box:15216, 161 15 Bromma-Sweden; M. Malazgirtî, Amadande Str.58, 2000 HH 56 Germany • **Abone Koşulları:** Yurtiçi/ 1 Yıllık:250 000 TL; 6 Aylık:120 000 TL; Yurtdışı/ 1 Yıllık: 75 DM, 50 \$ • **Yurtdışı Fiyatı/ İsveç:** 15 SKR, Danimarka: 15 DKR, Norveç: 15 NKR, Almanya: 5 DM, Fransa: 15 FF, İngiltere: 2 Pound, İsviçre: 4 SFr, Hollanda: 3 Florin • **Hesap No:** Nusrettin Yüksekaya, Yapı Kredi Bankası, İstanbul Aksaray Şubesi, 0076859-8 Nolu Hesap • **Baskı:** Serler A.Ş.

## Kürt Bilgesi Musa Anter:

# "Kötülerin değil, kötülüğün düşmanı olun"

● Ahmed Ömeroğlu, Azad Şatehî

Değerli Kürt bilgesi, Kürt basınının yolculuğu kalem ve aynı zamanda en yaşlı şehidi Apê Musa ile 1989'da, İstanbul Kartal-Maltepe'deki evinde yaptığımız ve çeşitli nedenlerle bugüne kadar yayınlanmadığımız söyleşiyi, 5 yıl sonra ve en kötüsü de eksik olarak okuyucularımıza sunmak zorunda kaldık. Eksik dedik çünkü, konuşma kasetlerimiz bir polis baskınında kaybolmuştu. Uzunca bir süre sonra, bir arşiv taramasında 90'lık iki kasetten, söyleşinin ikinci bölümünü içeren birini bulduk ve Kürt Bilgesi'nin şehit edilmiş yıldönümünde yayınlamayı uygun gördük.

O zaman memleketi olan Nusaybin'in Stülilê köyünden İstanbul'a henüz göç etmiş olan Apê Musa, daha çok devlet baskısı ve biraz da savaşın yarattığı kaosa ortamından uzaklaşmak için memleketi terkettiğini söylüyordu. Ancak sürgünlüğün getirdiği hasretle ve bir toplandı vesilesiyle bulunduğu Diyarbakir'de hain kurşunlara hedef olacağını nereden bilebilirdi!..

**Medya Güneşi:** Sait Kırmızıtoprak ile aramızda geçenleri anlatır mısınız?

**Musa Anter:** Sait Kırmızıtoprak cevher bir insan, Dersimli, sürgünde perişanlık içinde büyümüş, parasız yatılı okumuş çalışkan, zeki, ateş gibiydi. Bütün hareketlerini sever ve takdir ederdim. Beraber tutuklandım, beraber hapiste kaldım. Aramızda en ufak bir sorun yoktu. Samimi söylüyorum, evladım gibi severdim. Fakat bir kez bana dediler ki, YÖN'de (60'lı yıllarda yayınlanan sol tandanslı bir dergi-B.N.) Sait senin hakkında kötü şeyler yazmış. Aldım bak-tım, şimdi hatırlamıyorum ama, YÖN var bende bakabiliriz. Bildiğiniz gibi bana, Barış Dünyası(Aynı yıllarda yayınlanan sağ görüşlü bir dergi -B.N.) ve Ahmet Hamdi'ye çok çirkin sözler söylemiş. Sait zaten sert bir çocuktu, yazar da değildi. Biraz da adabı muşerreti azdı. Yani sağı solu bilmez, çok yırtıcı, aksinin biriydi. En son o yolda gitti. Ben şaşırıp kaldım. Yarabbi dedim, ben buna ne diyeyim şimdi. Ahmet Hamdi küplere binmişti. Ben de ondan (Ahmet Hamdi'den -B.N.) şüphe ediyordum zaten. MİT de olabilir, MİT'in adına da çalışıyor olabilir. Emniyet'in de adamı olabilir, her şeyi yapabiliirdi. Çünkü Atatürk'ün samimi arkadaşlarıydı. Hocam dedim; rica ederim sen bunun cevabını bana bırak, mahkemeye falan vermeyin. Böylece yatıştırdım adamı. Şimdi iyi hatırlamıyorum, bir cevap yazdım. Böyle değil mesele dedim. Biz fikrimiz için tartışmalıyım, ben fikrimi yazdım. Evet, ben o işi böylece yatıştırdım. Yani o zamana kadar bizim Sait'le aramızda bir ideolojik çekişme, düşmanlık, zıtlık falan yoktu. Sait benim solcu olduğumu ben de onun solcu olduğunu biliyordum. Fakat benim Barış Dünyası'nda yazı yazma, birazda deneyimsizliği yüzünden kendisinde büyük etki yaratmış ve diyor burjuvanın köpeğine şey olmuşsa, Kımıl'ın, Brına Reş'in yazarına ne olmuş... falan bilemiyorum, öyle bir şey aklımda kalmış. Sonradan ben kendisine izah ettim. Bir gün kendisi evime geldi, affettim, barıştık. Zaten dargın falan değildim. Güler, ha ha der, insanın boynuna sarılırdı genellikle. Sonra, zaten ben seni ciddiye almadım, ulan pis herif dedim. Sen beni öpmeden affetmişim seni. Yani bizim aramızda tarihe geçecek ciddi bir şey geçmedi. Sait de fakir fukara doğu-batı halkının kurtuluşu için çalışıyordu ben de. **Medya: Edip Karahan'ın yönetiminde, bir dönem Fırat-Dicle gazetesi çıktı. Sizin bu gazetede ki etkinliğiniz, katılımınız ne düzeydeydi?**

**Musa Anter:** Dicle-Fırat'ın bütün finansmanını ben temin ediyordum. Parayı ben ödüyordum. Başyazılarını ben yazıyordum.

**M. Güneşi:** Osmanoğlu imzasıyla yazılar çıkıyordu, bu yazıları Edip mi yazıyordu?

**Musa Anter:** Evet Edip yazıyordu. Şimdi Edip Karahan dengesiz, kalender, şair, Neyzen Teyfik tipinde bir insan. Çok hoş, çok namuslu bir insan. Doğrusu bu. Ama şimdi biz ona yardımcı olduk. İhtiyacı da var, çok perişandı. Yani inanır mısınız, yazıhanesi cebindeydi. Bütün gelen mektuplar giden mektuplar hepsini cebinde taşırdı. Uzunca bir şey giyer bütün mektuplarını cebine koyardı. Bütün bunları hoş görüyor ve gazeteyi çıkarıyorduk. Sonradan baktık ki her tarafta mektuplar falan filan ve O'da biraz şımarınca, kendisine biraz muntazam ol dedik. Bir yazıhane tutalım orada otur. Fakat o niye bana karıştıyorsun falan dedi. Allah kahretsin, muhacir bir kızla evlenmişti. Çocuğu zehirledi. Yani birebir değil, radyoyla madyoyla gayri muntazam hareketlerle Edip'i mahvetti gitti. Kıscacı gazetenin kurucusu bendim, Edip'i ben bulmuştum, adını ben koymuştum, bu şekilde devam etmişti Dicle-Fırat.

**Medya:** Kürtçe güzel kaynaklar yarattınız. Neden son yıllarda bu konudaki eserleriniz yayınlanmıyor?

**Anter:** Kitaplarının arkasında, çıkacak olan eserlerimin adları var. Beş eser hazırlamıştım: Bir Kürtçe-Türkçe sözlük, bir de Türkçe-Kürtçe sözlük -ki o çok daha geniş ve mükemmeldi-, ayrıca '38 Numaralı Hücre' vardı, ondan sonra birkaç tane kitabım daha vardı. Bunlar müsvedde de değil, tam basıma hazır durumdayken emniyet yakalattı ve imha etti. Ayrıca aşağı yukarı kitaplarımın basılmasından sonra ben hiç dışarıda kalmadım. Hep içeri girdim çıktım. Ondan sonra da, '80'den sonrayı bana yasaklı geçirdiler. Bu nedenlerden dolayı bir şey yapamadım. Yoksa ne üşendim ne de pişman oldum. Yani bu faşist hükümetlerin saçma tutumu olmasaydı, şimdi 20'nin üzerinde eserim olurdu sanırım. Övünmek gibi olmasın ama, ben "Brına Reş"i bir gecede yazdım. Hücrede'ki arkadaşlarımla hepsi şahittir. Bana teklif ettiler ve ben de bir gecede yazıp onların hücrelerine gönderdim. Bana dediler ki sen nasıl böyle yazıyorsun. Ben kendimi şeye benzetiyordum, tavuk nasıl yumurtlar, efendim portakal ağacı nasıl poortakal verir. Kimse bilemez ama verir işte, olduğu zaman da oluyor. Yani sorunuz yerinde bir soru; artık belki yazamıyorum eskisi gibi, ya da çekiniyorum veyahut yorulmuş, bilemiyorum manasına almayın. Sırf faşizan tazyiklerden dolayı yoksa imkan bulsam neler yazardım neler yapardım.

**Medya:** Bildiğiniz gibi özellikle 1986-1987'lerden sonra Türkiye'de Kürt so-

runu yeniden tartışılmaya başlandı. Tüm yasaklamalara rağmen, özellikle 1988'de Medya Güneşi'nin çıkmasıyla Kürt dili ve Kürt kültürü, Kürt edebiyatı daha geniş bir şekilde tartışılmaya açıldı. Bu durumda Medya Güneşi'ndeki Kürt kültürü, tarihi, edebiyatı ile ilgili yazılar için önerdiğiniz şeyler var mı? Buna ek olarak sizin yapacağınız katkılar neler, daha doğrusu katkıda bulunmak ister misiniz?

**Anter:** Tabii, Medya Güneşi'ni kendi çocuklarımızın bir yayın organı saydığım için kendime ait sayıyorum. Bundan, evvela ben evvela sen manasını çıkarmak istemiyorum. Fakat, 1987'de 2000'e Doğru'da Kürt sorununu geniş bir şekilde ortaya attım ve epey yankı da uyanırdı. Büyük bir sorun oldu, beni

da geliştirmemiz gerektiği inancındayız. Nitekim İsmail Beşikçi hocamız, yine Medya Güneşi'nde yayımlanan bir yazısında her şeyi söylüyor, öneride de bulunuyor bu konuda. Örneğin bir sayfalık hikaye türü, her sayı için, halkın anlayacağı bir dille, Kürtçe olarak yazarsanız biz de seve seve yayımlarız.

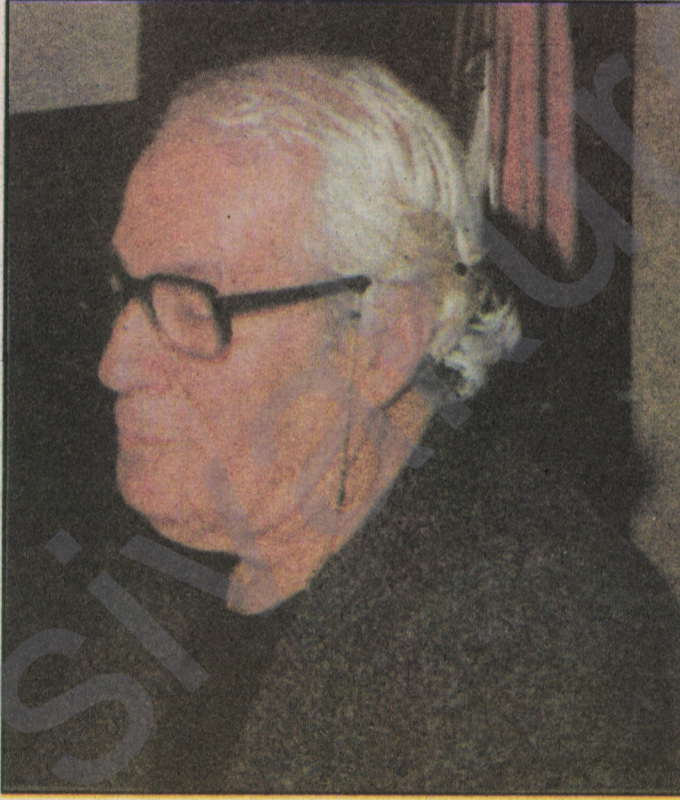
**Anter:** Türkiye'de Kürtçe meselesini biliyorsunuz ilk defa biz ortaya attık ve 1954'te Şark Postası'yla Diyarbakir'de başladık. Daha sonra İleri Yurt gazetesinde bunu daha da ilerlettik. Tabii ilkin bir kelime yazdım Türkiye'de kıyamet koptu. Bir cümle yaptık, ikinci kıyamet koptu. Ama biz bunları zorladık. Ancak, savcılar nasıl olur da Diyarbakir'de Kürtçe gazete yayınlanır diye köpürdüler. Ben buna Kımıl isminde bir de şiir yazdım, İsmet Paşa için bir şiir yazdım.

Daha sonra mahkemeye verildik. Sonra Birına Reş diye bir piyes yaptım. Kürtçe Kımıl'ı da yazdım. Kürtçe sözlük yaptım. Hepsini mahkemelik oldu. Biz de hepsini temyiz ettik. Nihayet temyiz mahkemesi içtihat diye bir şey vardı: Bütün mahkemelerin 1., 2., 3. ceza daire başkanlarının kararı kanun kuvvetinde olur ve buna içtihat derlerdi. Nihayet bu Kürtçe yazılar için içtihat çıktı ve şöyle diyordu: Müccerret Kürtçe yazı yazmak suç değil ve bundan sonra da Türkiye'de çokça Kürtçe yazılar çıktı. Ve ibaresi suç değilse, memleketin kanunlarına uygunsu sırf Kürtçe diye, 1980'e kadar yazılar yazıldı ve suç sayılmadı. Ama 1980'den sonra bu sapık kanunlar çıkınca, o içtihat da iptal edilerek 2932 sayılı kanun çıktı. Bu kanunla yine Kürtçe yasaklandı. İşte öyle baktın bir kanunla güya Kürtçe'yi yasak etmişler. Fakat, o kanunların kurucuları veya başkaları Kürtçe'nin yasak olmadığını söylüyor. Aldıkaçtı (82 Anayasası'nı hazırlayan komisyonun üyesi bir profesör -B.N.), geçenlerde kendisiyle yapılan bir röportajda diyor ki, Kürtçe yasak değil. Kürtçe yayın çıkabilir diyor. Şimdi bence Kürtçe yazı yazmayı yasaklamak bir devletin şanına şerefine yakışmaz. Böyle bir şey insanlığa aykırı olur. Diyelim ki Kürtçe yazı yazmak suç. Memleketin lehine bir yazı yazarm, Türkiye'nin lehine yazı yazarm. Kıbrıs hadiseleri sırasında birçok Kürt, derlerdi ki müslümanlarla gavurlar harbediyorlar ve o yüzden de Makaryos'a küfrediyorlardı. Şimdi ben Makaryos'un aleyhinde ve ya gerekirse Jivkov hakkında Kürtçe bir yazı yazabilirim. Ama niye Kürtçe yazı yazıyorsun diye hakkımda dava açılırsa olmaz ki, bunu akıl mantık kabul etmez. Siz Kürtçe yazmaya devam edin. Ben de size yazarm ama, siz biraz daha sürdürün bakalım Kürtçe'ye nasıl bir reaksiyon gösteriliyor görelim. Ben yazarsam tabii ibaresinde suç olmaz ama, müccerret Kürtçedir diye şimdi bu yaştan sonra beni tutuklamaya kalkarlarsa artık benim vaktim yok, kalmadı. Sizin gibiyken dayanıyordum. Şimdi korkarım. Beni bir gün hücreye koyarlarsa ölürüm. Bunlarda insaf, merhamet, namus, şeref yok, yarılar yani faşist adamlar. İşin kötü tarafı da ölmeyin derler. Ben yazarm ama siz şimdi onları dürtükleyin bakalım ne çıkar.

**Medya:** Yeni yazılarınızdan ziyade, eski hikaye türü çalışmalarınız var, onları yayınlarsak, siz 1970'lerden önce bunları yayınladınız. Biz tekrar yayınlarsak razı olur musunuz?

**Anter:** Valla tabii memnun olurum. **Medya:** Okulu bitirdikten sonra ya da okuduğunuz sıralarda "Xalaskirina Kurdistan" ı resmen feshettiniz mi?

devamı gelecek sayıda



DGM'ye verdiler. Uzun boylu sürdü davalarımız, fakat biz mahkemeyi çıkmaza soktuk. Dedik ki, savcı Kürt olmadığımızı, yalan söylediğimizi söylüyor. Ben de var diyorum ve mahkemeden yerinde keşif istiyoruz. Yani İstanbul'daki hakimler gidecekler Mar-din, Diyarbakir vs. yani Kürdistan bölgesini dolaşacaklar, Kürt var mı yok mu diye karar verecekler! Tabii bu da onlar için imkansız olduğundan tahmin ediyorum sırf bu duruma düşmemek için beraatimize karar verdiler. Ondan sonra Medya Güneşi'nin yazıları çıktı. Medya Güneşi'nin bütün yazılarını; kültürel olsun, tarih bakımından olsun her yönüyle beğeniyorum. Büyük bir hizmet görüyor, bana düşen bir şey olursa seve seve katkıda bulunurum. Dil hususunda, Kürdistan tarihi hususunda, herhangi bir Kürt şahsiyeti hakkında benim bildiğim kadarıyla eğer bana ihtiyacınız olursa ve benim yazılarıma yer verirsiniz her zaman, Kürt sorununa hizmet eden her şeye katkıda bulunmaya hazırım. Çünkü benim bundan başka bir vazifem zaten kalmamış. Benim için bu kalan ömrümü fakir milletimin hizmetine vakfetmiş durumdayım. Hiçbir şeyden çekinmem, korkmam ama bundan sonra bela da almıyorum tabii. Gelin de demiyorum. **Medya:** Biliyorsunuz son sayılarda özellikle Kürtçe yazılara ağırlık vermeye başladık. Bizce bu şimdikiye kadar yeterince yapmadığımız bir işti. Bunu daha